Gmina Moszczenica

Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk występujących na terenie Gminy Moszczenica, pod kątem opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji

STRESZCZENIE

Diagnoza stanowi podstawę opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji

Moszczenica, czerwiec 2026 r.

Spis treści

Metodologia....2
Wprowadzenie....5
Infrastruktura gospodarcza....6
Infrastruktura społeczna i instytucjonalna....6
Infrastruktura kulturalna i rekreacyjna....7
Infrastruktura sportowa....7
Identyfikacja negatywnych zjawisk....9
Strefa Społeczna....10
Struktura ludności....12
Pomoc społeczna....23
Bezrobocie....32
Przestępczość....47
Edukacja....49
Czytelnictwo....53
Organizacje społeczne....58
Strefa Gospodarcza....63
Strefa Środowiskowa....74
Strefa Funkcjonalno- Przestrzenna....84
Delimitacja obszaru....90
Identyfikacja obszaru zdegradowanego....94
Identyfikacja obszaru do rewitalizacji....97
*Potencjał rozwojowy Gminy Moszczenica w procesie rewitalizacji....99
Załączniki....104
Spis tabel....104
Spis rysunków....106
Mapy....107

Metodologia

Metodologia opracowania diagnozy dla Gminy Moszczenica opiera się na wieloaspektowej analizie wskaźnikowej, zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji. Celem badania jest identyfikacja obszarów w stanie kryzysowym, gdzie kumulacja negatywnych zjawisk społecznych współwystępuje z problemami w innych sferach.

Poniżej przedstawiam szczegółowy opis metodologii pozyskiwania i analizy danych:

1. Jednostki analityczne i poziomy badania

Analiza została przeprowadzona na dwóch poziomach szczegółowości, co pozwala na precyzyjne wyznaczenie granic obszarów:

Poziom sołectw: Analiza całej gminy w podziale na jednostki pomocnicze, co pozwoliło na wyznaczenie obszaru zdegradowanego.

Poziom punktów adresowych/ulic: dla miejscowości Moszczenica przeprowadzono pogłębioną diagnozę, analizując dane w podziale na konkretne ulice.

W toku prac diagnostycznych **przeanalizowano łącznie 22 czynniki ryzyka (wskaźniki)**, pogrupowane w pięciu kluczowych sferach:

1. **Sfera społeczna** (14 wskaźników): m.in. obciążenie demograficzne, bezrobocie ogólne i długotrwałe, dostęp do kultury oraz aktywność organizacji społecznych.
2. **Sfera gospodarcza** (4 wskaźniki): przedsiębiorczość (REGON), dostępność terenów handlowych i przemysłowych, inwestycje infrastrukturalne.
3. **Sfera środowiskowa** (3 wskaźniki): dostęp do sieci wodno-ściekowej oraz emisja zanieczyszczeń z kotłów na paliwa stałe.
4. **Sfera techniczna** (3 wskaźniki): dostępność sieci gazowej, elektrycznej i telekomunikacyjnej.
5. **Sfera przestrzenno-funkcjonalna** (4 wskaźniki): stan budynków komunalnych oraz ochrona zabytków, dostępność usług administracyjnych oraz terenów rekreacyjnych.

Analiza została przeprowadzona dla **24 jednostek analitycznych (miejscowości/sołectw)** na terenie gminy oraz w sposób pogłębiony dla **22 ulic w samej miejscowości Moszczenica**, co pozwoliło na identyfikację mikroobszarów o najwyższym stopniu degradacji.

Wykaz analizowanych miejscowości: Baby, Białkowice, Daszówka, Dąbrówka, Gajkowice, Gazomia Nowa, Gazomia Stara, Gościmowice Drugie, Gościmowice Pierwsze, Jarosty, Karlin, Kiełczówka, Kosów, Michałów, Moszczenica, Podolin, Pomyków, Raciborowice, Raków, Raków Duży, Rękoraj, Sierosław, Srock oraz Wola Moszczenicka.

Wykaz ulic w Moszczenicy objętych pogłębioną analizą: Cegielniana, Cmentarna, Dworcowa, Fabryczna, Hodowlana, Jaworowa, Kolejowa, Kosowska, Lipowa, Nowy Świat, Piotrkowska, Poduchowna, Pogodna, Rumiankowa, Rzemieślnicza, Spacerowa, Wesoła, Wolborska, Wrzosowa, Wschodnia, Złota oraz ulica 100-lecia Odzyskania Niepodległości.

2. Źródła pozyskiwania danych

Dane do diagnozy pochodzą z rzetelnych i weryfikowalnych źródeł statystycznych oraz badań jakościowych:

- Bank Danych Lokalnych GUS: Dane demograficzne, migracje, przyrost naturalny.
- Urząd Gminy Moszczenica: Rejestry ewidencji ludności, dane o infrastrukturze technicznej i odpadach.
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS): Dane o liczbie korzystających ze wsparcia, ubóstwie i niepełnosprawności.

6. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi: Dane o wynikach egzaminu ośmioklasisty.
7. Baza Internetowa REGON GUS: Dane o zarejestrowanych podmiotach gospodarczych.

- Policja: Statystyki dotyczące przestępczości oraz procedur „Niebieskiej Karty".
- Wizje lokalne: Bezpośrednie oględziny terenu w celu oceny stanu technicznego budynków i przestrzeni publicznych.

3. Sfery analizy i dobór wskaźników

Zgodnie z ustawą, warunkiem koniecznym wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Analiza obejmuje:
Sfera społeczna (kluczowa): Bezrobocie (w tym długotrwałe), ubóstwo, starzenie się społeczeństwa (wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym), depopulacja oraz bezpieczeństwo publiczne.

Sfery uzupełniające:

Gospodarcza: przedsiębiorczość, tereny handlu detalicznego rolniczego, tereny przeznaczone na rozwój przemysłu, obszary inwestycji kluczowych.

Środowiskowa: sieć wodociągowa, sieć kanalizacyjna, budynki w CEEB.

Przestrzenno-funkcjonalna: budynki komunalne do remontu, zabytki, usługi Administracyjne, tereny rekreacyjne.

Techniczna: sieć gazowa, sieć elektryczna, sieć telekomunikacyjna.

4. Metoda analizy danych i wartości referencyjne

W analizie zastosowano metodę porównawczą:

Dla każdego wskaźnika obliczono wartość referencyjną (średnią dla całej gminy).

Obszary (sołectwa lub ulice), w których wartości wskaźników były gorsze od średniej gminnej, oznaczano jako problematyczne.

Koncentracja zjawisk negatywnych została stwierdzona tam, gdzie odnotowano kumulację problemów w wielu kategoriach.

5. Kryteria delimitacji (Wyznaczenie granic)

Przy ostatecznym wyznaczaniu granic obszaru zdegradowanego (sołectwa) i obszaru rewitalizacji (ulice Moszczenicy) zachowano limity ustawowe:

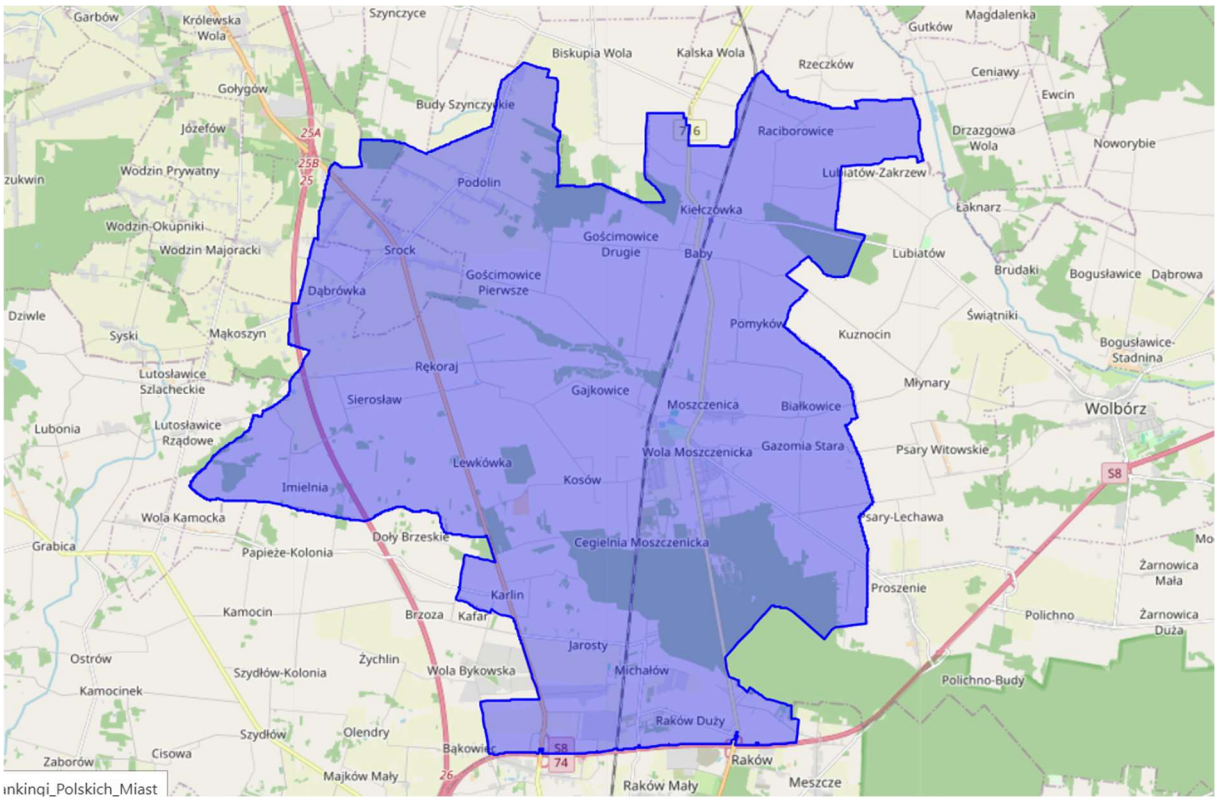
Obszar rewitalizacji nie może przekraczać 20% powierzchni gminy.

Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji nie może być większa niż 30% ludności gminy.

Granice zostały poprowadzone w oparciu o przebieg granic działek ewidencyjnych, zapewniając spójność przestrzenną działań.

Wprowadzenie

Celem niniejszej diagnozy jest identyfikacja obszarów znajdujących się w stanie kryzysowym, co stanowi ustawowy wymóg wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, analiza obejmuje sferę społeczną (jako warunek konieczny) oraz sfery: gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną.

Rysunek 1 Położenie gminy Moszczenica

Gmina Moszczenica jest gminą wiejską położoną w centralnej części Polski, w województwie łódzkim, w powiecie piotrkowskim. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Moszczenica, a w strukturze administracyjnej jednostki funkcjonują liczne sołectwa. Gmina charakteryzuje się korzystnym położeniem w pobliżu Piotrkowa Trybunalskiego oraz głównych szlaków komunikacyjnych regionu, co stanowi fundament jej potencjału rozwojowego.

Gospodarka Gminy Moszczenica opiera się na łączeniu tradycyjnych funkcji rolniczych z nowoczesnym podejściem do przyciągania kapitału i wspierania przedsiębiorczości.

Infrastruktura gospodarcza

Moszczenickie Tereny Inwestycyjne (MTI): Gmina aktywnie rozwija ofertę dla inwestorów, promując uzbrojone tereny pod działalność gospodarczą.
Lokalne Centrum Kompetencji: Jednostka ta wspiera rozwój kapitału ludzkiego i cyfrowego mieszkańców oraz lokalnych firm.
Potencjał wód termalnych: Gmina realizuje innowacyjny projekt polegający na wykonaniu otworu poszukiwawczo-rozpoznawczego Moszczenica GT-1, co ma na celu ujęcie wód termalnych w miejscowości Moszczenica. Sukces tego przedsięwzięcia może znacząco wpłynąć na rozwój funkcji turystycznych, balneologicznych i energetycznych obszaru.
Infrastruktura techniczna: Stałym priorytetem władz jest rozbudowa sieci wodno-ściekowej oraz modernizacja dróg w ramach funduszy rządowych i unijnych.
Partnerstwa strategiczne: Gmina uczestniczy w pracach nad strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030, co pozwala na koordynację działań gospodarczych w szerszej, regionalnej skali.
Infrastruktura społeczna, rekreacyjna i sportowa Gminy Moszczenica opiera się na sieci wyspecjalizowanych jednostek organizacyjnych oraz obiektów służących integracji mieszkańców, edukacji i ochronie zdrowia.

Infrastruktura społeczna i instytucjonalna

Gmina posiada rozwiniętą bazę instytucji publicznych, które realizują zadania z zakresu pomocy społecznej, kultury i zdrowia:
Pomoc społeczna i wsparcie seniorów: Kluczową rolę odgrywa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) oraz Dzienny Dom Senior+, który zapewnia opiekę i aktywizację osobom starszym. Uzupełnieniem tych działań jest program „Łyżka Wsparcia" oraz aktywność Kół Gospodyń Wiejskich.
Ochrona zdrowia: Podstawową opiekę medyczną zapewnia Gminny Zespół Ochrony Zdrowia (GZOZ).
Edukacja: Sieć oświatowa gminy składa się z pięciu szkół podstawowych prowadzonych przez samorząd (w Moszczenicy, Babach, Gazomi Starej, Jarostach i Srocku) oraz szkoły publicznej w Rękoraju prowadzonej przez stowarzyszenie. Realizowany jest również program „Aktywny Maluch" zwiększający dostępność opieki nad najmłodszymi dziećmi.

Bezpieczeństwo i administracja: W gminie funkcjonuje Komisariat Policji oraz liczne jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP).

Infrastruktura kulturalna i rekreacyjna

Miejsca integracji i rekreacji są rozproszone na terenie całej gminy, ze szczególnym uwzględnieniem świetlic wiejskich.

Kultura i integracja: Głównym organizatorem życia kulturalnego jest Gminny Ośrodek Kultury i Sportu (GOKiS) im. Jana Justyny w Moszczenicy oraz Gminna Biblioteka Publiczna.

Lokalne centra aktywności: Gmina inwestuje w nowoczesne przestrzenie spotkań, czego przykładem jest nowa świetlica wiejska w Gajkowicach. W samej Moszczenicy funkcjonuje także Lokalne Centrum Kompetencji, wspierające rozwój cyfrowy i społeczny.

Tereny otwarte: Diagnoza wskazuje na istnienie wyznaczonych terenów przeznaczonych na integrację społeczną oraz terenów rekreacyjnych, choć ich dostępność jest zróżnicowana w zależności od sołectwa.

Zdjęcie nr. 1 Park w Moszczenicy

Infrastruktura sportowa

Zaplecze sportowe gminy jest ściśle powiązane z infrastrukturą szkolną oraz działalnością GOKiS:

Obiekty sportowe: Przy szkołach podstawowych znajdują się boiska i sale gimnastyczne wykorzystywane w procesie dydaktycznym oraz przez społeczności lokalne.

Aktywność zorganizowana: GOKiS odpowiada za animację sportową, koordynując wydarzenia i udostępniając bazę sportową mieszkańcom.

Zdjęcie nr. 2 Centrum Społeczno-Kulturalne w Moszczenicy

Zdjęcie nr. 3. Boisko sportowe w Moszczenicy

Przedstawione uwarunkowania rozwojowe Gminy Moszczenica wskazują, że jest ona jednostką dysponującą znacznym potencjałem gospodarczym, społecznym i przestrzennym. Jednocześnie rozwój gminy nie przebiega w sposób jednolity na całym jej obszarze, a poszczególne miejscowości i sołectwa mogą doświadczać zróżnicowanych problemów społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych lub funkcjonalno-przestrzennych. Właściwe rozpoznanie skali i rozmieszczenia tych zjawisk wymaga przeprowadzenia pogłębionej diagnozy, opartej na obiektywnych danych statystycznych oraz analizie lokalnych uwarunkowań.

Diagnoza stanowi podstawowy etap opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, ponieważ umożliwia identyfikację obszarów, na których kumulują się negatywne zjawiska społeczne współwystępujące z problemami w innych sferach funkcjonowania gminy. Pozwala ona nie tylko na wskazanie terenów wymagających szczególnego wsparcia, ale również na rozpoznanie lokalnych potencjałów i zasobów, które mogą zostać wykorzystane w procesie rewitalizacji.

Wyniki diagnozy będą stanowiły podstawę do wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji.

Jednocześnie umożliwią ukierunkowanie przyszłych działań inwestycyjnych, społecznych i organizacyjnych na te części gminy, w których interwencja publiczna może przynieść największe korzyści dla mieszkańców oraz przyczynić się do trwałego i zrównoważonego rozwoju Gminy Moszczenica.

Zgodnie z art. 9 ustawy o rewitalizacji podstawowym warunkiem wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest stwierdzenie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Problemy występujące w sferach gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej mają charakter uzupełniający i mogą stanowić podstawę delimitacji wyłącznie w przypadku ich współwystępowania z negatywnymi zjawiskami społecznymi. W związku z powyższym zasadniczą część diagnozy poświęcono analizie zjawisk społecznych, natomiast pozostałe sfery wykorzystano do weryfikacji oraz potwierdzenia występowania stanu kryzysowego na analizowanych obszarach. Jednocześnie część wskaźników gospodarczych została wykorzystana do identyfikacji potencjałów rozwojowych, które mogą stanowić podstawę planowania przyszłych działań rewitalizacyjnych.

Identyfikacja negatywnych zjawisk

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, wyznaczenie obszaru zdegradowanego wymaga identyfikacji koncentracji negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z problemami występującymi co najmniej w jednej z pozostałych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Proces ten stanowi kluczowy etap diagnozy delimitacyjnej, ponieważ pozwala na obiektywne określenie obszarów wymagających szczególnej interwencji publicznej.

Identyfikacja negatywnych zjawisk została przeprowadzona w oparciu o analizę wskaźnikową obejmującą wszystkie sołectwa Gminy Moszczenica. W pierwszej kolejności zbadano sytuację społeczną, która zgodnie z przepisami stanowi podstawowy warunek uznania obszaru za zdegradowany. Następnie przeanalizowano zjawiska występujące w pozostałych sferach funkcjonowania

gminy, pozwalające określić skalę i charakter problemów wpływających na jakość życia mieszkańców oraz możliwości rozwojowe poszczególnych miejscowości.

Strefa Społeczna

Gminę Moszczenica zamieszkiwało w 2025 roku 12 431 mieszkańców. Rozmieszczenie ludności na terenie gminy jest nierównomierne i wskazuje na wyraźną koncentrację mieszkańców w kilku największych miejscowościach. Najliczniejszymi jednostkami są Moszczenica (2 173 mieszkańców) oraz Wola Moszczenicka (1 920 mieszkańców), które skupiają łącznie ponad jedną trzecią ludności gminy. Istotną rolę w strukturze osadniczej odgrywają również Baby (752 mieszkańców), Gajkowice (694 mieszkańców), Kosów (613 mieszkańców) oraz Srock (591 mieszkańców).

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych jednostkach analitycznych – miejscowościach w 2025 r.

Miejscowość	Liczba mieszkańców	Miejscowość	Liczba mieszkańców
gmina	**12431**		
Baby	752	Kosów	613
Białkowice	150	Michałów	364
Daszówka	56	Moszczenica	2173
Dąbrówka	69	Podolin	382
Gajkowice	694	Pomyków	178
Gazomia Nowa	383	Raciborowice	310
Gazomia Stara	205	Raków	280
Gościmowice Drugie	342	Raków Duży	509
Gościmowice Pierwsze	234	Rękoraj	534
Jarosty	524	Sierosław	413
Karlin	319	Srock	591
Kiełczówka	436	Wola Moszczenicka	1920

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Jednocześnie na terenie gminy występują niewielkie miejscowości liczące poniżej 100 mieszkańców, takich jak Daszówka (56 mieszkańców) i Dąbrówka (69 mieszkańców), co wskazuje na znaczne zróżnicowanie potencjału demograficznego poszczególnych jednostek analitycznych. Takie rozproszenie osadnictwa może wpływać na dostępność usług publicznych, efektywność transportu lokalnego oraz koszty utrzymania infrastruktury technicznej i społecznej.

Tabela 2 Liczba mieszkańców w poszczególnych jednostkach analitycznych dla Moszczenica (ulice) w 2025r.

Ulica	Liczba mieszkańców	Ulica	Liczba mieszkańców
RAZEM:	2173	Piotrkowska	90
Cegielniana	28	Poduchowna	63
Cmentarna	198	Pogodna	16
Dworcowa	355	Rumiankowa	7
Fabryczna	144	Rzemieślnicza	27
Hodowlana	5	Spacerowa	276
Jaworowa	33	Wesoła	22
Kolejowa	65	Wolborska	334
Kosowska	139	Wrzosowa	38
Lipowa	65	Wschodnia	127
Nowy Świat	139	Złota	2
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

W celu przeprowadzenia bardziej szczegółowej analizy sytuacji społecznej w największej miejscowości gminy, dokonano podziału Moszczenicy na jednostki analityczne odpowiadające poszczególnym ulicom. Łącznie miejscowość zamieszkiwało w 2025 roku 2 173 mieszkańców, co stanowi około 17,5% ludności całej gminy.

Analiza rozmieszczenia mieszkańców wskazuje na znaczną koncentrację ludności przy kilku ulicach. Największą liczbę mieszkańców odnotowano przy ulicach: Dworcowej (355 osób), Wolborskiej (334 osoby), Spacerowej (276 osób) oraz Cmentarnej (198 osób). Istotną rolę odgrywają również ulice Fabryczna, Kosowska i Nowy Świat, zamieszkiwane przez ponad 130 osób każda. Są to obszary, na których koncentruje się znaczna część mieszkańców miejscowości, a tym samym potencjalnych odbiorców usług publicznych i działań rewitalizacyjnych.

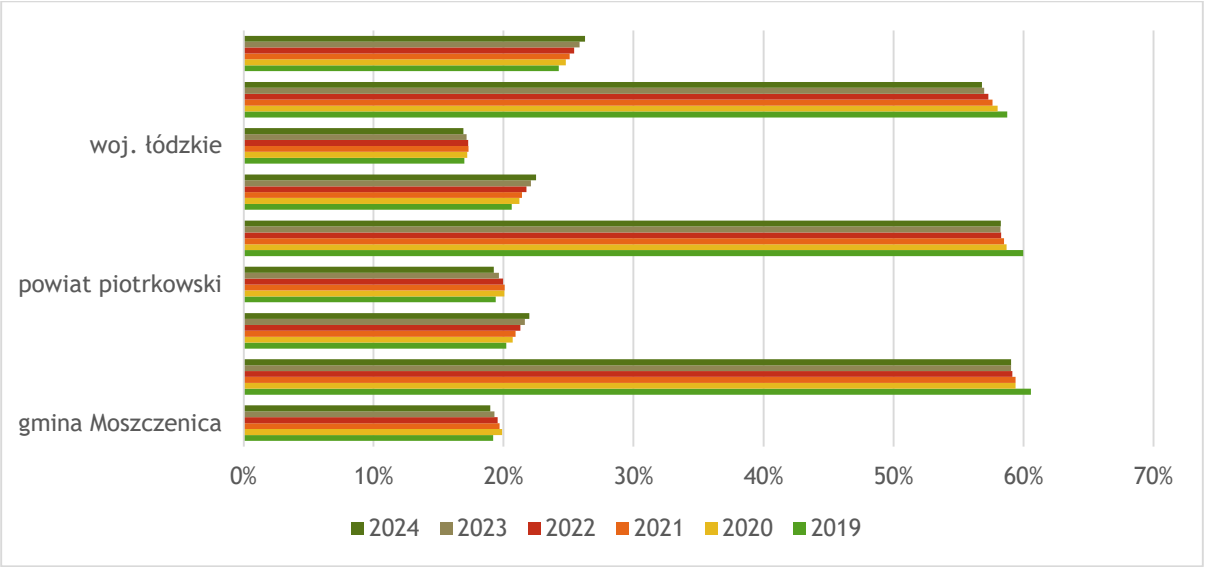
Liczba mieszkańców stanowi istotny wskaźnik pomocniczy w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Pozwala na właściwą interpretację pozostałych wskaźników społecznych oraz ocenę skali występujących problemów w odniesieniu do liczby osób zamieszkujących poszczególne miejscowości. W dalszej części diagnozy dane demograficzne będą wykorzystywane do obliczania wskaźników odnoszonych do liczby mieszkańców, co umożliwi

porównanie sytuacji społecznej pomiędzy poszczególnymi jednostkami analitycznymi.

Struktura ludności

Analiza struktury ludności według ekonomicznych grup wieku wskazuje na postępujące zmiany demograficzne zachodzące w Gminie Moszczenica, charakterystyczne dla wielu jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.
W latach 2019–2024 liczba mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się z 2 482 do 2 371 osób, natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym spadła z 7 834 do 7 377 osób. Jednocześnie wzrosła liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym – z 2 614 do 2 745 osób.

Rysunek 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ogóle ludności [%] w latach 2019-2024

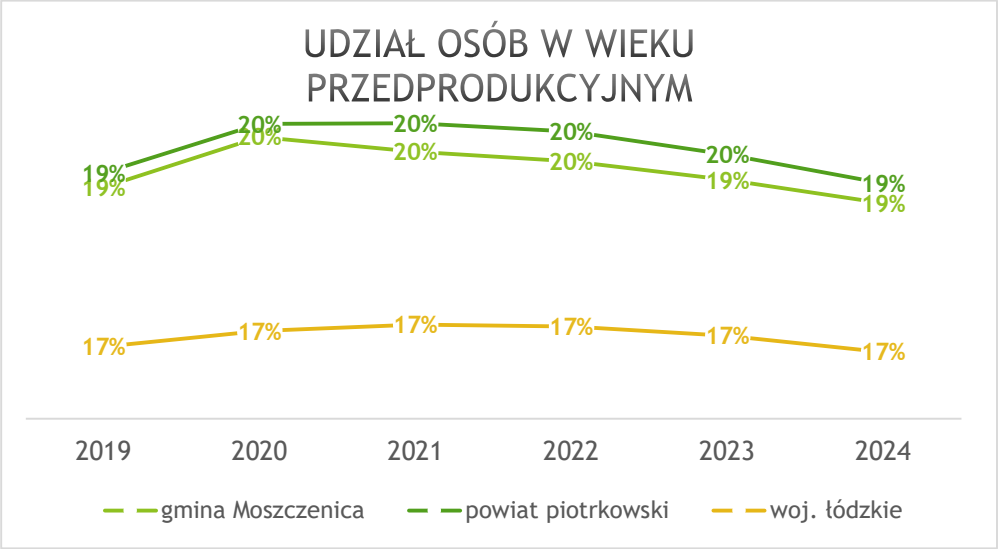

Rysunek 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ogóle ludności [%] w latach 2019-2024

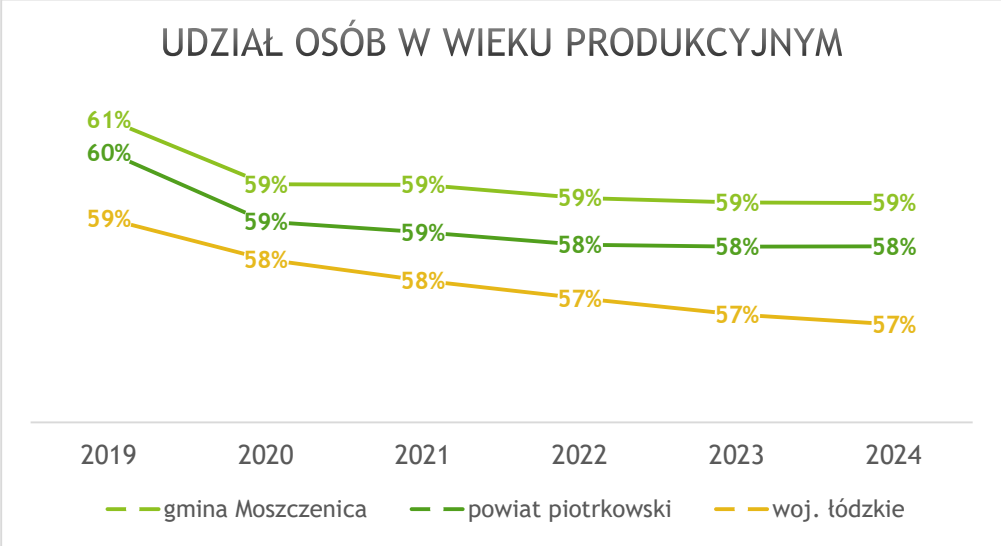
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
gmina Moszczenica	w wieku przedprodukcyjnym	2 482	2 534	2 489	2 467	2 424	2 371
	w wieku produkcyjnym	7 834	7 566	7 508	7 461	7 419	7 377
	w wieku poprodukcyjnym	2 614	2 638	2 646	2 687	2 719	2 745
powiat piotrkowski	w wieku przedprodukcyjnym	17 718	18 272	18 190	18 075	17 707	17 272
	w wieku produkcyjnym	54 798	53 441	52 993	52 755	52 491	52 259
	w wieku poprodukcyjnym	18 837	19 323	19 388	19 689	19 923	20 186
woj. łódzkie	w wieku przedprodukcyjnym	417 117	415 752	414 355	410 784	405 071	396 989
	w wieku produkcyjnym	1 442 226	1 401 390	1 379 955	1 362 634	1 346 438	1 332 771
	w wieku poprodukcyjnym	595 436	598 674	600 636	605 065	611 010	616 164

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

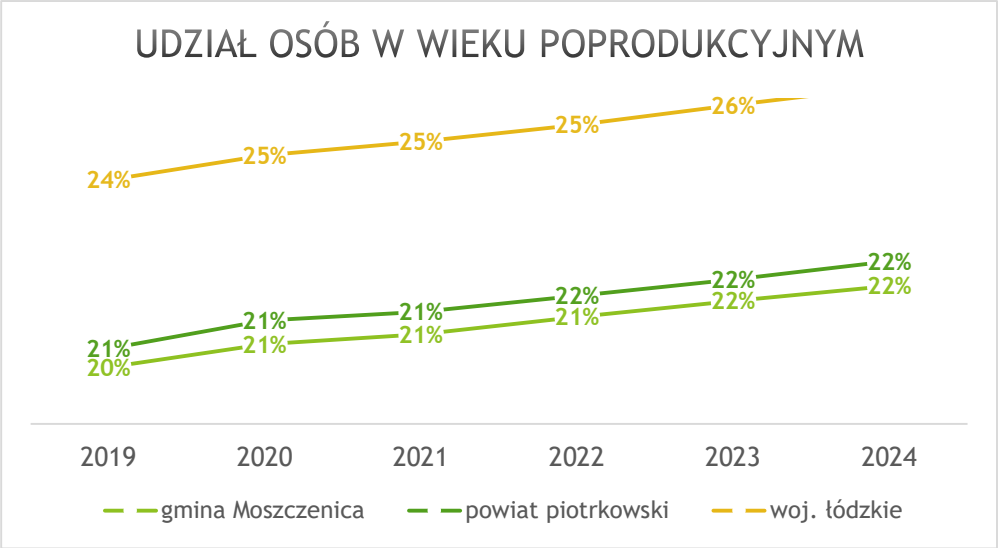
Struktura procentowa ludności potwierdza proces starzenia się społeczeństwa. Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym utrzymywał się na poziomie około 19–20%, natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 20% w 2019 roku do 22% w 2024 roku. W tym samym czasie udział osób w wieku produkcyjnym zmniejszył się z 61% do 59%.

Na tle województwa łódzkiego sytuacja demograficzna Gminy Moszczenica pozostaje relatywnie korzystna. W 2024 roku udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 19%, podczas gdy średnia dla województwa osiągnęła 17%. Jednocześnie udział osób w wieku poprodukcyjnym w gminie wyniósł 22%, wobec 26% w województwie łódzkim. Oznacza to, że proces starzenia się ludności jest w gminie mniej zaawansowany niż w skali regionu.

Porównanie z powiatem piotrkowskim wskazuje natomiast na bardzo zbliżoną strukturę wieku mieszkańców. Zarówno udział osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, jak i poprodukcyjnym kształtuje się na poziomie zbliżonym do średnich powiatowych, co świadczy o podobnych trendach demograficznych występujących na obszarze całego powiatu.

Mimo względnie korzystnej sytuacji na tle województwa, obserwowane zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby seniorów stanowią istotne wyzwanie rozwojowe. Proces ten może w przyszłości wpływać na lokalny rynek pracy, zwiększać zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i opiekuńcze oraz wymagać dostosowania infrastruktury społecznej do potrzeb starzejącej się populacji. Zjawiska te powinny być uwzględniane przy planowaniu działań rozwojowych i rewitalizacyjnych na terenie gminy.

Współczynnik struktury demograficznej obrazuje udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców poszczególnych jednostek analitycznych. Wysokie wartości wskaźnika mogą wskazywać na zaawansowany proces starzenia się społeczności lokalnej, a tym samym na zwiększone zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne.

Tabela 3 Współczynnik struktury demograficznej w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**24,3%**	Kosów	**24,6%**
Białkowice	**26,0%**	Michałów	16,2%
Daszówka	**25,0%**	Moszczenica	**26,9%**
Dąbrówka	18,8%	Podolin	20,9%
Gajkowice	**23,1%**	Pomyków	**24,7%**
Gazomia Nowa	22,2%	Raciborowice	**27,1%**
Gazomia Stara	**29,3%**	Raków	15,7%
Gościmowice Drugie	19,9%	Raków Duży	13,9%
Gościmowice Pierwsze	**23,9%**	Rękoraj	**23,0%**
Jarosty	20,8%	Sierosław	22,8%
Karlin	19,4%	Srock	20,8%
Kiełczówka	**27,1%**	Wola Moszczenicka	22,2%
		średnia gminy	22,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średnia wartość wskaźnika dla Gminy Moszczenica wyniosła w 2025 roku 22,9%. Analiza przestrzennego zróżnicowania wskaźnika wskazuje jednak na znaczące różnice pomiędzy poszczególnymi miejscowościami.
Najwyższe wartości współczynnika odnotowano w miejscowościach: Gazomia Stara (29,3%), Raciborowice (27,1%), Kiełczówka (27,1%), Moszczenica (26,9%) oraz Białkowice (26,0%). Oznacza to, że udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym jest tam wyraźnie wyższy od średniej dla gminy. W miejscowościach tych proces starzenia się ludności jest bardziej zaawansowany, co może w przyszłości skutkować wzrostem potrzeb związanych z opieką zdrowotną, usługami społecznymi oraz dostępnością infrastruktury publicznej.
Najniższe wartości wskaźnika odnotowano natomiast w Rakowie Dużym (13,9%), Rakowie (15,7%), Michałowie (16,2%), Dąbrówce (18,8%) oraz Karlinie (19,4%). W miejscowościach tych udział osób starszych jest relatywnie niski, co może świadczyć o korzystniejszej strukturze wieku mieszkańców lub większym udziale rodzin z dziećmi i osób aktywnych zawodowo.

Na uwagę zasługuje fakt, że najwyższe wartości wskaźnika występują zarówno w największej miejscowości gminy – Moszczenicy, jak również w kilku mniejszych sołectwach. Może to wskazywać na zróżnicowany charakter procesów demograficznych zachodzących na terenie gminy.

Tabela 3a. Współczynnik struktury demograficznej w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%].

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	**27%**	Piotrkowska	**32%**
Cegielniana	**25%**	Poduchowna	**25%**
Cmentarna	**29%**	Pogodna	6%
Dworcowa	**28%**	Rumiankowa	0%
Fabryczna	**34%**	Rzemieślnicza	11%
Hodowlana	0%	Spacerowa	**31%**
Jaworowa	9%	Wesoła	0%
Kolejowa	**25%**	Wolborska	**23%**
Kosowska	**32%**	Wrzosowa	11%
Lipowa	**28%**	Wschodnia	**31%**
Nowy Świat	**27%**	Złota	0%
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Analiza współczynnika struktury demograficznej dla miejscowości Moszczenica wskazuje, że udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosi 27%, co jest wartością wyższą zarówno od średniej dla całej Gminy Moszczenica (22,9%), jak i jedną z najwyższych wartości odnotowanych wśród wszystkich jednostek analitycznych gminy. Oznacza to, że proces starzenia się ludności w miejscowości Moszczenica jest bardziej zaawansowany niż przeciętnie na terenie gminy.

Szczegółowa analiza ulic ujawnia jednak istotne zróżnicowanie wewnętrzne. Najwyższe wartości wskaźnika występują przy ulicach Fabrycznej (34%), Piotrkowskiej (32%), Kosowskiej (32%), Spacerowej (31%) oraz Wschodniej (31%). Wysoki udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym odnotowano również przy ulicach Cmentarnej (29%), Dworcowej (28%) i Lipowej (28%). Są to obszary, na których proces starzenia się mieszkańców jest szczególnie widoczny i może generować zwiększone potrzeby w zakresie usług społecznych, zdrowotnych oraz dostępności przestrzeni publicznych.

Jednocześnie część ulic charakteryzuje się bardzo niskimi wartościami wskaźnika, m.in. Pogodna (6%), Jaworowa (9%), Rzemieślnicza (11%), a także ulice Rumiankowa, Wesoła, Złota, Hodowlana i 100-lecia Odzyskania Niepodległości, gdzie wskaźnik wynosi 0%. Wyniki te należy interpretować ostrożnie, ponieważ dotyczą ulic o niewielkiej liczbie mieszkańców, a pojedyncze osoby mogą znacząco wpływać na wartość wskaźnika.

Porównanie wyników dla Moszczenicy z sytuacją w całej gminie wskazuje, że największa miejscowość koncentruje znaczną część problemów związanych z procesem starzenia się ludności. Szczególnie istotne jest to, że wysokie wartości wskaźnika występują na ulicach o stosunkowo dużej liczbie mieszkańców, takich jak Dworcowa, Wolborska, Spacerowa, Kosowska czy Fabryczna. Oznacza to, że zjawisko dotyczy znaczącej części społeczności lokalnej, a nie jedynie niewielkich, peryferyjnych obszarów.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest wskaźnik obciążenia demograficznego, który obrazuje relację pomiędzy liczbą mieszkańców pozostających poza wiekiem produkcyjnym a liczbą osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten pozwala ocenić skalę wyzwań społecznych i ekonomicznych wynikających ze struktury wieku ludności oraz wskazuje obszary, na których może występować zwiększone zapotrzebowanie na usługi edukacyjne, opiekuńcze, zdrowotne i społeczne. Jego analiza stanowi istotne uzupełnienie oceny sytuacji demograficznej poszczególnych miejscowości i pozwala identyfikować obszary narażone na skutki procesów starzenia się społeczeństwa lub zmian w strukturze wieku mieszkańców.

Tabela 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Moszczenica w 2025 r. [%]

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**41,2%**	Kosów	**43,6%**
Białkowice	38,0%	Michałów	37,6%
Daszówka	**41,1%**	Moszczenica	**41,5%**
Dąbrówka	31,9%	Podolin	**40,8%**
Gajkowice	39,5%	Pomyków	**41,0%**
Gazomia Nowa	39,7%	Raciborowice	**46,1%**
Gazomia Stara	**42,0%**	Raków	32,1%
Gościmowice Drugie	36,5%	Raków Duży	**42,6%**
Gościmowice Pierwsze	**44,9%**	Rękoraj	**42,7%**
Jarosty	39,7%	Sierosław	40,2%
Karlin	36,7%	Srock	40,3%
Kiełczówka	**42,2%**	Wola Moszczenicka	38,8%
		średnia gminy	40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średnia wartość wskaźnika obciążenia demograficznego dla Gminy Moszczenica wyniosła w 2025 roku 40,0%. Oznacza to, że na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało średnio 40 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Raciborowicach (46,1%), Gościmowicach Pierwszych (44,9%), Kosowie (43,6%), Rękoraju (42,7%), Rakowie Dużym (42,6%), Kiełczówce (42,2%) oraz Gazomi Starej (42,0%). W miejscowościach tych osoby aktywne zawodowo obciążone są relatywnie większą liczbą mieszkańców pozostających poza wiekiem produkcyjnym, co może wpływać na zwiększone zapotrzebowanie na usługi edukacyjne, społeczne, zdrowotne i opiekuńcze. Wartości przekraczające średnią gminną odnotowano również w Moszczenicy (41,5%), Babych (41,2%), Daszówce (41,1%), Pomykowie (41,0%), Podolinie (40,8%), Srocku (40,3%) oraz Sierosławiu (40,2%). Oznacza to, że ponad połowa jednostek analitycznych charakteryzuje się obciążeniem demograficznym wyższym od przeciętnego dla gminy.

Najniższe wartości wskaźnika występują natomiast w Dąbrówce (31,9%), Rakowie (32,1%), Gościmowicach Drugich (36,5%), Karlinie (36,7%) oraz Michałowie (37,6%). W miejscowościach tych udział osób w wieku produkcyjnym jest relatywnie wyższy, co może świadczyć o korzystniejszej strukturze demograficznej z punktu widzenia potencjału rynku pracy i aktywności ekonomicznej mieszkańców.

Analiza przestrzennego zróżnicowania wskaźnika wskazuje, że problem wysokiego obciążenia demograficznego nie koncentruje się wyłącznie w najmniejszych miejscowościach, lecz występuje również w większych jednostkach osadniczych, takich jak Moszczenica, Kosów czy Rękoraj. Może to świadczyć o równoczesnym występowaniu procesów starzenia się ludności oraz zmniejszania liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Z punktu widzenia procesu rewitalizacji wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego należy traktować jako istotny sygnał ostrzegawczy wskazujący na możliwe wyzwania związane z sytuacją społeczną i gospodarczą poszczególnych miejscowości. W połączeniu z innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi może on stanowić jedną z przesłanek do identyfikacji obszarów wymagających wsparcia w ramach działań rewitalizacyjnych.

Pogłębiając proces analizy danych demograficznych, zweryfikowano sytuację nie tylko na poziomie całej gminy i poszczególnych miejscowości, lecz również w układzie wewnętrznym największej jednostki osadniczej, tj. miejscowości Moszczenica. Ze względu na największą liczbę mieszkańców oraz zróżnicowaną

strukturę przestrzenną, Moszczenica została poddana bardziej szczegółowej analizie w podziale na ulice.

Tabela 4a. Wskaźnik obciążenia demograficznego w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%]

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	**41,5%**	Piotrkowska	**43,3%**
Cegielniana	**64,3%**	Poduchowna	39,7%
Cmentarna	**44,4%**	Pogodna	18,8%
Dworcowa	**41,1%**	Rumiankowa	**42,9%**
Fabryczna	**45,8%**	Rzemieślnicza	37,0%
Hodowlana	20,0%	Spacerowa	**42,4%**
Jaworowa	30,3%	Wesoła	0,0%
Kolejowa	35,4%	Wolborska	38,9%
Kosowska	**41,7%**	Wrzosowa	34,2%
Lipowa	**41,5%**	Wschodnia	**45,7%**
Nowy Świat	**46,8%**	Złota	**50,0%**
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Analiza danych na poziomie ulic pokazuje jednak znaczne zróżnicowanie wewnętrzne. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach: Cegielnianej (64,3%), Złotej (50,0%), Nowy Świat (46,8%), Fabrycznej (45,8%), Wschodniej (45,7%), Cmentarnej (44,4%) oraz Piotrkowskiej (43,3%). Wysokie wartości wskaźnika oznaczają, że liczba osób pozostających poza wiekiem produkcyjnym jest tam relatywnie duża w stosunku do liczby mieszkańców aktywnych zawodowo. **Szczególnej uwagi wymaga ulica Cegielniana, gdzie wskaźnik osiągnął poziom ponad 64%. Oznacza to, że na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypada ponad 64 mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym**. Wartość ta znacząco odbiega zarówno od średniej dla Moszczenicy, jak i całej gminy. Jednocześnie należy pamiętać, że ulica ta zamieszkiwana jest przez stosunkowo niewielką liczbę mieszkańców, co zwiększa wrażliwość wskaźnika na zmiany struktury wieku pojedynczych gospodarstw domowych.

Wśród ulic o największej liczbie mieszkańców stosunkowo wysokie wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach Fabrycznej, Wschodniej, Cmentarnej, Kosowskiej oraz Spacerowej. Oznacza to, że problem zwiększonego obciążenia demograficznego dotyczy nie tylko niewielkich obszarów mieszkaniowych, ale również części ulic skupiających znaczną liczbę mieszkańców miejscowości.

Najniższe wartości wskaźnika występują przy ulicach Wesołej (0,0%), Pogodnej (18,8%), Hodowlanej (20,0%), Jaworowej (30,3%) oraz Wrzosowej (34,2%).
W przypadku ulic o bardzo małej liczbie mieszkańców uzyskane wyniki należy interpretować ostrożnie, ponieważ nawet niewielkie zmiany liczby mieszkańców w poszczególnych grupach wieku mogą powodować znaczące wahania wartości wskaźnika.

Analiza wskaźnika obciążenia demograficznego potwierdza występowanie wewnętrznego zróżnicowania sytuacji demograficznej w miejscowości Moszczenica. Najwyższe wartości koncentrują się przede wszystkim w centralnych i starszych częściach miejscowości, gdzie obserwowany jest większy udział mieszkańców pozostających poza wiekiem produkcyjnym.
W połączeniu z innymi analizowanymi wskaźnikami społecznymi może to wskazywać na obszary wymagające szczególnej uwagi w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest indeks starości, określający relację liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Wskaźnik ten pozwala ocenić stopień zaawansowania procesu starzenia się społeczeństwa oraz kierunek zmian demograficznych zachodzących w poszczególnych częściach gminy.
Wartość wskaźnika powyżej 100% oznacza, że liczba osób starszych przewyższa liczbę dzieci i młodzieży, co może świadczyć o nasilających się procesach starzenia demograficznego. Z kolei niższe wartości wskazują na korzystniejszą strukturę wieku, charakteryzującą się większym udziałem młodszych grup mieszkańców. Analiza indeksu starości jest szczególnie istotna w diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego, ponieważ pozwala identyfikować obszary, na których w przyszłości mogą występować zwiększone potrzeby w zakresie usług zdrowotnych, opiekuńczych i społecznych, a jednocześnie maleć potencjał rozwojowy związany z napływem młodszych pokoleń.

Tabela 5 Wskaźnik indeksu starości w gminie Moszczenica w 2025 r. [%]

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**144,1%**	Kosów	130,2%
Białkowice	**216,7%**	Michałów	75,6%
Daszówka	**155,6%**	Moszczenica	**185,1%**
Dąbrówka	**144,4%**	Podolin	105,3%
Gajkowice	**140,4%**	Pomyków	**151,7%**
Gazomia Nowa	126,9%	Raciborowice	**142,4%**
Gazomia Stara	**230,8%**	Raków	95,7%
Gościmowice Drugie	119,3%	Raków Duży	48,6%
Gościmowice Pierwsze	114,3%	Rękoraj	117,1%
Jarosty	110,1%	Sierosław	130,6%
Karlin	112,7%	Srock	107,0%
Kiełczówka	**178,8%**	Wola Moszczenicka	**134,7%**
		średnia gminy	131,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

W 2025 roku średnia wartość indeksu starości dla Gminy Moszczenica wyniosła 131,4%. Oznacza to, że na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przypadało średnio ponad 131 osób w wieku poprodukcyjnym. Wartość przekraczająca poziom 100% wskazuje na przewagę liczby seniorów nad liczbą dzieci i młodzieży, co świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa.

Analiza danych dla poszczególnych miejscowości pokazuje, że zjawisko to występuje na większości obszaru gminy. Spośród 20 analizowanych miejscowości aż 17 charakteryzuje się wartością wskaźnika przekraczającą 100%, co oznacza, że liczba osób starszych jest tam wyższa niż liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.

Najwyższe wartości indeksu starości odnotowano w Gazomi Starej (230,8%), Białkowicach (216,7%), Moszczenicy (185,1%) oraz Kiełczówce (178,8%). W miejscowościach tych na każde 100 dzieci i młodzieży przypada od około 179 do nawet 231 osób w wieku poprodukcyjnym. Wysokie wartości wskaźnika świadczą o zaawansowanym procesie starzenia się lokalnych społeczności i mogą wskazywać na konieczność wzmacniania usług skierowanych do osób starszych.

Wartości wyraźnie przekraczające średnią gminną odnotowano również w Daszówce (155,6%), Pomykowie (151,7%), Dąbrówce (144,4%), Babach (144,1%),

Raciborowicach (142,4%) oraz Gajkowicach (140,4%). Oznacza to, że proces starzenia się ludności ma charakter powszechny i obejmuje zarówno większe, jak i mniejsze miejscowości gminy.
Najniższe wartości wskaźnika wystąpiły natomiast w Rakowie Dużym (48,6%), Michałowie (75,6%) oraz Rakowie (95,7%). Są to jedyne miejscowości, w których liczba osób młodych jest wyższa lub zbliżona do liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Może to świadczyć o korzystniejszej strukturze demograficznej oraz większym potencjale rozwojowym tych obszarów.

Na szczególną uwagę zasługuje miejscowość Moszczenica, gdzie indeks starości osiągnął wartość 185,1%, znacznie przewyższając średnią dla całej gminy. Oznacza to, że proces starzenia się mieszkańców jest tutaj znacznie bardziej zaawansowany niż przeciętnie na obszarze gminy. Ze względu na znaczną liczbę mieszkańców miejscowości oraz wysoką wartość wskaźnika zasadne jest przeprowadzenie pogłębionej analizy na poziomie poszczególnych ulic, co pozwoli na identyfikację obszarów szczególnie narażonych na skutki niekorzystnych zmian demograficznych.

Tabela 5a Wskaźnik indeksu starości w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%]

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	**185%**	Piotrkowska	**290%**
Cegielniana	64%	Poduchowna	**178%**
Cmentarna	**184%**	Pogodna	50%
Dworcowa	**211%**	Rumiankowa	0%
Fabryczna	**288%**	Rzemieślnicza	43%
Hodowlana	0%	Spacerowa	**266%**
Jaworowa	43%	Wesoła	0%
Kolejowa	0%	Wolborska	**145%**
Kosowska	**314%**	Wrzosowa	44%
Lipowa	**200%**	Wschodnia	**205%**
Nowy Świat	**141%**	Złota	0%
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

Pogłębiona analiza wskaźnika indeksu starości dla miejscowości Moszczenica potwierdza występowanie zaawansowanych procesów starzenia się ludności. Analiza na poziomie ulic ujawnia bardzo duże zróżnicowanie wewnętrzne. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach Kosowskiej (314%), Piotrkowskiej (290%), Fabrycznej (288%), Spacerowej (266%), Dworcowej (211%),

Wschodniej (205%) oraz Lipowej (200%). Oznacza to, że liczba osób starszych jest tam od dwóch do nawet trzech razy większa niż liczba dzieci i młodzieży. Tak wysokie wartości świadczą o bardzo zaawansowanym procesie starzenia się mieszkańców tej części miejscowości.

Wysokie wartości wskaźnika występują również przy ulicach Cmentarnej (184%), Poduchownej (178%), Wolborskiej (145%) oraz Nowy Świat (141%). Co istotne, wiele z tych ulic należy jednocześnie do najliczniej zamieszkałych obszarów Moszczenicy. Oznacza to, że problem nie dotyczy wyłącznie niewielkich skupisk mieszkańców, lecz obejmuje znaczną część społeczności lokalnej. Najniższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach Pogodnej (50%), Wrzosowej (44%), Rzemieślniczej (43%) oraz Jaworowej (43%). W przypadku ulic Rumiankowej, Hodowlanej, Kolejowej, Wesołej, Złotej i 100-lecia Odzyskania Niepodległości wskaźnik wynosi 0%, co wynika z bardzo małej liczby mieszkańców lub braku osób w wieku poprodukcyjnym. Ze względu na niewielką liczebność populacji wyniki te należy interpretować z ostrożnością.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że najwyższe wartości indeksu starości koncentrują się na ulicach o dużej liczbie mieszkańców, takich jak Dworcowa, Fabryczna, Kosowska, Spacerowa, Wolborska czy Wschodnia.

Oznacza to, że proces starzenia się ludności nie ma charakteru incydentalnego, lecz dotyczy znacznej części miejscowości Moszczenica.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że Moszczenica jest obszarem o wyraźnie bardziej zaawansowanym procesie starzenia się ludności niż pozostała część gminy. Wysoka koncentracja osób starszych może w przyszłości skutkować zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne, a także wpływać na aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców.

Pomoc społeczna

Jednym z kluczowych obszarów podlegających analizie w sferze społecznej jest skala korzystania mieszkańców z pomocy społecznej. Dane te stanowią istotny miernik poziomu występowania problemów społecznych, ponieważ pozwalają identyfikować grupy mieszkańców wymagające wsparcia oraz obszary, na których kumulują się różnego rodzaju trudności życiowe ograniczające samodzielne funkcjonowanie.

W diagnozie na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego szczególne znaczenie ma analiza przyczyn korzystania z pomocy społecznej. Pozwala ona nie tylko określić skalę występowania konkretnych problemów społecznych, ale również wskazać ich przestrzenną koncentrację. Wśród analizowanych przesłanek korzystania ze wsparcia znajdują się m.in. niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, ubóstwo czy bezrobocie.

Pierwszym z analizowanych wskaźników jest liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten pozwala identyfikować obszary, na których niepełnosprawność stanowi szczególnie istotny czynnik wpływający na sytuację społeczną mieszkańców. Wysokie wartości wskaźnika mogą świadczyć zarówno o większej liczbie osób wymagających wsparcia, jak i o zwiększonym zapotrzebowaniu na usługi opiekuńcze, zdrowotne, rehabilitacyjne oraz działania służące integracji społecznej.

W celu uchwycenia przestrzennego zróżnicowania zjawiska analiza została przeprowadzona zarówno na poziomie poszczególnych miejscowości Gminy Moszczenica, jak i – w ramach pogłębionej diagnozy – na poziomie ulic miejscowości Moszczenica. Takie podejście umożliwia wskazanie obszarów, na których koncentracja problemów społecznych związanych z niepełnosprawnością jest największa i może stanowić jedną z przesłanek do prowadzenia działań rewitalizacyjnych.

Tabela 6 Mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 ludności gminy Moszczenica w 2025 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	5,32	Kosów	**9,79**
Białkowice	0,00	Michałów	5,49
Daszówka	0,00	Moszczenica	**13,81**
Dąbrówka	**14,49**	Podolin	5,24
Gajkowice	4,32	Pomyków	0,00
Gazomia Nowa	**10,44**	Raciborowice	3,23
Gazomia Stara	4,88	Raków	3,57
Gościmowice Drugie	0,00	Raków Duży	1,96
Gościmowice Pierwsze	**17,09**	Rękoraj	1,87

Jarosty	3,82	Sierosław	4,84
Karlin	**12,54**	Srock	1,69
Kiełczówka	0,00	Wola Moszczenicka	**16,15**
		średnia gminy	8,12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

Analiza danych wskazuje na znaczne zróżnicowanie sytuacji pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Gościmowicach Pierwszych (17,09), Woli Moszczenickiej (16,15), Dąbrówce (14,49), Moszczenicy (13,81) oraz Karlinie (12,54 osoby na 1000 mieszkańców). Wysokie wartości wystąpiły również w Gazomi Nowej (10,44) oraz Kosowie (9,79). Oznacza to, że w wymienionych miejscowościach skala korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności jest wyraźnie wyższa od średniej dla całej gminy. Na szczególną uwagę zasługują Moszczenica oraz Wola Moszczenicka – największe miejscowości gminy, zamieszkiwane przez znaczną część jej mieszkańców. W obu przypadkach wskaźnik przekracza średnią gminną, co wskazuje, że problem niepełnosprawności wymagającej wsparcia instytucjonalnego dotyczy relatywnie dużej liczby mieszkańców i może mieć istotny wpływ na sytuację społeczną tych obszarów.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Srocku (1,69), Rękoraju (1,87), Rakowie Dużym (1,96), Raciborowicach (3,23) oraz Rakowie (3,57). W kilku miejscowościach – Białkowicach, Daszówce, Pomykowie, Gościmowicach Drugich oraz Kiełczówce – nie odnotowano osób korzystających z pomocy społecznej z tego powodu. Należy jednak pamiętać, że w przypadku mniejszych miejscowości brak beneficjentów nie musi oznaczać braku osób z niepełnosprawnościami, lecz może wynikać z niewielkiej liczby mieszkańców lub korzystania z innych form wsparcia.

Przestrzenne rozmieszczenie wskaźnika wskazuje, że problem niepełnosprawności wymagającej wsparcia społecznego nie koncentruje się wyłącznie w jednej części gminy, lecz występuje w różnych miejscowościach o odmiennym potencjale ludnościowym. W połączeniu z analizą struktury demograficznej i procesów starzenia się ludności może to wskazywać na obszary, w których istnieje zwiększone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne, zdrowotne oraz działania służące integracji społecznej i poprawie dostępności usług publicznych.

Ze względu na wysoką wartość wskaźnika w miejscowości Moszczenica, przeprowadzono dodatkowo szczegółową analizę zjawiska na poziomie ulic, co pozwala na dokładniejsze rozpoznanie obszarów koncentracji problemów społecznych związanych z niepełnosprawnością.

Tabela 6a Mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 ludności w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	2,41	Piotrkowska	0,00
Cegielniana	0,00	Poduchowna	0,00
Cmentarna	**10,10**	Pogodna	0,00
Dworcowa	**33,80**	Rumiankowa	0,00
Fabryczna	**13,89**	Rzemieślnicza	0,00
Hodowlana	0,00	Spacerowa	7,25
Jaworowa	0,00	Wesoła	0,00
Kolejowa	**30,77**	Wolborska	**11,98**
Kosowska	**14,39**	Wrzosowa	**26,32**
Lipowa	**30,77**	Wschodnia	7,87
Nowy Świat	0,00	Złota	0,00
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

Analiza danych wskazuje na wyraźną koncentrację zjawiska na kilku ulicach. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicy Dworcowej (33,80 osób na 1000 mieszkańców), Kolejowej (30,77), Lipowej (30,77) oraz Wrzosowej (26,32). Wysokie wartości występują również przy ulicach Kosowskiej (14,39), Fabrycznej (13,89), Wolborskiej (11,98) oraz Cmentarnej (10,10). Oznacza to, że na tych obszarach udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności jest najwyższy w skali miejscowości.

Szczególne znaczenie mają wyniki dla ulic Dworcowej, Fabrycznej, Kosowskiej i Wolborskiej, które należą jednocześnie do najliczniej zamieszkałych części Moszczenicy. Wskazuje to, że problem dotyczy nie tylko niewielkich skupisk mieszkańców, lecz obszarów o dużym znaczeniu społecznym i osadniczym dla całej miejscowości.

Wartości wskaźnika zbliżone do średniego poziomu dla miejscowości odnotowano przy ulicach Wschodniej (7,87) oraz Spacerowej (7,25). Natomiast na wielu ulicach, m.in. Cegielnianej, Piotrkowskiej, Poduchownej, Pogodnej, Rumiankowej,

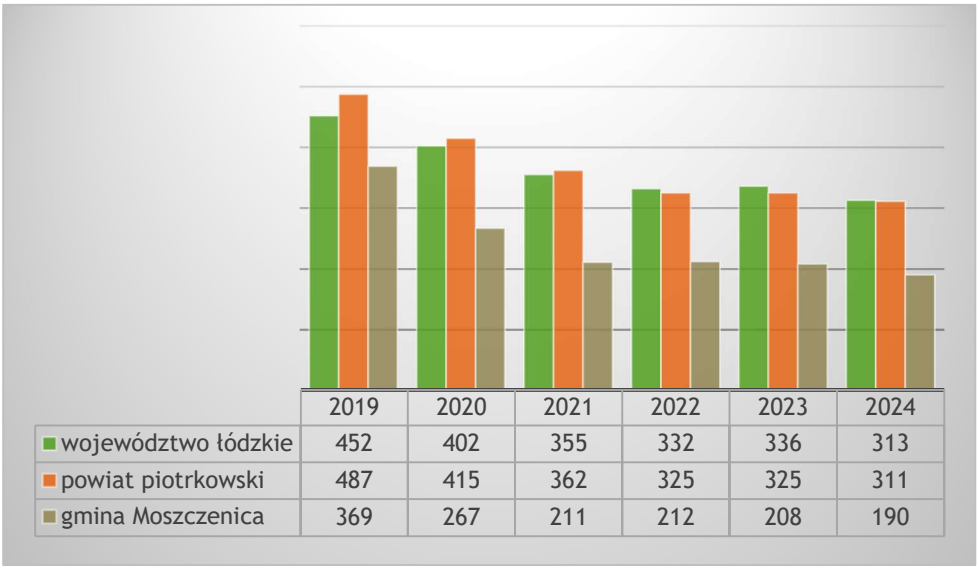
Rzemieślniczej, Jaworowej, Nowy Świat, Złotej oraz Wesołej, nie odnotowano mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.

Interpretując uzyskane wyniki należy uwzględnić liczbę mieszkańców poszczególnych ulic. W przypadku ulic zamieszkiwanych przez niewielką liczbę osób nawet pojedyncze gospodarstwo domowe korzystające ze wsparcia może znacząco wpływać na wartość wskaźnika. **Jednocześnie wysoka koncentracja zjawiska na ulicach o dużej liczbie mieszkańców, takich jak Dworcowa, Fabryczna, Kosowska czy Wolborska, może wskazywać na rzeczywiste skupienie problemów społecznych wymagających dalszej analizy.**

W zestawieniu z wcześniej analizowanymi wskaźnikami demograficznymi zauważalne jest, że część ulic charakteryzujących się wysokim udziałem osób starszych osiąga również podwyższone wartości wskaźnika korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. **Może to świadczyć o współwystępowaniu niekorzystnych procesów społecznych związanych zarówno ze starzeniem się mieszkańców, jak i zwiększonym zapotrzebowaniem na wsparcie opiekuńcze oraz usługi społeczne. Obszary te powinny zostać objęte dalszą analizą w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.**

Rysunek 3 Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w latach 2019-2024 w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
województwo łódzkie	452	402	355	332	336	313
powiat piotrkowski	487	415	362	325	325	311
gmina Moszczenica	369	267	211	212	208	190

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
województwo łódzkie	452	402	355	332	336	313
powiat piotrkowski	487	415	362	325	325	311
gmina Moszczenica	369	267	211	212	208	190

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza liczby beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców pozwala ocenić skalę występowania problemów społecznych wymagających wsparcia instytucjonalnego oraz określić pozycję Gminy Moszczenica na tle jednostek wyższego rzędu. Wskaźnik ten jest jednym z podstawowych mierników sytuacji społecznej mieszkańców i pośrednio odzwierciedla poziom zagrożenia ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz innymi problemami wpływającymi na jakość życia lokalnej społeczności.

W latach 2019–2024 we wszystkich analizowanych jednostkach obserwowano systematyczny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. W Gminie Moszczenica wskaźnik zmniejszył się z 369 beneficjentów na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku do 190 w 2024 roku, co oznacza spadek o blisko 49%. Tendencja ta jest bardziej dynamiczna niż w powiecie piotrkowskim, gdzie wskaźnik zmniejszył się z 487 do 311 osób na 10 tys. mieszkańców, oraz w województwie łódzkim, gdzie spadek wyniósł z 452 do 313 osób.

Na przestrzeni całego analizowanego okresu Gmina Moszczenica charakteryzowała się korzystniejszą sytuacją społeczną niż średnio powiat piotrkowski i województwo łódzkie. W każdym roku liczba beneficjentów pomocy społecznej przypadająca na 10 tys. mieszkańców była niższa niż wartości

odnotowane dla jednostek porównawczych. Różnice te były szczególnie widoczne w ostatnich latach analizy. W 2024 roku wskaźnik dla Gminy Moszczenica wyniósł 190 osób na 10 tys. mieszkańców, podczas gdy dla powiatu piotrkowskiego było to 311 osób, a dla województwa łódzkiego 313 osób.

Warto również zauważyć, że po znaczącym spadku wskaźnika w latach 2019-2021, w Gminie Moszczenica nastąpiła stabilizacja liczby beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2022–2024 wskaźnik utrzymywał się na poziomie od 190 do 212 osób na 10 tys. mieszkańców. Może to wskazywać, że dalsze ograniczanie liczby osób korzystających ze wsparcia wymaga działań ukierunkowanych na rozwiązywanie bardziej złożonych i trwałych problemów społecznych.

Przedstawione dane wskazują, że sytuacja społeczna mieszkańców Gminy Moszczenica jest relatywnie korzystna na tle otoczenia, jednak nadal istnieją grupy mieszkańców wymagające wsparcia.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W przeciwieństwie do wskaźników opisujących samą skalę bezrobocia, miernik ten pozwala zidentyfikować osoby, dla których brak zatrudnienia wiąże się z koniecznością korzystania ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Wysokie wartości wskaźnika mogą świadczyć o szczególnie trudnej sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych oraz o ograniczonej zdolności mieszkańców do samodzielnego przezwyciężania problemów związanych z pozostawaniem bez pracy.

Tabela 7 Korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenica w 2025 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	2,66	Kosów	**9,79**
Białkowice	0,00	Michałów	2,75
Daszówka	0,00	Moszczenica	**6,44**
Dąbrówka	0,00	Podolin	0,00
Gajkowice	1,44	Pomyków	0,00
Gazomia Nowa	2,61	Raciborowice	0,00
Gazomia Stara	0,00	Raków	0,00
Gościmowice Drugie	0,00	Raków Duży	1,96
Gościmowice Pierwsze	**21,37**	Rękoraj	1,87
Jarosty	0,00	Sierosław	0,00
Karlin	0,00	Srock	0,00
Kiełczówka	0,00	Wola Moszczenicka	**6,25**
		średnia gminy wg. gminy	3,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszcz

Tabela 7a. Korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	**6,44**	Piotrkowska	0,00
Cegielniana	**35,71**	Poduchowna	**15,87**
Cmentarna	0,00	Pogodna	0,00
Dworcowa	**14,08**	Rumiankowa	0,00
Fabryczna	**13,89**	Rzemieślnicza	0,00
Hodowlana	0,00	Spacerowa	**7,25**
Jaworowa	0,00	Wesoła	0,00
Kolejowa	**15,38**	Wolborska	0,00
Kosowska	**7,19**	Wrzosowa	0,00
Lipowa	0,00	Wschodnia	**7,87**
Nowy Świat	0,00	Złota	0,00
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

W 2025 roku średnia wartość wskaźnika dla Gminy Moszczenica wyniosła 3,54 osoby korzystającej z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców. Analiza danych wskazuje jednak na wyraźne zróżnicowanie przestrzenne badanego zjawiska.

Najwyższe wartości odnotowano w Gościmowicach Pierwszych (21,37), Kosowie (9,79), Moszczenicy (6,44) oraz Woli Moszczenickiej (6,25).
W miejscowościach tych problem bezrobocia skutkujący koniecznością korzystania z pomocy społecznej występuje znacznie częściej niż przeciętnie na terenie gminy. Szczególnie wysoki wskaźnik w Gościmowicach Pierwszych wskazuje na koncentrację mieszkańców wymagających wsparcia społecznego z powodu trudnej sytuacji na rynku pracy.
Wartości przekraczające średnią gminną odnotowano również w Michałowie (2,75), Babych (2,66) oraz Gazomi Nowej (2,61), jednak skala zjawiska jest tam wyraźnie mniejsza niż w miejscowościach o najwyższych wartościach wskaźnika.
W wielu miejscowościach, m.in. Białkowicach, Daszówce, Dąbrówce, Podolinie, Pomykowie, Raciborowicach, Gazomi Starej, Jarostach, Karlinie, Sierosławiu, czy Srocku, nie odnotowano mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Wyniki te należy interpretować ostrożnie, gdyż mogą być związane zarówno z korzystniejszą sytuacją społeczną, jak i niewielką liczbą mieszkańców lub osób bezrobotnych.

Na szczególną uwagę zasługuje miejscowość Moszczenica, gdzie wskaźnik wyniósł 6,44 osoby na 1000 mieszkańców, niemal dwukrotnie przekraczając średnią dla gminy. W związku z tym przeprowadzono szczegółową analizę przestrzennego rozmieszczenia zjawiska na poziomie ulic.

Korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w miejscowości Moszczenica

Średnia wartość wskaźnika dla miejscowości Moszczenica wyniosła 6,44 osoby na 1000 mieszkańców. Analiza danych na poziomie ulic pokazuje, że problem nie jest rozłożony równomiernie i koncentruje się w kilku wyraźnie wyodrębnionych obszarach.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicy Cegielnianej (35,71), Kolejowej (15,38), Poduchownej (15,87), Dworcowej (14,08) oraz Fabrycznej (13,89). Są to wartości wielokrotnie przekraczające średnią dla całej miejscowości, co wskazuje na koncentrację mieszkańców wymagających wsparcia społecznego z powodu pozostawania bez pracy.

Podwyższone wartości wystąpiły również przy ulicach Wschodniej (7,87), Spacerowej (7,25) oraz Kosowskiej (7,19). W przypadku ulic Dworcowej, Fabrycznej, Kosowskiej i Wschodniej szczególnie istotne jest to, że już we wcześniejszych analizach identyfikowano tam podwyższone wartości innych wskaźników społecznych, takich jak długotrwałe bezrobocie, korzystanie z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności czy niekorzystne wskaźniki demograficzne.

Na większości ulic nie odnotowano osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Dotyczy to m.in. ulic Piotrkowskiej, Cmentarnej, Pogodnej, Wolborskiej, Nowy Świat, Wrzosowej czy Lipowej. W przypadku części tych ulic brak beneficjentów może wynikać zarówno z niewielkiej skali bezrobocia, jak i z lepszej sytuacji ekonomicznej mieszkańców.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że problem bezrobocia skutkującego koniecznością korzystania z pomocy społecznej koncentruje się przede wszystkim na ulicach Cegielnianej, Dworcowej, Fabrycznej, Poduchownej, Kolejowej oraz Kosowskiej. W wielu przypadkach są to obszary, na których obserwowane jest również współwystępowanie innych negatywnych zjawisk społecznych. Może to świadczyć o kumulacji problemów społecznych i stanowić

istotną przesłankę do dalszej delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

Bezrobocie

Bezrobocie należy do kluczowych zjawisk analizowanych w sferze społecznej podczas opracowywania diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji. Długotrwałe pozostawanie bez pracy może prowadzić do pogorszenia sytuacji materialnej gospodarstw domowych, ograniczenia aktywności społecznej mieszkańców, wzrostu ryzyka wykluczenia społecznego oraz nasilenia innych problemów społecznych, takich jak ubóstwo, zależność od świadczeń pomocy społecznej czy bierność zawodowa. Analiza przestrzennego zróżnicowania bezrobocia pozwala zidentyfikować obszary, na których problemy związane z rynkiem pracy występują ze szczególnym nasileniem. Wysoki udział osób bezrobotnych może świadczyć o ograniczonym dostępie do miejsc pracy, niedostosowaniu kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy lub utrwalonych problemach społecznych wpływających na aktywność zawodową mieszkańców. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji negatywne zjawiska społeczne stanowią podstawową przesłankę wyznaczenia obszaru zdegradowanego. Z tego względu analiza bezrobocia jest jednym z najważniejszych elementów diagnozy, umożliwiającym identyfikację obszarów wymagających szczególnego wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców.
W celu określenia skali oraz rozmieszczenia zjawiska przeanalizowano liczbę osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Moszczenica, a następnie – w ramach pogłębionej diagnozy – również na poziomie ulic miejscowości Moszczenica.

Tabela 8 Bezrobotni zarejestrowani (z uwzględnieniem bezrobotnych w szczególnej sytuacji) w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrowskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2025.

	bezrobotni zarejestrowani						
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	58 722	67 812	60 902	54 397	53 158	53 336	61 984
powiat piotrkowski	1 618	1 963	1 827	1 700	1 692	1789	1889
gmina Moszczenica	218	252	237	226	222	238	261
	bezrobotne kobiety						
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	31 154	34 632	30 614	27 789	26 770	26 494	29 252
powiat piotrkowski	885	1 005	954	886	849	908	919
gmina Moszczenica	114	120	118	107	103	102	119
	bezrobotni długotrwale						
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	30 386	35 093	35 443	28 779	27 026	26 901	30 670
powiat piotrkowski	758	902	1 003	860	848	890	921
gmina Moszczenica	102	101	118	107	111	111	121
	bezrobotni do 25. r.ż.						
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	5 853	7 065	5 618	5 546	5 739	5 715	7 149
powiat piotrkowski	209	268	202	218	226	280	281
gmina Moszczenica	28	29	22	24	24	33	28
	bezrobotni po 50. r.ż.						
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	17 925	19 550	18 095	16 115	15 935	15 942	18 216
powiat piotrkowski	453	506	500	470	468	459	475
gmina Moszczenica	60	76	76	79	67	78	85
	bezrobotni z wykształceniem podstawowym						
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**

województwo łódzkie	18 853	21 898	20 696	17 062	16 557	16 489	20 055
powiat piotrkowski	511	597	562	511	477	490	520
gmina Moszczenica	58	65	59	52	48	51	43

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza danych dotyczących bezrobocia w latach 2019–2025 wskazuje, że sytuacja na rynku pracy w Gminie Moszczenica **pozostaje silnie powiązana z trendami obserwowanymi zarówno w powiecie piotrkowskim, jak i województwie łódzkim**. W analizowanym okresie liczba osób bezrobotnych podlegała wahaniom, jednak w 2025 roku osiągnęła najwyższy poziom od sześciu lat.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Moszczenica wzrosła z 218 osób w 2019 roku do 261 osób w 2025 roku, co oznacza wzrost o blisko 20%. Podobny trend wystąpił w powiecie piotrkowskim oraz województwie łódzkim, gdzie po okresie spadków obserwowanych w latach 2021–2023 ponownie nastąpił wzrost liczby osób pozostających bez pracy. Może to świadczyć o pogarszającej się sytuacji gospodarczej oraz rosnących trudnościach na rynku pracy.
Istotnym zjawiskiem jest utrzymująca się przewaga kobiet wśród osób bezrobotnych. W 2025 roku kobiety stanowiły 119 spośród 261 bezrobotnych mieszkańców gminy, co oznacza udział na poziomie około 46%. Mimo że liczba bezrobotnych kobiet w ostatnich latach pozostawała względnie stabilna, ich udział w strukturze bezrobocia nadal pozostaje znaczący.

Szczególnie niepokojącym zjawiskiem jest wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych. W 2025 roku w gminie zarejestrowanych było 121 osób pozostających bez pracy przez dłuższy okres, co stanowiło blisko 46% wszystkich bezrobotnych. W porównaniu z 2019 rokiem liczba ta wzrosła z 102 do 121 osób. Długotrwałe bezrobocie jest jednym z najważniejszych czynników ryzyka wykluczenia społecznego i często prowadzi do pogłębiania innych problemów społecznych, takich jak ubóstwo czy zależność od systemu pomocy społecznej. **Analiza struktury wiekowej osób bezrobotnych wskazuje również na obecność dwóch grup wymagających szczególnej uwagi. Pierwszą stanowią osoby młode do 25. roku życia. Choć ich liczba pozostaje stosunkowo niewielka i w 2025 roku wyniosła 28 osób, trudności w wejściu na rynek pracy mogą wpływać na decyzje migracyjne młodych mieszkańców oraz ograniczać rozwój kapitału**

ludzkiego gminy. Drugą grupą są osoby po 50. roku życia.

W 2025 roku zarejestrowanych było 85 bezrobotnych w tej kategorii wiekowej, co stanowi najwyższą wartość w całym analizowanym okresie. Wzrost liczby bezrobotnych seniorów może wskazywać na trudności związane z utrzymaniem aktywności zawodowej oraz dostosowaniem kwalifikacji do zmieniających się potrzeb rynku pracy.

Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast spadek liczby bezrobotnych posiadających wyłącznie wykształcenie podstawowe. W latach 2019–2025 ich liczba zmniejszyła się z 58 do 43 osób. Może to świadczyć zarówno o poprawie poziomu wykształcenia mieszkańców, jak i o większej aktywności zawodowej tej grupy. Jednocześnie nadal pozostaje ona jedną z kategorii szczególnie zagrożonych bezrobociem i wykluczeniem społecznym.

Przedstawione dane wskazują, że pomimo relatywnie stabilnej sytuacji na rynku pracy, w Gminie Moszczenica występują zjawiska wymagające dalszej analizy, zwłaszcza w zakresie długotrwałego bezrobocia oraz sytuacji osób starszych pozostających bez pracy. Z punktu widzenia procesu rewitalizacji szczególne znaczenie ma identyfikacja miejsc koncentracji tych problemów, dlatego w dalszej części diagnozy przeprowadzona zostanie analiza przestrzennego rozmieszczenia bezrobocia na poziomie poszczególnych miejscowości oraz ulic miejscowości Moszczenica.

Tabela 9 Udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców w gminie Moszczenica w 2025 r. (%)

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**2,1%**	Kosów	**2,1%**
Białkowice	**4,0%**	Michałów	**2,7%**
Daszówka	**3,6%**	Moszczenica	**2,3%**
Dąbrówka	0,0%	Podolin	1,3%
Gajkowice	**2,2%**	Pomyków	1,1%
Gazomia Nowa	0,5%	Raciborowice	1,0%
Gazomia Stara	**2,9%**	Raków	**2,1%**
Gościmowice Drugie	1,2%	Raków Duży	**2,2%**
Gościmowice Pierwsze	**3,0%**	Rękoraj	2,1%
Jarosty	**2,3%**	Sierosław	1,7%
Karlin	**2,8%**	Srock	**2,4%**
Kiełczówka	0,9%	Wola Moszczenicka	**2,4%**
		średnia gminy	2,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średni udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Moszczenica wyniósł 2,1%. Wskaźnik ten pozwala określić przestrzenne zróżnicowanie skali bezrobocia oraz wskazać miejscowości, w których problemy związane z aktywnością zawodową mieszkańców występują częściej niż przeciętnie na terenie gminy.

Analiza danych wskazuje na stosunkowo niewielkie różnice pomiędzy większością miejscowości, jednak widoczne są obszary charakteryzujące się wyraźnie podwyższonym poziomem bezrobocia. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Białkowicach (4,0%), Daszówce (3,6%), Gościmowicach Pierwszych (3,0%), Gazomi Starej (2,9%) oraz Karlinie (2,8%). W miejscowościach tych udział osób bezrobotnych jest znacząco wyższy od średniej dla całej gminy, co może wskazywać na większe trudności mieszkańców w dostępie do rynku pracy. Wartości przekraczające średnią gminną występują również w Michałowie (2,7%), Srocku (2,4%), Woli Moszczenickiej (2,4%), Moszczenicy (2,3%), Jarostach (2,3%), Gajkowicach (2,2%) oraz Rakowie Dużym (2,2%). Oznacza to, że problem bezrobocia dotyczy zarówno większych miejscowości pełniących funkcje usługowe, jak i mniejszych jednostek osadniczych.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano natomiast w Dąbrówce (0,0%), Gazomi Nowej (0,5%), Kiełczówce (0,9%), Raciborowicach (1,0%) oraz Pomykowie (1,1%). Należy jednak pamiętać, że w przypadku najmniejszych miejscowości nawet niewielka zmiana liczby osób bezrobotnych może istotnie wpływać na wartość wskaźnika.

Na szczególną uwagę zasługuje miejscowość Moszczenica, w której wskaźnik wyniósł 2,3%, przekraczając średnią dla gminy. Biorąc pod uwagę, że jest to największa miejscowość i centrum administracyjno-usługowe gminy, podwyższony poziom bezrobocia może mieć istotne znaczenie dla sytuacji społecznej całego obszaru. Zasadne jest zatem przeprowadzenie pogłębionej analizy na poziomie poszczególnych ulic, co pozwoli na identyfikację miejsc koncentracji problemów związanych z rynkiem pracy.

Tabela 9a. Udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r. (%)

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	**2,30%**	Piotrkowska	1,11%
Cegielniana	0,00%	Poduchowna	**4,76%**
Cmentarna	0,51%	Pogodna	**6,25%**
Dworcowa	**2,54%**	Rumiankowa	0,00%
Fabryczna	**4,17%**	Rzemieślnicza	0,00%
Hodowlana	0,00%	Spacerowa	**2,90%**
Jaworowa	**3,03%**	Wesoła	0,00%
Kolejowa	0,00%	Wolborska	2,10%
Kosowska	**4,32%**	Wrzosowa	**5,26%**
Lipowa	1,54%	Wschodnia	1,57%
Nowy Świat	1,44%	Złota	0,00%
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średnia wartość wskaźnika dla Moszczenicy wyniosła 2,30%, co oznacza poziom nieznacznie wyższy od średniej dla całej gminy (2,1%). Analiza przestrzenna wskazuje jednak na znaczne zróżnicowanie sytuacji pomiędzy poszczególnymi ulicami.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach Pogodnej (6,25%), Wrzosowej (5,26%), Poduchownej (4,76%), Kosowskiej (4,32%) oraz Fabrycznej (4,17%). Oznacza to, że udział osób bezrobotnych na tych ulicach jest niemal dwukrotnie wyższy od średniej dla miejscowości, a w przypadku ulic Pogodnej i Wrzosowej przekracza ją ponad dwukrotnie. Wysokie wartości występują również przy ulicy Jaworowej (3,03%) oraz Spacerowej (2,90%).

Na szczególną uwagę zasługują ulice Kosowska i Fabryczna, które łączą stosunkowo wysoką wartość wskaźnika z relatywnie dużą liczbą mieszkańców. Może to wskazywać na występowanie bardziej trwałych problemów związanych z aktywnością zawodową mieszkańców niż w przypadku ulic o niewielkiej liczbie ludności, gdzie pojedyncze przypadki bezrobocia mogą znacząco wpływać na wartość wskaźnika.

Wartości zbliżone do średniej dla miejscowości odnotowano przy ulicach Dworcowej (2,54%), Wolborskiej (2,10%), Wschodniej (1,57%), Lipowej (1,54%) oraz Nowy Świat (1,44%). Są to jednocześnie jedne z najliczniej zamieszkałych ulic Moszczenicy, co powoduje, że problem bezrobocia może dotyczyć tam większej liczby mieszkańców niż wskazuje sama wartość procentowa wskaźnika.

Na kilku ulicach, m.in. Cegielnianej, Hodowlanej, Kolejowej, Rumiankowej, Rzemieślniczej, Wesołej, Złotej oraz 100-lecia Odzyskania Niepodległości, nie odnotowano osób bezrobotnych. Wyniki te należy jednak interpretować ostrożnie, ponieważ część tych ulic zamieszkiwana jest przez niewielką liczbę mieszkańców, co ogranicza możliwość wyciągania jednoznacznych wniosków o sytuacji społecznej.

Uzyskane wyniki wskazują, że bezrobocie nie stanowi problemu równomiernie rozłożonego na terenie gminy. W kilku miejscowościach obserwuje się wyraźnie wyższy udział osób pozostających bez pracy.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest udział osób bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie osób bezrobotnych. Wskaźnik ten pozwala ocenić skalę utrwalonych problemów związanych z pozostawaniem poza rynkiem pracy oraz identyfikować obszary, na których bezrobocie ma charakter bardziej trwały i może prowadzić do pogłębiania wykluczenia społecznego. Długotrwałe pozostawanie bez pracy często wiąże się z utratą kwalifikacji zawodowych, ograniczeniem aktywności społecznej oraz zwiększonym ryzykiem korzystania z różnych form wsparcia społecznego. Z tego względu wskaźnik ten stanowi istotny element diagnozy społecznej wykorzystywanej w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Tabela 10 Udział osób bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**50,0%**	Kosów	**61,5%**
Białkowice	16,7%	Michałów	30,0%
Daszówka	**50,0%**	Moszczenica	**48,0%**
Dąbrówka	0,0%	Podolin	20,0%
Gajkowice	**60,0%**	Pomyków	**50,0%**
Gazomia Nowa	**100,0%**	Raciborowice	33,3%
Gazomia Stara	33,3%	Raków	33,3%
Gościmowice Drugie	**50,0%**	Raków Duży	**63,6%**
Gościmowice Pierwsze	42,9%	Rękoraj	**72,7%**
Jarosty	41,7%	Sierosław	42,9%
Karlin	33,3%	Srock	42,9%
Kiełczówka	**50,0%**	Wola Moszczenicka	41,3%
		średnia gminy	46,36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średni udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w Gminie Moszczenica wyniósł 46,36%. **Oznacza to, że niemal co druga osoba pozostająca bez pracy była zarejestrowana jako bezrobotna przez dłuższy okres, co wskazuje na istotną skalę problemu trwałego wykluczenia z rynku pracy.**

Analiza danych na poziomie miejscowości pokazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne zjawiska. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Gazomi Nowej (100,0%), co oznacza, że wszystkie osoby bezrobotne w tej miejscowości pozostawały bez pracy przez długi okres. Bardzo wysokie wartości wystąpiły również w Rękoraju (72,7%), Rakowie Dużym (63,6%), Kosowie (61,5%) oraz Gajkowicach (60,0%). W miejscowościach tych problem długotrwałego bezrobocia ma szczególnie duże znaczenie społeczne i może świadczyć o trudnościach mieszkańców w powrocie na rynek pracy.

Wartości przekraczające średnią gminną odnotowano także w Babych (50,0%), Daszówce (50,0%), Pomykowie (50,0%), Gościmowicach Drugich (50,0%), Kiełczówce (50,0%) oraz Moszczenicy (48,0%). W przypadku Moszczenicy wynik ten ma szczególne znaczenie, ponieważ miejscowość ta skupia największą liczbę mieszkańców gminy, a tym samym największą liczbę osób pozostających bez pracy.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Dąbrówce (0,0%), Białkowicach (16,7%), Podolinie (20,0%) oraz Michałowie (30,0%). Wyniki te mogą świadczyć o większej skuteczności mieszkańców w podejmowaniu zatrudnienia lub o niewielkiej liczbie osób bezrobotnych, jednak w przypadku małych miejscowości należy interpretować je ostrożnie ze względu na niewielką liczebność analizowanej populacji.

Na uwagę zasługuje fakt, że wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych występuje zarówno w miejscowościach o stosunkowo wysokim poziomie bezrobocia, jak i tam, gdzie liczba osób bezrobotnych jest relatywnie niewielka. **Oznacza to, że problem nie dotyczy wyłącznie skali bezrobocia, ale również jego charakteru i trwałości.**

Tabela 10a Udział osób bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%].

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	**48,0%**	Piotrkowska	**100,0%**
Cegielniana	0,0%	Poduchowna	**66,7%**
Cmentarna	0,0%	Pogodna	**100,0%**
Dworcowa	**66,7%**	Rumiankowa	0,0%
Fabryczna	**50,0%**	Rzemieślnicza	0,0%
Hodowlana	0,0%	Spacerowa	**50,0%**
Jaworowa	**100,0%**	Wesoła	0,0%
Kolejowa	0,0%	Wolborska	28,6%
Kosowska	33,3%	Wrzosowa	0,0%
Lipowa	0,0%	Wschodnia	**50,0%**
Nowy Świat	**50,0%**	Złota	0,0%
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średnia wartość wskaźnika dla miejscowości Moszczenica wyniosła 48,0%, co oznacza, że niemal co druga osoba bezrobotna pozostaje bez pracy przez dłuższy okres. Wynik ten jest wyższy od średniej dla całej gminy (46,36%), potwierdzając istotne znaczenie problemu długotrwałego bezrobocia w największej miejscowości gminy.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach Piotrkowskiej (100,0%), Pogodnej (100,0%) oraz Jaworowej (100,0%). Oznacza to, że wszystkie osoby bezrobotne zamieszkujące te ulice były jednocześnie osobami długotrwale bezrobotnymi. Wysokie wartości wystąpiły również przy ulicach Poduchownej (66,7%) oraz Dworcowej (66,7%), gdzie ponad dwie trzecie osób pozostających bez pracy stanowiły osoby długotrwale bezrobotne.

Wartości na poziomie 50,0% odnotowano przy ulicach Fabrycznej, Spacerowej, Wschodniej oraz Nowy Świat. Oznacza to, że co druga osoba bezrobotna na tych ulicach pozostawała bez zatrudnienia przez dłuższy okres, co może wskazywać na trudności związane z powrotem na rynek pracy oraz zwiększone ryzyko wykluczenia społecznego.

Na uwagę zasługuje ulica Dworcowa, która w poprzednich analizach charakteryzowała się również wysokim poziomem korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz znaczną liczbą mieszkańców. Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych może wskazywać na kumulację

problemów społecznych i konieczność dalszej analizy tego obszaru w procesie delimitacji.

Relatywnie niższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicach Wolborskiej (28,6%) oraz Kosowskiej (33,3%). Mimo występowania bezrobocia, jego struktura jest tam korzystniejsza niż w pozostałych częściach miejscowości, co może świadczyć o większej dynamice lokalnego rynku pracy.

W celu pogłębienia analizy zjawiska bezrobocia przeanalizowano również strukturę osób pozostających bez pracy. Sama liczba osób bezrobotnych nie pozwala bowiem w pełni ocenić skali i charakteru problemów występujących na lokalnym rynku pracy. Istotne znaczenie ma również identyfikacja grup mieszkańców, które napotykają szczególne bariery w podejmowaniu lub utrzymaniu zatrudnienia.

W diagnozie społecznej na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji szczególną uwagę zwrócono na dwie grupy osób znajdujących się w trudniejszej sytuacji na rynku pracy: osoby po 50. roku życia oraz osoby posiadające wykształcenie podstawowe. Grupy te są częściej narażone na długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia, ograniczoną mobilność zawodową oraz większe ryzyko wykluczenia społecznego.

Udział osób bezrobotnych po 50. roku życia pozwala ocenić skalę problemów związanych ze starzeniem się zasobów pracy oraz trudnościami w dostosowaniu kwalifikacji do zmieniających się potrzeb rynku pracy. Z kolei udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym stanowi istotny wskaźnik poziomu kapitału ludzkiego i może wskazywać na obszary, w których niski poziom wykształcenia ogranicza możliwości aktywizacji zawodowej mieszkańców. Analiza obu wskaźników pozwala na bardziej kompleksową ocenę sytuacji społecznej w poszczególnych miejscowościach gminy oraz identyfikację obszarów, na których bezrobocie może mieć charakter bardziej trwały i strukturalny.

Tabela 11 Udział osób bezrobotnych po 50. r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	31,3%	Kosów	23,1%
Białkowice	0,0%	Michałów	30,0%
Daszówka	0,0%	Moszczenica	32,0%
Dąbrówka	0,0%	Podolin	0,0%
Gajkowice	**33,3%**	Pomyków	0,0%
Gazomia Nowa	**100,0%**	Raciborowice	0,0%
Gazomia Stara	**66,7%**	Raków	**50,0%**
Gościmowice Drugie	**75,0%**	Raków Duży	27,3%
Gościmowice Pierwsze	14,3%	Rękoraj	18,2%
Jarosty	**41,7%**	Sierosław	14,3%
Karlin	**44,4%**	Srock	28,6%
Kiełczówka	**50,0%**	Wola Moszczenicka	**41,3%**
		średnia gminy	32,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średni udział osób bezrobotnych po 50. roku życia w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w Gminie Moszczenica wyniósł 32,6%. Oznacza to, że niemal co trzecia osoba pozostająca bez pracy należała do grupy wiekowej, która z uwagi na wiek może napotykać dodatkowe bariery w powrocie na rynek pracy.
Analiza danych wskazuje na znaczne zróżnicowanie przestrzenne badanego zjawiska. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Gazomi Nowej (100,0%), Gościmowicach Drugich (75,0%), Gazomi Starej (66,7%), Rakowie (50,0%) oraz Kiełczówce (50,0%). W miejscowościach tych osoby po 50. roku życia stanowią znaczącą część wszystkich bezrobotnych, co może świadczyć o szczególnych trudnościach tej grupy mieszkańców w utrzymaniu lub znalezieniu zatrudnienia. Wysokie wartości wskaźnika wystąpiły również w Karlinie (44,4%), Jarostach (41,7%), Woli Moszczenickiej (41,3%) oraz Gajkowicach (33,3%). W przypadku Woli Moszczenickiej oraz Moszczenicy, które należą do największych miejscowości gminy, podwyższony udział bezrobotnych po 50. roku życia może mieć istotne znaczenie dla sytuacji społecznej całego obszaru.
W samej Moszczenicy wskaźnik osiągnął wartość 32,0%, czyli poziom zbliżony do średniej dla gminy. Oznacza to, że co trzeci bezrobotny mieszkaniec miejscowości miał więcej niż 50 lat. Biorąc pod uwagę skalę zaludnienia Moszczenicy oraz liczbę

osób pozostających bez pracy, problem ten może dotyczyć stosunkowo dużej grupy mieszkańców i wymagać dalszej, bardziej szczegółowej analizy.
Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Białkowicach, Daszówce, Dąbrówce, Podolinie, Pomykowie oraz Raciborowicach, gdzie udział osób bezrobotnych po 50. roku życia wyniósł 0%. Wyniki te należy interpretować ostrożnie, ponieważ w części przypadków wynikają one z niewielkiej liczby osób bezrobotnych ogółem, a niekoniecznie z braku problemów związanych z aktywnością zawodową starszych mieszkańców.

Przedstawione dane wskazują, że bezrobocie osób po 50. roku życia stanowi istotny problem społeczny na terenie części miejscowości Gminy Moszczenica.

Tabela 11a. Udział osób bezrobotnych po 50. r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	28,0%	Piotrkowska	0,0%
Cegielniana	0,0%	Poduchowna	0,0%
Cmentarna	0,0%	Pogodna	0,0%
Dworcowa	**33,3%**	Rumiankowa	0,0%
Fabryczna	0,0%	Rzemieślnicza	0,0%
Hodowlana	0,0%	Spacerowa	**37,5%**
Jaworowa	0,0%	Wesoła	0,0%
Kolejowa	0,0%	Wolborska	**57,1%**
Kosowska	16,7%	Wrzosowa	**50,0%**
Lipowa	**100,0%**	Wschodnia	**50,0%**
Nowy Świat	0,0%	Złota	0,0%
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

Średnia wartość wskaźnika dla miejscowości Moszczenica wyniosła 28,0%, co oznacza, że ponad co czwarta osoba bezrobotna miała ukończony 50. rok życia. Wartość ta jest nieco niższa od średniej dla całej gminy wynoszącej 32,6%, jednak analiza danych na poziomie ulic wskazuje na znaczące zróżnicowanie wewnętrzne. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicy Lipowej (100,0%), gdzie wszystkie osoby bezrobotne należały do grupy wiekowej 50+, oraz przy ulicach Wolborskiej (57,1%), Wrzosowej (50,0%) i Wschodniej (50,0%). Oznacza to, że co najmniej połowę wszystkich bezrobotnych na tych ulicach stanowiły osoby starsze, które mogą doświadczać szczególnych trudności związanych z aktywizacją zawodową. Podwyższone wartości wskaźnika wystąpiły również przy ulicach Spacerowej (37,5%) oraz Dworcowej (33,3%). W przypadku ulicy Dworcowej wynik

ten jest szczególnie istotny, ponieważ obszar ten charakteryzował się również wysokim udziałem osób długotrwale bezrobotnych oraz podwyższonym poziomem korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Może to wskazywać na współwystępowanie kilku niekorzystnych zjawisk społecznych.

Relatywnie niższy udział osób po 50. roku życia wśród bezrobotnych odnotowano przy ulicy Kosowskiej (16,7%). Natomiast na większości pozostałych ulic wskaźnik wyniósł 0,0%. Wynik ten nie oznacza jednak braku problemów związanych z bezrobociem, lecz wskazuje, że wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych nie występowały osoby po 50. roku życia lub ich liczba była znikoma. W przypadku części ulic jest to również konsekwencja niewielkiej liczby mieszkańców i osób bezrobotnych.

Analiza przestrzenna wskazuje, że problem bezrobocia osób starszych nie występuje równomiernie na terenie Moszczenicy. Szczególnie widoczny jest on na ulicach Wolborskiej, Wschodniej, Wrzosowej, Spacerowej oraz Dworcowej, które jednocześnie należą do obszarów o większej liczbie mieszkańców. Może to świadczyć o występowaniu barier utrudniających aktywizację zawodową osób starszych, takich jak niedostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, ograniczona mobilność zawodowa czy skutki długotrwałego pozostawania bez zatrudnienia.

Tabela 12 Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**18,8%**	Kosów	15,4%
Białkowice	0,0%	Michałów	**20,0%**
Daszówka	**50,0%**	Moszczenica	14,0%
Dąbrówka	0,0%	Podolin	0,0%
Gajkowice	**20,0%**	Pomyków	0,0%
Gazomia Nowa	**100,0%**	Raciborowice	**33,3%**
Gazomia Stara	**16,7%**	Raków	0,0%
Gościmowice Drugie	0,0%	Raków Duży	**18,2%**
Gościmowice Pierwsze	**42,9%**	Rękoraj	9,1%
Jarosty	8,3%	Sierosław	14,3%
Karlin	11,1%	Srock	14,3%
Kiełczówka	0,0%	Wola Moszczenicka	**21,7%**
		średnia gminy	16,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Tabela 12a. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%].

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	14,0%	Piotrkowska	0,0%
Cegielniana	0,0%	Poduchowna	**33,3%**
Cmentarna	0,0%	Pogodna	**100,0%**
Dworcowa	**22,2%**	Rumiankowa	0,0%
Fabryczna	0,0%	Rzemieślnicza	0,0%
Hodowlana	0,0%	Spacerowa	12,5%
Jaworowa	0,0%	Wesoła	0,0%
Kolejowa	0,0%	Wolborska	14,3%
Kosowska	**16,7%**	Wrzosowa	0,0%
Lipowa	0,0%	Wschodnia	0,0%
Nowy Świat	0,0%	Złota	0,0%
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0,0%

W analizowanym okresie średni udział osób bezrobotnych posiadających wykształcenie podstawowe w ogólnej liczbie bezrobotnych w Gminie Moszczenica wyniósł 16,5%. Oznacza to, że około co szósta osoba pozostająca bez pracy posiadała najniższy poziom wykształcenia, co może stanowić istotną barierę w znalezieniu zatrudnienia oraz ograniczać możliwości dostosowania kwalifikacji do potrzeb współczesnego rynku pracy.

Analiza danych wskazuje na znaczne zróżnicowanie przestrzenne badanego zjawiska. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Gazomi Nowej (100,0%), Daszówce (50,0%), Gościmowicach Pierwszych (42,9%) oraz Raciborowicach (33,3%). W miejscowościach tych osoby z wykształceniem podstawowym stanowią znaczną część wszystkich bezrobotnych, co może świadczyć o szczególnym znaczeniu problemów związanych z poziomem wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

Wartości przekraczające średnią gminną wystąpiły również w Woli Moszczenickiej (21,7%), Michałowie (20,0%), Gajkowicach (20,0%), Babych (18,8%) oraz Rakowie Dużym (18,2%). W przypadku tych miejscowości niski poziom wykształcenia może stanowić jeden z czynników utrudniających aktywizację zawodową części mieszkańców.

Na tle gminy stosunkowo korzystnie prezentuje się miejscowość Moszczenica, gdzie wskaźnik osiągnął wartość 14,0%, a więc poziom niższy od średniej gminnej. Oznacza to, że osoby posiadające wyłącznie wykształcenie podstawowe stanowią mniejszy odsetek bezrobotnych niż przeciętnie w gminie. Nie eliminuje to jednak potrzeby dalszej analizy przestrzennego zróżnicowania zjawiska w obrębie największej miejscowości gminy.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Białkowicach, Dąbrówce, Podolinie, Pomykowie, Gościmowicach Drugich, Rakowie oraz Kiełczówce, gdzie udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym wyniósł 0,0%. W przypadku części tych miejscowości wynik ten może być związany z niewielką liczbą osób bezrobotnych ogółem, dlatego należy interpretować go z ostrożnością.

Przedstawione dane wskazują, że niski poziom wykształcenia nie stanowi dominującego problemu w całej gminie, jednak w niektórych miejscowościach może istotnie wpływać na sytuację mieszkańców na rynku pracy. Zjawisko to jest szczególnie istotne z punktu widzenia rewitalizacji, ponieważ ograniczone kwalifikacje zawodowe mogą utrudniać aktywizację społeczną i ekonomiczną mieszkańców oraz zwiększać ryzyko długotrwałego bezrobocia.

Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w miejscowości Moszczenica

Pogłębiona analiza przeprowadzona na poziomie ulic miejscowości Moszczenica wskazuje, że średni udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym wyniósł 14,0%, co odpowiada wartości odnotowanej dla całej miejscowości i pozostaje poniżej średniej gminnej.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano przy ulicy Pogodnej (100,0%), gdzie wszystkie osoby bezrobotne posiadały wykształcenie podstawowe. Wysokie wartości wystąpiły również przy ulicach Poduchownej (33,3%), Dworcowej (22,2%) oraz Kosowskiej (16,7%). Oznacza to, że na tych obszarach niski poziom wykształcenia może stanowić jedną z przyczyn utrudniających aktywizację zawodową mieszkańców.

Szczególną uwagę zwraca ulica Dworcowa, która już we wcześniejszych analizach charakteryzowała się wysokim poziomem długotrwałego bezrobocia oraz podwyższonym udziałem mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Współwystępowanie tych zjawisk

może wskazywać na koncentrację problemów społecznych i gospodarczych wymagających dalszej analizy.
Wartości zbliżone do średniej dla miejscowości odnotowano przy ulicach Wolborskiej (14,3%) oraz Spacerowej (12,5%). Są to jednocześnie jedne z bardziej zaludnionych ulic Moszczenicy, co zwiększa znaczenie zjawiska w skali całej miejscowości.
Na większości ulic wskaźnik wyniósł 0,0%, co oznacza brak osób bezrobotnych posiadających wyłącznie wykształcenie podstawowe lub bardzo niewielką liczbę bezrobotnych ogółem. W przypadku ulic zamieszkiwanych przez niewielką liczbę mieszkańców wyniki te należy interpretować ostrożnie.
Analiza przestrzenna wskazuje, że problem niskiego poziomu wykształcenia wśród osób bezrobotnych nie ma charakteru powszechnego na terenie Moszczenicy, jednak koncentruje się na kilku ulicach, gdzie współwystępuje z innymi niekorzystnymi zjawiskami społecznymi. Szczególnie widoczne jest to w przypadku ulic Dworcowej, Poduchownej oraz Kosowskiej.

Przestępczość

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz skala występowania przestępczości należą do istotnych elementów diagnozy społecznej wykorzystywanej w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wysoki poziom zagrożeń związanych z naruszeniami porządku publicznego może wpływać na jakość życia mieszkańców, atrakcyjność przestrzeni publicznych oraz poziom aktywności społecznej i gospodarczej.

Ze względu na brak dostępnych danych statystycznych dotyczących przestępczości na poziomie poszczególnych miejscowości Gminy Moszczenica, analiza została przeprowadzona w oparciu o dane dostępne dla szerszych jednostek terytorialnych oraz informacje pozyskane od instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne. Należy przy tym zaznaczyć, że ograniczona dostępność danych nie pozwala na pełną ocenę przestrzennego zróżnicowania zjawiska w obrębie gminy, dlatego wyniki analizy mają charakter uzupełniający względem pozostałych wskaźników społecznych.

Tabela 13 Wskaźniki dotyczące przestępczości w latach 2019-2024 w powiecie piotrkowskim i województwie łódzkim.

przestępstwa stwierdzone							
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	45 777	44 680	54 836	46 238	49 762	45 296	bd
powiat piotrkowski	1 068	962	922	1 526	1 053	1082	bd
wykrywalność przestępstw %							
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	69	70	70	65	69	65	bd
powiat piotrkowski	80	81	80	87	84	77	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2019–2024 liczba przestępstw stwierdzonych w województwie łódzkim utrzymywała się na relatywnie stabilnym poziomie, oscylując pomiędzy około 44 tys. a 55 tys. zdarzeń rocznie. Największą liczbę przestępstw odnotowano w 2021 roku (54 836), natomiast najniższą w 2020 roku (44 680). W 2024 roku liczba stwierdzonych przestępstw wyniosła 45 296.

W powiecie piotrkowskim liczba przestępstw była zdecydowanie niższa i wynosiła od 922 do 1 526 rocznie. Na uwagę zasługuje znaczący wzrost liczby przestępstw w 2022 roku, kiedy odnotowano 1 526 zdarzeń, podczas gdy w latach poprzednich ich liczba utrzymywała się poniżej 1 100. W kolejnych latach nastąpił powrót do wcześniejszego poziomu, a w 2024 roku stwierdzono 1 082 przestępstwa.

Istotnym miernikiem skuteczności działań służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne jest wskaźnik wykrywalności przestępstw.

W analizowanym okresie powiat piotrkowski osiągał wyniki wyraźnie lepsze od średniej wojewódzkiej. Wskaźnik wykrywalności w powiecie kształtował się na poziomie od 77% do 87%, podczas gdy w województwie łódzkim wynosił od 65% do 70%.

Najwyższą skuteczność wykrywania przestępstw w powiecie piotrkowskim odnotowano w 2022 roku (87%), natomiast najniższą w 2024 roku (77%). Pomimo spadku w ostatnich latach wskaźnik ten pozostaje wyższy od średniej wojewódzkiej

o około 12 punktów procentowych, co może świadczyć o stosunkowo wysokiej efektywności działań organów ścigania na terenie powiatu.

Analizowane dane nie wskazują na występowanie ponadprzeciętnych zagrożeń związanych z przestępczością w otoczeniu Gminy Moszczenica. Jednocześnie **brak danych na poziomie lokalnym uniemożliwia identyfikację ewentualnych obszarów koncentracji problemów związanych z bezpieczeństwem publicznym w obrębie samej gminy. Z tego względu wskaźniki dotyczące przestępczości mają charakter uzupełniający wobec pozostałych analizowanych zjawisk społecznych**.

Edukacja

Edukacja stanowi jeden z kluczowych obszarów diagnozy społecznej wykorzystywanej w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Poziom osiągnięć edukacyjnych dzieci i młodzieży jest istotnym miernikiem kapitału społecznego oraz potencjału rozwojowego lokalnej społeczności. Jednocześnie problemy występujące w obszarze edukacji mogą stanowić jeden z czynników ryzyka utrwalania niekorzystnych zjawisk społecznych, takich jak bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne czy ograniczona aktywność obywatelska.

W diagnozie na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji szczególną uwagę poświęca się identyfikacji obszarów, na których wyniki edukacyjne odbiegają od średnich wartości osiąganych przez uczniów w gminie lub regionie. Niskie wyniki nauczania mogą wskazywać na występowanie barier utrudniających rozwój dzieci i młodzieży, związanych zarówno z sytuacją społeczną rodzin, jak i dostępnością oferty edukacyjnej, kulturalnej czy rozwojowej.

Analiza wskaźników edukacyjnych pozwala zatem nie tylko ocenić jakość kapitału ludzkiego, ale również identyfikować obszary zagrożone dziedziczeniem problemów społecznych w kolejnych pokoleniach. Z tego względu wskaźniki związane z edukacją są powszechnie wykorzystywane w procesach delimitacji obszarów zdegradowanych jako ważne uzupełnienie analiz dotyczących demografii, rynku pracy, pomocy społecznej i bezpieczeństwa publicznego.

W dalszej części diagnozy przeanalizowano wybrane wskaźniki obrazujące sytuację edukacyjną na terenie Gminy Moszczenica, ze szczególnym uwzględnieniem wyników osiąganych przez uczniów oraz przestrzennego zróżnicowania potencjalnych problemów edukacyjnych.

Tabela 14 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2021-2025 w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego [%].

	2021			2022			2023			2024			2025		
	JP	M	JA	JP	M	JA	JP	M	JA	JP	M	JA	JP	M	JA
województwo	58	48	65	58	58	66	64	54	65	59	52	65	61	49	67
powiat piotrkowskiego	57	47	59	62	56	60	63	54	60	61	50	59	62	50	64
gmina Moszczenica	57	53	64	67	65	73	65	54	64	63	51	64	62	55	68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi.

Uwaga: W tabeli ujęto wyniki procentowe egzaminów z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego

Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty w latach 2021–2025 wskazuje, że uczniowie szkół z terenu Gminy Moszczenica osiągali wyniki co najmniej porównywalne, a najczęściej wyższe od średnich uzyskiwanych zarówno w powiecie piotrkowskim, jak i województwie łódzkim.

W zakresie języka polskiego wyniki uczniów z Gminy Moszczenica wzrosły z 57% w 2021 roku do 62% w 2025 roku. Szczególnie wysokie rezultaty osiągnięto w latach 2022–2024, kiedy średnie wyniki wynosiły od 63% do 67%. W większości analizowanych lat były one wyższe od średnich powiatowych i wojewódzkich, co wskazuje na dobrą jakość kształcenia w tym obszarze.

Jeszcze korzystniej przedstawiają się wyniki z matematyki. W 2025 roku uczniowie z Gminy Moszczenica osiągnęli średni wynik na poziomie 55%, podczas gdy średnia dla powiatu wyniosła 50%, a dla województwa 49%. Na szczególną uwagę zasługuje rok 2022, kiedy uczniowie z gminy uzyskali wynik 65%, wyraźnie przewyższający rezultaty osiągane w jednostkach porównawczych. W całym analizowanym okresie wyniki z matematyki były wyższe od średnich powiatowych i wojewódzkich.

Podobna sytuacja występuje w przypadku języka angielskiego. W latach 2021–2025 wyniki uczniów z Gminy Moszczenica utrzymywały się na poziomie od 64% do 73%, osiągając wartości wyższe od średnich dla powiatu piotrkowskiego i porównywalne lub wyższe od średnich wojewódzkich. Najwyższy wynik odnotowano w 2022 roku, kiedy uczniowie uzyskali średnio 73%. **Przedstawione dane wskazują, że na poziomie całej gminy nie występują przesłanki świadczące o problemach edukacyjnych mogących stanowić istotne negatywne zjawisko społeczne. Wręcz przeciwnie – wyniki egzaminacyjne potwierdzają relatywnie wysoką jakość kształcenia oraz korzystny poziom kompetencji uczniów w porównaniu z otoczeniem. Oznacza to, że obszar edukacji nie stanowi obecnie czynnika kryzysowego w skali całej gminy.** Jednocześnie należy podkreślić, że analiza na poziomie gminnym może nie odzwierciedlać zróżnicowania sytuacji pomiędzy poszczególnymi szkołami i obszarami zamieszkania uczniów. Dlatego dla pełnej oceny sytuacji edukacyjnej zasadne jest przeprowadzenie dalszej analizy wyników na poziomie poszczególnych placówek oświatowych oraz przypisanych im obwodów szkolnych.

Tabela 15 Wyniki egzaminu ósmoklasisty osiągnięte przez uczniów z poszczególnych miejscowości w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Miejscowość	Wskaźnik			
	Język Polski	Matematyka	Język Angielski	średnia
Baby	59,33	54,80	73,07	62,40
Gazomia Stara	56,27	47,82	50,00	51,36
Jarosty	64,67	68,72	83,28	72,22
Moszczenica	61,33	51,75	67,36	60,15
Rękoraj	73,63	76,50	82,63	77,58
Srock	58,55	44,09	44,55	49,06
średnia gminy	62,30	57,28	66,81	**62,13**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi.

Średni wynik egzaminu ósmoklasisty dla całej gminy wyniósł w 2025 roku 62,13%. Najwyższe rezultaty osiągnęli uczniowie z Rękoraja, uzyskując średnio 77,58%. Wyniki tej miejscowości były najwyższe we wszystkich analizowanych obszarach egzaminacyjnych – języku polskim (73,63%), matematyce (76,50%) oraz języku angielskim (82,63%). Bardzo dobre wyniki osiągnęli również uczniowie z Jarost (72,22%), którzy uzyskali rezultaty znacząco przewyższające średnią gminną. Wyniki zbliżone do średniej gminnej odnotowano w Babych (62,40%) oraz Moszczenicy (60,15%). W obu przypadkach rezultaty egzaminów można uznać za satysfakcjonujące i porównywalne z wynikami osiąganymi przez uczniów w całej gminie.

Najniższe wyniki uzyskali natomiast uczniowie z Srocka (49,06%) oraz Gazomi Starej (51,36%). W obu przypadkach średnie rezultaty były wyraźnie niższe od średniej gminnej. Szczególnie widoczne jest to w zakresie matematyki oraz języka angielskiego. Uczniowie ze Srocka osiągnęli średnio 44,09% z matematyki oraz 44,55% z języka angielskiego, natomiast uczniowie z Gazomi Starej uzyskali odpowiednio 47,82% i 50,00%.

Analiza wyników wskazuje na występowanie wyraźnego zróżnicowania osiągnięć edukacyjnych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami**. Różnica pomiędzy najwyższym średnim wynikiem odnotowanym w Rękoraju (77,58%), a najniższym wynikiem osiągniętym w Srocku (49,06%) wynosi ponad 28 punktów procentowych.** Może to świadczyć o zróżnicowanych uwarunkowaniach społecznych, edukacyjnych lub środowiskowych wpływających na efekty kształcenia uczniów.

Z punktu widzenia diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji szczególnej uwagi wymagają miejscowości Srock i Gazomia Stara, gdzie wyniki egzaminacyjne pozostają wyraźnie poniżej średniej gminnej.

Czytelnictwo

Poziom aktywności czytelniczej mieszkańców oraz dostęp do infrastruktury bibliotecznej stanowią istotne elementy kapitału społecznego i kulturowego lokalnej społeczności. Biblioteki pełnią obecnie nie tylko funkcję instytucji udostępniających książki, ale również lokalnych centrów edukacji, integracji

społecznej i aktywności kulturalnej. Dostępność ich oferty może wpływać na poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym, rozwój kompetencji edukacyjnych oraz budowanie więzi społecznych.
W diagnozie na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji analiza wskaźników związanych z czytelnictwem pozwala identyfikować obszary, na których aktywność kulturalna mieszkańców jest ograniczona lub dostęp do oferty bibliotecznej jest utrudniony. Niski poziom korzystania z bibliotek może świadczyć o barierach przestrzennych, komunikacyjnych, społecznych lub ekonomicznych, które ograniczają uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym i edukacyjnym.

Szczególne znaczenie mają wskaźniki odnoszące się do liczby czytelników, częstotliwości korzystania z zasobów bibliotecznych oraz dostępności placówek bibliotecznych. Pozwalają one ocenić stopień zaangażowania mieszkańców w działania edukacyjne i kulturalne oraz wskazać obszary wymagające działań wzmacniających aktywność społeczną i rozwój lokalnych funkcji integracyjnych. Z punktu widzenia rewitalizacji wysoka aktywność czytelnicza i dobra dostępność oferty bibliotecznej są czynnikami wzmacniającymi potencjał społeczny obszaru.

Tabela 16 Czytelnictwo w gminie Moszczenica w latach 2019-2024 na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności							
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	149	129	131	141	152	153	bd
powiat piotrkowskiego	112	97	98	99	95	94	bd
gmina Moszczenica	80	69	70	70	68	70	bd
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach							
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
województwo łódzkie	18,7	17,5	20,1	19,2	18,1	17,8	bd
powiat piotrkowskiego	19,7	16,9	18,1	18,5	18,6	19,4	bd
gmina Moszczenica	25,3	20,2	25,6	26,8	29	30,5	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2019–2024 liczba czytelników bibliotek publicznych przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie Moszczenica utrzymywała się na poziomie od 68 do 80 osób. W 2024 roku wskaźnik osiągnął wartość 70 czytelników na 1000 mieszkańców. Był to wynik wyraźnie niższy zarówno od średniej dla powiatu piotrkowskiego (94 osoby), jak i województwa łódzkiego (153 osoby). Oznacza to, że odsetek mieszkańców korzystających z bibliotek publicznych w gminie jest relatywnie niski na tle jednostek porównawczych.

Na przestrzeni analizowanych lat nie odnotowano istotnych zmian w liczbie czytelników bibliotek publicznych w gminie. Po spadku obserwowanym w okresie pandemii COVID-19 wskaźnik ustabilizował się na poziomie około 70 czytelników na 1000 mieszkańców. Jednocześnie zarówno w województwie łódzkim, jak i częściowo w powiecie piotrkowskim obserwowano stopniowy wzrost liczby użytkowników bibliotek po 2020 roku.

Odmienny obraz przedstawiają dane dotyczące intensywności korzystania z zasobów bibliotecznych. Wskaźnik liczby wypożyczeń księgozbioru przypadających na jednego czytelnika w Gminie Moszczenica osiąga wartości znacznie wyższe niż średnie notowane w powiecie i województwie. W 2024 roku jeden czytelnik biblioteki w gminie wypożyczył średnio 30,5 woluminu, podczas gdy średnia dla powiatu wyniosła 19,4, a dla województwa 17,8 woluminu.

Co istotne, wskaźnik ten wykazuje systematyczną tendencję wzrostową. W latach 2019–2024 liczba wypożyczeń przypadających na jednego czytelnika wzrosła z 25,3 do 30,5 woluminu. Oznacza to, że choć z bibliotek korzysta stosunkowo niewielka część mieszkańców, osoby już zaangażowane w korzystanie z oferty bibliotecznej wykazują bardzo wysoką aktywność czytelniczą.

Przedstawione dane pozwalają sformułować dwa istotne wnioski. **Po pierwsze, poziom uczestnictwa mieszkańców Gminy Moszczenica w korzystaniu z bibliotek publicznych jest niższy niż przeciętnie w powiecie i województwie, co może wskazywać na potrzebę wzmacniania działań promujących czytelnictwo oraz rozwijania oferty kulturalnej i edukacyjnej. Po drugie, osoby korzystające z bibliotek cechują się bardzo wysoką aktywnością czytelniczą, co świadczy o dużym potencjale istniejącej grupy odbiorców i pozytywnej roli bibliotek w życiu lokalnej społeczności.**

Z perspektywy procesu rewitalizacji wyniki te nie wskazują na występowanie jednoznacznego problemu kryzysowego, **jednak relatywnie niski poziom korzystania z bibliotek przez mieszkańców może stanowić jeden z sygnałów ograniczonej aktywności społecznej i kulturalnej części społeczności lokalnej.**

Tabela 17 Dostęp do biblioteki publicznej w gminie Moszczenica 2025

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	TAK	Kosów	NIE
Białkowice	NIE	Michałów	NIE
Daszówka	NIE	Moszczenica	TAK
Dąbrówka	NIE	Podolin	NIE
Gajkowice	NIE	Pomyków	NIE
Gazomia Nowa	NIE	Raciborowice	NIE
Gazomia Stara	NIE	Raków	NIE
Gościmowice Drugie	NIE	Raków Duży	NIE
Gościmowice Pierwsze	NIE	Rękoraj	NIE
Jarosty	NIE	Sierosław	NIE
Karlin	NIE	Srock	TAK
Kiełczówka	NIE	Wola Moszczenicka	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Biblioteki Publicznej w Moszczenicy

Tabela 17a Dostęp do biblioteki publicznej w miejscowości Moszczenica 2025

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
		Piotrkowska	TAK
Cegielniana	NIE	Poduchowna	NIE
Cmentarna	NIE	Pogodna	NIE
Dworcowa	NIE	Rumiankowa	NIE
Fabryczna	NIE	Rzemieślnicza	NIE
Hodowlana	NIE	Spacerowa	NIE
Jaworowa	NIE	Wesoła	NIE
Kolejowa	NIE	Wolborska	NIE
Kosowska	NIE	Wrzosowa	NIE
Lipowa	NIE	Wschodnia	NIE
Nowy Świat	NIE	Złota	NIE
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Biblioteki Publicznej w Moszczenicy

Biblioteka publiczna pełni funkcję nie tylko placówki udostępniającej księgozbiór, ale również lokalnego centrum edukacji, kultury i integracji społecznej. Dostęp do tego typu instytucji wpływa na możliwości uczestnictwa

mieszkańców w życiu społecznym i kulturalnym oraz na dostęp do oferty edukacyjnej realizowanej przez samorząd.

Analiza danych wskazuje, że w 2025 roku bezpośredni dostęp do biblioteki publicznej posiadały jedynie trzy miejscowości na terenie Gminy Moszczenica: Moszczenica, Baby oraz Srock. **Oznacza to, że spośród 20 analizowanych miejscowości tylko 15% posiada na swoim terenie placówkę biblioteczną, natomiast mieszkańcy pozostałych 17 miejscowości zmuszeni są do korzystania z oferty bibliotecznej poza miejscem zamieszkania.**

Największe znaczenie dla dostępności usług bibliotecznych ma biblioteka zlokalizowana w Moszczenicy, będącej centrum administracyjnym i usługowym gminy. Uzupełnieniem sieci są placówki funkcjonujące w Babych oraz Srocku. Rozmieszczenie bibliotek pozwala na obsługę mieszkańców różnych części gminy, jednak dla wielu miejscowości korzystanie z oferty bibliotecznej wymaga dojazdu, co może stanowić barierę szczególnie dla dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób o ograniczonej mobilności.

Z punktu widzenia diagnozy społecznej istotne jest, że ograniczona dostępność przestrzenna bibliotek może wpływać na niższy poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym i edukacyjnym. W połączeniu z wcześniej analizowanym stosunkowo niskim wskaźnikiem liczby czytelników bibliotek publicznych może to wskazywać na potrzebę wzmacniania działań służących zwiększaniu dostępności oferty bibliotecznej i kulturalnej na terenie całej gminy. Pogłębiona analiza przeprowadzona dla miejscowości Moszczenica pokazuje, że bezpośredni dostęp do biblioteki posiada jedynie obszar związany z ulicą Piotrkowską, przy której zlokalizowana jest placówka biblioteczna. Pozostałe ulice miejscowości nie posiadają na swoim terenie infrastruktury bibliotecznej. Należy jednak podkreślić, że ze względu na niewielkie odległości wewnątrz miejscowości oraz centralne położenie biblioteki mieszkańcy Moszczenicy mają relatywnie łatwiejszy dostęp do jej usług niż mieszkańcy bardziej oddalonych miejscowości gminy.

Analizowany wskaźnik nie wskazuje na występowanie bezpośredniego kryzysu społecznego, jednak pozwala identyfikować obszary o ograniczonej dostępności infrastruktury kulturalnej i edukacyjnej

Organizacje społeczne

Aktywność organizacji społecznych stanowi jeden z ważnych elementów kapitału społecznego gminy. Funkcjonowanie stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych, kół gospodyń wiejskich, jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych oraz innych organizacji obywatelskich świadczy o poziomie zaangażowania mieszkańców w życie lokalnej społeczności oraz ich zdolności do współpracy na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów.

Organizacje społeczne pełnią istotną rolę w budowaniu więzi społecznych, integracji mieszkańców, rozwijaniu aktywności obywatelskiej oraz realizacji działań edukacyjnych, kulturalnych, sportowych i pomocowych. Ich działalność przyczynia się do wzmacniania lokalnej tożsamości oraz zwiększania odporności społeczności na występowanie negatywnych zjawisk społecznych.
W diagnozie na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji analiza aktywności organizacji społecznych pozwala ocenić potencjał społeczny poszczególnych obszarów. Niewielka liczba organizacji lub ograniczona aktywność mieszkańców w działalności społecznej może świadczyć o słabszej integracji lokalnej społeczności, niższym poziomie kapitału społecznego oraz mniejszej zdolności do inicjowania oddolnych działań rozwojowych. Z kolei obecność aktywnych organizacji może stanowić istotny potencjał wspierający proces rewitalizacji i angażowanie mieszkańców w realizację działań na rzecz rozwoju lokalnego.

W dalszej części diagnozy przeanalizowano przestrzenne rozmieszczenie organizacji społecznych oraz stopień ich dostępności dla mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Moszczenica, co pozwala na ocenę potencjału społecznego i identyfikację obszarów wymagających wzmocnienia aktywności obywatelskiej.

Tabela 18 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenica w latach 2019-2024 r. na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

organizacje społeczne na 1000 ludności							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
województwo łódzkie	3,53	3,64	3,76	3,91	4,15	4,28	bd
powiat piotrkowski	3,4	3,39	3,47	3,65	3,86	4,01	bd
gmina Moszczenica	2,55	2,59	2,53	2,46	2,71	2,8	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza danych za lata 2019–2024 wskazuje, że liczba organizacji społecznych funkcjonujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców systematycznie rosła zarówno w województwie łódzkim, powiecie piotrkowskim, jak i w Gminie Moszczenica. Wzrost ten świadczy o stopniowym rozwoju sektora obywatelskiego oraz zwiększającej się aktywności społecznej mieszkańców.
W Gminie Moszczenica wskaźnik wzrósł z 2,55 organizacji na 1000 mieszkańców w 2019 roku do 2,80 w 2024 roku. Oznacza to wzrost o około 10%, jednak tempo rozwoju sektora społecznego było niższe niż w jednostkach porównawczych. W tym samym okresie wskaźnik dla powiatu piotrkowskiego wzrósł z 3,40 do 4,01, natomiast dla województwa łódzkiego z 3,53 do 4,28 organizacji na 1000 mieszkańców.

Na przestrzeni całego analizowanego okresu Gmina Moszczenica osiągała wartości wyraźnie niższe od średnich odnotowywanych zarówno w powiecie, jak i województwie. **W 2024 roku wskaźnik dla gminy był niższy o około 30% od średniej powiatowej oraz o ponad 34% od średniej wojewódzkiej.** Oznacza to, że poziom formalnej aktywności społecznej mieszkańców mierzony liczbą funkcjonujących organizacji pozostaje relatywnie niski na tle otoczenia. Jednocześnie należy podkreślić, że wskaźnik ten nie odzwierciedla w pełni rzeczywistego poziomu aktywności społecznej mieszkańców. Na terenie gminy funkcjonują bowiem także podmioty i grupy nieformalne, takie jak koła gospodyń wiejskich, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych czy inicjatywy lokalne, które

często odgrywają istotną rolę w integracji społeczności i organizacji życia społecznego.

Z perspektywy diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji stosunkowo niski wskaźnik liczby organizacji społecznych może wskazywać na ograniczony potencjał instytucjonalny sektora obywatelskiego oraz mniejszą zdolność części społeczności lokalnych do samoorganizacji i realizacji oddolnych inicjatyw rozwojowych. Jednocześnie obserwowany wzrost liczby organizacji w ostatnich latach należy ocenić pozytywnie, jako przejaw stopniowego wzmacniania kapitału społecznego gminy.

W dalszej części diagnozy przeanalizowane zostanie przestrzenne rozmieszczenie organizacji społecznych na terenie gminy, co pozwoli ocenić dostęp mieszkańców poszczególnych miejscowości do działalności społecznej oraz wskazać obszary charakteryzujące się niższym poziomem aktywności obywatelskiej.

Tabela 19 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenica w 2025 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**2,66**	Kosów	**1,63**
Białkowice	**0,00**	Michałów	**0,00**
Daszówka	**0,00**	Moszczenica	5,98
Dąbrówka	**0,00**	Podolin	**2,62**
Gajkowice	4,32	Pomyków	**0,00**
Gazomia Nowa	**2,61**	Raciborowice	3,23
Gazomia Stara	4,88	Raków	7,14
Gościmowice Drugie	**2,92**	Raków Duży	**0,00**
Gościmowice Pierwsze	**0,00**	Rękoraj	7,49
Jarosty	3,82	Sierosław	**2,42**
Karlin	**0,00**	Srock	5,08
Kiełczówka	**2,29**	Wola Moszczenicka	**0,00**
		średnia gminy	2,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Tabela 19a. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	5	Piotrkowska	56
Cegielniana	0	Poduchowna	0
Cmentarna	0	Pogodna	0
Dworcowa	8	Rumiankowa	0
Fabryczna	7	Rzemieślnicza	0
Hodowlana	200	Spacerowa	0
Jaworowa	0	Wesoła	0
Kolejowa	0	Wolborska	0
Kosowska	7	Wrzosowa	0
Lipowa	0	Wschodnia	0
Nowy Świat	0	Złota	0
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Analiza danych wskazuje na znaczne zróżnicowanie przestrzenne aktywności organizacji społecznych pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Rękoraju (7,49 organizacji na 1000 mieszkańców), Rakowie (7,14), Moszczenicy (5,98), Srocku (5,08), Gazomi Starej (4,88) oraz Gajkowicach (4,32). Są to miejscowości charakteryzujące się ponadprzeciętnym poziomem aktywności społecznej oraz stosunkowo dobrze rozwiniętym potencjałem organizacyjnym mieszkańców.

Na szczególną uwagę zasługuje Moszczenica, będąca centrum administracyjnym gminy. Wskaźnik niemal dwukrotnie przewyższający średnią gminną wskazuje na koncentrację organizacji społecznych w największej miejscowości, co wynika m.in. z lokalizacji instytucji publicznych, większej liczby mieszkańców oraz większych możliwości prowadzenia działalności społecznej.

Wartości zbliżone do średniej gminnej odnotowano w Jarostach (3,82), Raciborowicach (3,23), Gościmowicach Drugich (2,92), Babych (2,66), Podolinie (2,62), Gazomi Nowej (2,61), Sierosławiu (2,42) oraz Kiełczówce (2,29). Oznacza to, że w miejscowościach tych funkcjonują organizacje społeczne zapewniające mieszkańcom możliwość angażowania się w działania lokalne.

Jednocześnie w ośmiu miejscowościach – Białkowicach, Michałowie, Daszówce, Dąbrówce, Pomykowie, Rakowie Dużym, Karlinie, Gościmowicach Pierwszych oraz

Woli Moszczenickiej – nie odnotowano funkcjonowania organizacji społecznych. Brak formalnych organizacji nie musi oznaczać całkowitego braku aktywności mieszkańców, jednak może wskazywać na słabszy poziom samoorganizacji społecznej i ograniczone możliwości realizacji oddolnych inicjatyw.

Z punktu widzenia diagnozy społecznej szczególnej uwagi wymagają miejscowości pozbawione organizacji społecznych oraz te, w których wskaźnik jest wyraźnie niższy od średniej gminnej. Ograniczona aktywność obywatelska może bowiem utrudniać angażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe oraz realizację działań rewitalizacyjnych opartych na współpracy społeczności lokalnej.

Organizacje społeczne w miejscowości Moszczenica

Pogłębiona analiza przeprowadzona dla miejscowości Moszczenica wskazuje, że organizacje społeczne koncentrują się w kilku wybranych częściach miejscowości. Średni wskaźnik dla całej miejscowości wyniósł około 5 organizacji na 1000 mieszkańców, co stanowi wynik wyższy od średniej dla całej gminy.
Najwyższe wartości odnotowano przy ulicy Piotrkowskiej (56 organizacji na 1000 mieszkańców), która pełni funkcję centralnej osi usługowej i administracyjnej miejscowości. Wysoka koncentracja organizacji w tym obszarze wynika przede wszystkim z lokalizacji instytucji publicznych, siedzib organizacji oraz obiektów użyteczności publicznej.

Podwyższone wartości wskaźnika wystąpiły również przy ulicach Dworcowej (8), Fabrycznej (7) oraz Kosowskiej (7). W przypadku ulic Dworcowej i Fabrycznej jest to szczególnie interesujące z punktu widzenia diagnozy rewitalizacyjnej, ponieważ obszary te były wcześniej identyfikowane jako miejsca występowania innych negatywnych zjawisk społecznych, takich jak bezrobocie czy korzystanie z pomocy społecznej. Obecność organizacji społecznych może stanowić w ich przypadku istotny potencjał do prowadzenia działań aktywizacyjnych i integracyjnych.
Bardzo wysoka wartość wskaźnika przy ulicy Hodowlanej (200) wynika z bardzo małej liczby mieszkańców zamieszkujących ten obszar. Z tego względu wynik ten ma charakter statystyczny i nie powinien być interpretowany jako rzeczywista koncentracja aktywności społecznej o znaczeniu dla całej miejscowości.

Na większości ulic Moszczenicy nie odnotowano funkcjonowania organizacji społecznych. Oznacza to, że aktywność obywatelska skupia się przede

wszystkim w centralnych i najbardziej dostępnych częściach miejscowości, podczas gdy mieszkańcy pozostałych obszarów korzystają z oferty organizacji działających poza miejscem swojego bezpośredniego zamieszkania. Przeprowadzona analiza wskazuje, że Moszczenica dysponuje stosunkowo wysokim potencjałem społecznym mierzonym liczbą organizacji społecznych. Jednocześnie widoczna jest wyraźna koncentracja tych podmiotów w wybranych częściach miejscowości, co może stanowić zarówno atut, jak i wyzwanie w kontekście równomiernego angażowania mieszkańców w działania społeczne i rewitalizacyjne.

Strefa Gospodarcza

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji analiza sytuacji społecznej powinna zostać uzupełniona o ocenę pozostałych sfer funkcjonowania gminy, w tym sfery gospodarczej. Kondycja lokalnej gospodarki ma bezpośredni wpływ na poziom życia mieszkańców, atrakcyjność inwestycyjną obszaru oraz możliwości tworzenia nowych miejsc pracy. Jednocześnie występowanie negatywnych zjawisk gospodarczych może prowadzić do pogłębiania problemów społecznych i ograniczania potencjału rozwojowego poszczególnych części gminy.

W ramach diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji analizie poddano zarówno wskaźniki obrazujące bieżącą aktywność gospodarczą, jak i elementy świadczące o potencjale rozwojowym poszczególnych obszarów. Pozwala to nie tylko identyfikować miejsca, w których mogą występować niekorzystne zjawiska gospodarcze, ale również wskazywać obszary dysponujące zasobami i możliwościami sprzyjającymi przyszłemu rozwojowi.
Ocena sfery gospodarczej obejmuje analizę liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co pozwala określić poziom przedsiębiorczości lokalnej. Dodatkowo przeanalizowano występowanie terenów handlu detalicznego rolniczego, terenów przeznaczonych pod rozwój przemysłu oraz kluczowych dla Gminy Moszczenica inwestycji infrastrukturalnych. Wskaźniki te umożliwiają ocenę potencjału gospodarczego poszczególnych miejscowości oraz identyfikację obszarów posiadających warunki

sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości, tworzeniu miejsc pracy i wzmacnianiu lokalnej gospodarki.

Przyjęte podejście pozwala spojrzeć na sferę gospodarczą nie tylko przez pryzmat występowania problemów, ale również przez ocenę zasobów i potencjałów, które mogą stanowić podstawę prowadzenia skutecznych działań rewitalizacyjnych i rozwojowych w przyszłości.

Tabela 20 Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców w latach 2019-2024 w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

podmioty gospodarcze na 1000 ludności							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
województwo łódzkie	176,3	186,6	195,4	203,5	210,6	217,6	bd
powiat piotrkowski	118,9	126,9	134,4	140,5	146,4	151,3	bd
gmina Moszczenica	114,2	121,6	130,9	138,9	147,3	156,8	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Lata 2019–2024 wskazują na systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarówno w Gminie Moszczenica, jak i w powiecie piotrkowskim oraz województwie łódzkim. W Gminie Moszczenica wskaźnik wzrósł z 114,2 podmiotów na 1000 mieszkańców w 2019 roku do 156,8 w 2024 roku. Oznacza to wzrost o ponad 37%, co należy ocenić jako bardzo korzystną tendencję świadczącą o rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Tempo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Moszczenica było wyższe niż w powiecie piotrkowskim. W analizowanym okresie wskaźnik dla powiatu wzrósł z 118,9 do 151,3 podmiotów na 1000 mieszkańców, natomiast w gminie osiągnął wyższy poziom końcowy wynoszący 156,8. Oznacza to, że od 2023 roku Gmina Moszczenica przewyższa średnią powiatową pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.

Jednocześnie wartości wskaźnika pozostają niższe od średnich obserwowanych dla województwa łódzkiego. W 2024 roku w województwie na 1000 mieszkańców przypadało średnio 217,6 podmiotów gospodarczych, podczas gdy w Gminie

Moszczenica było ich 156,8. Różnica ta wynika m.in. z obecności dużych ośrodków miejskich, które koncentrują znaczną część aktywności gospodarczej regionu. Na uwagę zasługuje systematyczny charakter wzrostu wskaźnika w całym analizowanym okresie. W przeciwieństwie do wielu innych wskaźników społeczno-gospodarczych nie obserwuje się tutaj okresów stagnacji lub spadku. Może to świadczyć o stabilnym rozwoju przedsiębiorczości oraz rosnącej atrakcyjności gospodarczej gminy.

Zdjęcie nr. 4. Amfiteatr w Moszczenicy

Zdjęcie nr. 5.Zabudowania w Moszczenicy

Z punktu widzenia diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji uzyskane wyniki należy ocenić pozytywnie. Wskaźnik nie wskazuje na występowanie negatywnych zjawisk gospodarczych w skali całej gminy, a wręcz potwierdza wzrost aktywności przedsiębiorczej mieszkańców. Jednocześnie analiza na poziomie całej gminy może nie odzwierciedlać zróżnicowania sytuacji pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Z tego względu dalszej analizie poddano przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarczych, co pozwoli na identyfikację obszarów o niższym poziomie aktywności gospodarczej oraz miejsc posiadających szczególny potencjał rozwojowy.

Tabela 21 Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenicy w 2025 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**86,44**	Kosów	**79,93**
Białkowice	**66,67**	Michałów	104,40
Daszówka	107,14	Moszczenica	104,00
Dąbrówka	**86,96**	Podolin	**68,06**
Gajkowice	**60,52**	Pomyków	**28,09**
Gazomia Nowa	**44,39**	Raciborowice	**41,94**
Gazomia Stara	**82,93**	Raków	142,86
Gościmowice Drugie	114,04	Raków Duży	111,98

Gościmowice Pierwsze	**59,83**	Rękoraj	108,61
Jarosty	127,86	Sierosław	**67,80**
Karlin	131,66	Srock	142,13
Kiełczówka	**66,51**	Wola Moszczenicka	**82,29**
		średnia gminy	91,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bazy Internetowej REGON GUS.

Tabela 21a. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	104,00	Piotrkowska	455,56
Cegielniana	**0,00**	Poduchowna	**63,49**
Cmentarna	141,41	Pogodna	**0,00**
Dworcowa	95,77	Rumiankowa	285,71
Fabryczna	**83,33**	Rzemieślnicza	**37,04**
Hodowlana	400,00	Spacerowa	**21,74**
Jaworowa	151,52	Wesoła	227,27
Kolejowa	138,46	Wolborska	**62,87**
Kosowska	187,05	Wrzosowa	**78,95**
Lipowa	123,08	Wschodnia	**70,87**
Nowy Świat	**71,94**	Złota	**0,00**
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	**0,00**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bazy Internetowej REGON GUS.

W 2025 roku średnia liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie Moszczenica wyniosła 91,38.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Rakowie (142,86 podmiotów na 1000 mieszkańców), Srocku (142,13), Karlinie (131,66), Jarostach (127,86), Gościmowicach Drugich (114,04), Rakowie Dużym (111,98) oraz Rękoraju (108,61). Wysokie wartości wskaźnika wskazują na ponadprzeciętną aktywność gospodarczą mieszkańców oraz relatywnie duże znaczenie przedsiębiorczości w lokalnej strukturze gospodarczej tych miejscowości.

Do grupy miejscowości charakteryzujących się wskaźnikiem wyższym od średniej gminnej należą również Daszówka (107,14), Michałów (104,40) oraz Moszczenica (104,00). Szczególnie istotna jest pozycja Moszczenicy, która jako największa miejscowość i centrum administracyjno-usługowe gminy skupia znaczną część lokalnej działalności gospodarczej.

Najniższe wartości wskaźnika odnotowano natomiast w Pomykowie (28,09), Raciborowicach (41,94), Gazomi Nowej (44,39), Gościmowicach Pierwszych (59,83) oraz Gajkowicach (60,52). Wyniki te mogą wskazywać na mniejszą aktywność

przedsiębiorczą mieszkańców lub dominację funkcji mieszkaniowych i rolniczych nad działalnością gospodarczą.
Analizując rozkład przestrzenny wskaźnika można zauważyć, że niski poziom przedsiębiorczości nie koncentruje się wyłącznie w najmniejszych miejscowościach. Relatywnie niskie wartości występują również w niektórych większych jednostkach osadniczych, co może świadczyć o zróżnicowanych warunkach rozwoju działalności gospodarczej na terenie gminy.
Z perspektywy diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji wyniki wskazują na występowanie wyraźnego zróżnicowania potencjału gospodarczego pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Szczególnej uwagi wymagają obszary o najniższej aktywności gospodarczej, gdzie ograniczona liczba przedsiębiorstw może przekładać się na mniejszą dostępność miejsc pracy oraz niższą dynamikę rozwoju lokalnego.

W celu pogłębienia analizy przeprowadzono ocenę rozmieszczenia podmiotów gospodarczych na poziomie ulic miejscowości Moszczenica. Średnia wartość wskaźnika dla całej miejscowości wyniosła 104 podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców, co oznacza poziom wyższy od średniej dla całej gminy.
Najwyższą koncentracją działalności gospodarczej charakteryzuje się ulica Piotrkowska (455,56 podmiotów na 1000 mieszkańców), będąca główną osią usługowo-handlową miejscowości. Bardzo wysokie wartości wskaźnika występują również przy ulicach Hodowlanej (400,00), Rumiankowej (285,71), Wesołej (227,27) oraz Kosowskiej (187,05). Należy jednak zauważyć, że w przypadku części ulic bardzo wysokie wartości wynikają z niewielkiej liczby mieszkańców, przez co nawet kilka zarejestrowanych podmiotów znacząco wpływa na wartość wskaźnika. Do ulic o wysokim poziomie przedsiębiorczości należą również Jaworowa (151,52), Cmentarna (141,41), Kolejowa (138,46) oraz Lipowa (123,08). Wartości te świadczą o ponadprzeciętnej aktywności gospodarczej mieszkańców i obecności funkcji usługowych lub produkcyjnych.
Wśród najbardziej zaludnionych ulic Moszczenicy szczególne znaczenie mają Dworcowa (95,77), Fabryczna (83,33), Wolborska (62,87) oraz Wschodnia (70,87). Pomimo niższych wartości wskaźnika to właśnie na tych ulicach koncentruje się znaczna część działalności gospodarczej ze względu na dużą liczbę mieszkańców i przedsiębiorców.

Najniższe wartości odnotowano przy ulicach Cegielnianej, Pogodnej, Złotej oraz 100-lecia Odzyskania Niepodległości, gdzie nie zarejestrowano żadnych podmiotów gospodarczych. Niskie wartości występują również przy ulicach Spacerowej (21,74) oraz Rzemieślniczej (37,04), co może wskazywać na dominację funkcji mieszkaniowych.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że Moszczenica charakteryzuje się znacznym potencjałem gospodarczym oraz wyraźną koncentracją działalności gospodarczej w centralnych i najlepiej skomunikowanych częściach miejscowości. W przeciwieństwie do wielu wcześniej analizowanych wskaźników społecznych, przedsiębiorczość należy uznać za jeden z czynników rozwojowych wzmacniających potencjał miejscowości. Jednocześnie identyfikacja ulic o niskiej aktywności gospodarczej może stanowić podstawę do planowania działań wspierających rozwój lokalnej przedsiębiorczości w ramach przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 22 Tereny handlu detalicznego rolniczego w gminie Moszczenica w 2025 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	NIE	Kosów	NIE
Białkowice	NIE	Michałów	NIE
Daszówka	NIE	Moszczenica	TAK
Dąbrówka	NIE	Podolin	NIE
Gajkowice	NIE	Pomyków	NIE
Gazomia Nowa	NIE	Raciborowice	NIE
Gazomia Stara	NIE	Raków	NIE
Gościmowice Drugie	NIE	Raków Duży	NIE
Gościmowice Pierwsze	NIE	Rękoraj	NIE
Jarosty	NIE	Sierosław	NIE
Karlin	NIE	Srock	NIE
Kiełczówka	NIE	Wola Moszczenicka	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenica

Jednym z elementów potencjału gospodarczego obszarów wiejskich jest możliwość prowadzenia handlu detalicznego produktami rolnymi. Tereny przeznaczone do handlu detalicznego rolniczego stanowią istotny element lokalnego systemu gospodarczego, umożliwiając producentom sprzedaż własnych produktów, skracanie łańcuchów dostaw oraz wzmacnianie lokalnej przedsiębiorczości. Ich funkcjonowanie może również wpływać na rozwój lokalnych

usług, promocję produktów regionalnych oraz zwiększanie dochodów mieszkańców związanych z sektorem rolnym.

Analiza danych dla 2025 roku wskazuje, że na terenie Gminy Moszczenica jedyną miejscowością posiadającą wyznaczone tereny handlu detalicznego rolniczego jest Moszczenica. W pozostałych 19 miejscowościach tego rodzaju infrastruktura nie występuje.

Lokalizacja terenów handlu detalicznego rolniczego w Moszczenicy wynika przede wszystkim z jej funkcji centralnej w strukturze osadniczej gminy. Jako największa miejscowość oraz siedziba władz samorządowych skupia ona najważniejsze usługi publiczne, handel oraz ruch mieszkańców, co stwarza najlepsze warunki dla funkcjonowania sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego obecność terenów handlu detalicznego rolniczego należy traktować jako czynnik wzmacniający potencjał miejscowości. Rozwiązanie to sprzyja rozwojowi lokalnych producentów, zwiększa dostęp mieszkańców do produktów pochodzących z lokalnych gospodarstw oraz może stanowić element budowania lokalnej marki gospodarczej. **Jednocześnie brak tego rodzaju infrastruktury w pozostałych miejscowościach nie powinien być interpretowany jako zjawisko kryzysowe. W przypadku gmin wiejskich naturalnym rozwiązaniem jest koncentracja funkcji handlowych w głównym ośrodku osadniczym, obsługującym mieszkańców całej gminy. W tym kontekście lokalizacja terenów handlu detalicznego rolniczego w Moszczenicy stanowi element wzmacniający potencjał gospodarczy miejscowości oraz całej gminy.** W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wskaźnik ten pełni przede wszystkim funkcję identyfikacji potencjałów rozwojowych. Obecność terenów handlu detalicznego rolniczego może stanowić jeden z czynników wzmacniających atrakcyjność gospodarczą obszaru oraz podstawę do realizacji działań wspierających lokalną przedsiębiorczość i rozwój gospodarki opartej na zasobach lokalnych.

Tabela 23 Kluczowe dla Gminy Moszczenica inwestycje infrastrukturalne - wskaźnik potencjału

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	TAK	Kosów	NIE
Białkowice	NIE	Michałów	TAK
Daszówka	NIE	Moszczenica	TAK
Dąbrówka	TAK	Podolin	NIE
Gajkowice	NIE	Pomyków	TAK
Gazomia Nowa	TAK	Raciborowice	NIE
Gazomia Stara	NIE	Raków	TAK
Gościmowice Drugie	TAK	Raków Duży	TAK
Gościmowice Pierwsze	NIE	Rękoraj	TAK
Jarosty	TAK	Sierosław	TAK
Karlin	TAK	Srock	TAK
Kiełczówka	NIE	Wola Moszczenicka	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Tabela 23a. Kluczowe dla Gminy Moszczenica inwestycje infrastrukturalne - wskaźnik potencjału

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	-	Piotrkowska	TAK
Cegielniana	NIE	Poduchowna	NIE
Cmentarna	NIE	Pogodna	NIE
Dworcowa	TAK	Rumiankowa	NIE
Fabryczna	NIE	Rzemieślnicza	NIE
Hodowlana	NIE	Spacerowa	TAK
Jaworowa	NIE	Wesoła	NIE
Kolejowa	NIE	Wolborska	NIE
Kosowska	TAK	Wrzosowa	NIE
Lipowa	NIE	Wschodnia	NIE
Nowy Świat	NIE	Złota	NIE
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Analiza danych wskazuje, że w 2025 roku kluczowe inwestycje infrastrukturalne zlokalizowane były w 12 spośród 20 miejscowości Gminy Moszczenica. Oznacza to, że ponad połowa miejscowości objęta została przedsięwzięciami mogącymi w przyszłości wpływać na wzrost ich atrakcyjności oraz poprawę warunków funkcjonowania mieszkańców.

Do miejscowości charakteryzujących się występowaniem inwestycji infrastrukturalnych należą: Baby, Dąbrówka, Gazomia Nowa, Gościmowice Drugie, Jarosty, Karlin, Michałów, Moszczenica, Pomyków, Raków, Raków Duży, Rękoraj, Sierosław, Srock oraz Wola Moszczenicka. Obecność inwestycji w tych

miejscowościach należy traktować jako czynnik wzmacniający ich potencjał rozwojowy i zwiększający możliwości prowadzenia działań rewitalizacyjnych. **Szczególne znaczenie ma miejscowość Moszczenica, będąca głównym ośrodkiem administracyjnym i usługowym gminy. Koncentracja inwestycji w tej części gminy może przyczyniać się do wzmacniania jej funkcji lokalnego centrum rozwoju oraz zwiększania dostępności usług dla mieszkańców całego obszaru gminy.**

W pozostałych miejscowościach, takich jak Białkowice, Daszówka, Gajkowice, Gazomia Stara, Gościmowice Pierwsze, Kiełczówka, Kosów, Podolin czy Raciborowice, nie odnotowano występowania inwestycji zakwalifikowanych jako kluczowe dla rozwoju gminy. Nie należy jednak interpretować tego faktu jako przejawu sytuacji kryzysowej, lecz raczej jako brak dodatkowego czynnika wzmacniającego potencjał rozwojowy tych obszarów.

Pogłębiona analiza przeprowadzona na poziomie ulic miejscowości Moszczenica pozwala wskazać obszary bezpośrednio objęte oddziaływaniem kluczowych inwestycji infrastrukturalnych. W 2025 roku inwestycje takie zlokalizowane były przy ulicach Piotrkowskiej, Dworcowej, Kosowskiej, Spacerowej oraz 100-lecia Odzyskania Niepodległości.

Na szczególną uwagę zasługują ulice Piotrkowska i Dworcowa, które pełnią istotne funkcje komunikacyjne i usługowe w strukturze miejscowości. Realizacja inwestycji w tych lokalizacjach może wpływać na poprawę dostępności przestrzennej, jakości infrastruktury oraz atrakcyjności inwestycyjnej tej części Moszczenicy.

Warto zauważyć, że część ulic objętych inwestycjami była wcześniej identyfikowana jako obszary występowania niektórych problemów społecznych lub gospodarczych. Z tego względu planowane i realizowane przedsięwzięcia infrastrukturalne mogą stanowić ważny instrument przeciwdziałania negatywnym zjawiskom oraz wzmacniania lokalnych potencjałów rozwojowych.

Z perspektywy procesu rewitalizacji analizowany wskaźnik należy traktować jako wskaźnik potencjału, a nie problemu. Obecność kluczowych inwestycji infrastrukturalnych zwiększa możliwości prowadzenia skutecznych działań rewitalizacyjnych, poprawia warunki dla rozwoju przedsiębiorczości, usług i aktywności społecznej oraz może przyczyniać się do trwałej poprawy jakości życia

mieszkańców. W konsekwencji obszary objęte inwestycjami infrastrukturalnymi należy postrzegać jako miejsca posiadające szczególne możliwości rozwojowe, które mogą zostać wykorzystane w procesie rewitalizacji gminy.

Tabela 24 Tereny przeznaczone na rozwój przemysłu na terenie gminy - wskaźnik potencjału

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	TAK	Kosów	NIE
Białkowice	NIE	Michałów	TAK
Daszówka	TAK	Moszczenica	TAK
Dąbrówka	NIE	Podolin	TAK
Gajkowice	TAK	Pomyków	NIE
Gazomia Nowa	NIE	Raciborowice	TAK
Gazomia Stara	NIE	Raków	TAK
Gościmowice Drugie	NIE	Raków Duży	TAK
Gościmowice Pierwsze	TAK	Rękoraj	TAK
Jarosty	TAK	Sierosław	TAK
Karlin	TAK	Srock	TAK
Kiełczówka	TAK	Wola Moszczenicka	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Tabela 24a. Tereny przeznaczone na rozwój przemysłu na terenie miejscowości Moszczenica- wskaźnik potencjału

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	-	Piotrkowska	NIE
Cegielniana	TAK	Poduchowna	NIE
Cmentarna	TAK	Pogodna	NIE
Dworcowa	NIE	Rumiankowa	NIE
Fabryczna	NIE	Rzemieślnicza	NIE
Hodowlana	NIE	Spacerowa	NIE
Jaworowa	NIE	Wesoła	NIE
Kolejowa	NIE	Wolborska	NIE
Kosowska	TAK	Wrzosowa	NIE
Lipowa	NIE	Wschodnia	NIE
Nowy Świat	NIE	Złota	NIE
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Ostatnim analizowanym elementem sfery gospodarczej są tereny przeznaczone pod rozwój działalności przemysłowej. Ich występowanie stanowi istotny wskaźnik potencjału rozwojowego gminy, ponieważ tworzy warunki do lokowania nowych inwestycji, rozwoju przedsiębiorczości, powstawania miejsc pracy oraz zwiększania dochodów lokalnej gospodarki. W procesie rewitalizacji wskaźnik ten pozwala identyfikować obszary posiadające zasoby umożliwiające realizację przedsięwzięć o charakterze gospodarczym i inwestycyjnym.

Analiza danych dla 2025 roku wskazuje, że tereny przeznaczone na rozwój przemysłu występują w 13 spośród 20 miejscowości Gminy Moszczenica. Oznacza to, że znaczna część obszaru gminy posiada formalnie wyznaczone przestrzenie umożliwiające rozwój działalności gospodarczej i przemysłowej. Do miejscowości posiadających takie tereny należą: Baby, Daszówka, Gajkowice, Gościmowice Pierwsze, Jarosty, Karlin, Kiełczówka, Michałów, Moszczenica, Podolin, Raciborowice, Raków, Raków Duży, Rękoraj, Sierosław, Srock oraz Wola Moszczenicka. Występowanie tych terenów należy traktować jako istotny potencjał rozwojowy, który może sprzyjać przyciąganiu inwestorów oraz wzmacnianiu lokalnej bazy ekonomicznej.

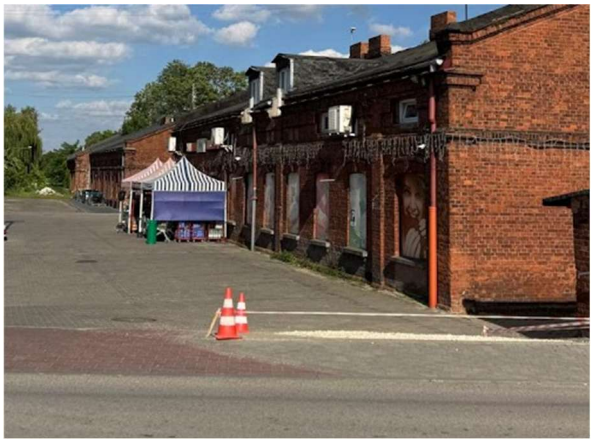
Szczególne znaczenie posiada Moszczenica, gdzie obok funkcji administracyjnych i usługowych występują również tereny przeznaczone pod rozwój działalności gospodarczej. Ich obecność zwiększa możliwości dalszego rozwoju miejscowości jako lokalnego centrum gospodarczego i usługowego. Brak terenów przeznaczonych pod rozwój przemysłu odnotowano w Białkowicach, Dąbrówce, Gazomi Nowej, Gazomi Starej, Gościmowicach Drugich, Kosowie oraz Pomykowie. Należy jednak podkreślić, że nie oznacza to występowania negatywnego zjawiska gospodarczego. W wielu przypadkach wynika to z dominującej funkcji mieszkaniowej, rolniczej lub środowiskowej tych miejscowości oraz przyjętych kierunków rozwoju przestrzennego gminy.

Pogłębiona analiza przeprowadzona dla miejscowości Moszczenica wskazuje, że tereny przeznaczone pod rozwój działalności przemysłowej koncentrują się na ulicach Cegielnianej, Cmentarnej oraz Kosowskiej. Są to obszary posiadające potencjał do lokalizacji nowych przedsięwzięć gospodarczych, rozwoju funkcji produkcyjnych i usługowych oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Na pozostałych ulicach Moszczenicy nie występują tereny przeznaczone pod rozwój przemysłu. W przypadku centralnych i gęściej zabudowanych części miejscowości, takich jak Piotrkowska, Dworcowa czy Wolborska, wynika to przede wszystkim z dominacji funkcji mieszkaniowych, usługowych i administracyjnych oraz ograniczonych możliwości dalszego rozwoju terenów inwestycyjnych.
Warto zauważyć, że ulica Kosowska, wskazana jako obszar posiadający potencjał przemysłowy, była jednocześnie identyfikowana w poprzednich analizach jako obszar charakteryzujący się aktywnością gospodarczą wyższą od średniej dla

miejscowości. Może to świadczyć o istniejących warunkach sprzyjających dalszemu rozwojowi przedsiębiorczości i działalności inwestycyjnej.

Zdjęcie nr. 6. Zabudowania przemysłowe w Moszcznicy

Zdjęcie nr. 7. Miejsca sprzedaży lokalnej w Moszczenicy

Z perspektywy diagnozy na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji występowanie terenów przeznaczonych pod rozwój przemysłu należy traktować jako czynnik wzmacniający potencjał gospodarczy obszaru. W połączeniu z analizowanymi wcześniej wskaźnikami dotyczącymi przedsiębiorczości, infrastruktury oraz inwestycji publicznych potwierdza on istnienie zasobów mogących wspierać rozwój społeczno-gospodarczy gminy. W konsekwencji obszary posiadające rezerwy terenowe pod rozwój działalności gospodarczej mogą stanowić ważne miejsca realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wzmacnianie lokalnej gospodarki i rynku pracy.

Strefa Środowiskowa

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji jednym z obszarów podlegających analizie w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego jest sfera środowiskowa. Obejmuje ona zagadnienia związane m.in. z jakością środowiska, dostępem do infrastruktury technicznej oraz warunkami wpływającymi na jakość życia mieszkańców. Odpowiedni poziom wyposażenia w sieci wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe stanowi jeden z podstawowych elementów zrównoważonego rozwoju oraz świadczy o standardzie życia mieszkańców.
W diagnozie Gminnego Programu Rewitalizacji analizie poddano poziom wyposażenia gminy w podstawową infrastrukturę techniczną, obejmującą sieć

wodociągową, kanalizacyjną oraz gazową. Wskaźniki te pozwalają ocenić stopień zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców oraz identyfikować obszary wymagające dalszych działań inwestycyjnych. Niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną może bowiem wpływać zarówno na jakość środowiska, jak i atrakcyjność osiedleńczą oraz gospodarczą danego obszaru.

Tabela 25 Korzystający z instalacji technicznych w % ludności w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2024

wodociąg							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
województwo łódzkie	94,3	94,4	94,5	94,6	94,6	94,7	bd
powiat piotrkowski	96,1	96,2	96,3	96,3	96,4	96,4	bd
gmina Moszczenica	93,7	93,8	93,9	94	94,1	94,1	bd
kanalizacja							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
województwo łódzkie	64,3	64,3	64,6	64,7	64,8	65	bd
powiat piotrkowski	32,6	33,3	34	34,5	33,5	34,2	bd
gmina Moszczenica	49,4	49,6	50,1	50,9	51,7	52,3	bd
gaz							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
województwo łódzkie	39,6	41,1	41,4	41,5	41,6	41,9	bd
powiat piotrkowski	4,6	6,9	7,3	7,9	8,3	8,5	bd
gmina Moszczenica	0,1	1,4	1,7	2,6	3,2	3,4	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza danych za lata 2019–2024 wskazuje na systematyczną poprawę poziomu wyposażenia mieszkańców Gminy Moszczenica w podstawową infrastrukturę techniczną.

Najlepiej rozwiniętym elementem infrastruktury pozostaje sieć wodociągowa. W 2024 roku z wodociągu korzystało 94,1% mieszkańców gminy. Wskaźnik ten

utrzymuje się na wysokim poziomie i jedynie nieznacznie odbiega od średniej wojewódzkiej wynoszącej 94,7% oraz średniej powiatowej wynoszącej 96,4%. Oznacza to, że dostęp do sieci wodociągowej jest w gminie powszechny i nie stanowi istotnego problemu rozwojowego.
Znacznie większe zróżnicowanie występuje w przypadku dostępu do kanalizacji. W 2024 roku z sieci kanalizacyjnej korzystało 52,3% mieszkańców Gminy Moszczenica. Jest to wynik wyraźnie wyższy od średniej dla powiatu piotrkowskiego (34,2%), jednak nadal niższy od średniej wojewódzkiej wynoszącej 65,0%. Jednocześnie na przestrzeni analizowanego okresu odnotowano systematyczny wzrost wskaźnika – z 49,4% w 2019 roku do 52,3% w 2024 roku. Wskazuje to na konsekwentną rozbudowę infrastruktury kanalizacyjnej oraz stopniową poprawę warunków środowiskowych i sanitarnych.
Najsłabiej rozwiniętym elementem infrastruktury technicznej pozostaje sieć gazowa. W 2024 roku korzystało z niej jedynie 3,4% mieszkańców gminy. Pomimo ponad trzydziestokrotnego wzrostu wskaźnika w porównaniu do 2019 roku (0,1%), poziom zgazyfikowania pozostaje bardzo niski. Jest on również znacząco niższy od średniej powiatowej (8,5%) oraz wojewódzkiej (41,9%). Oznacza to, że zdecydowana większość mieszkańców korzysta z alternatywnych źródeł ogrzewania, co może mieć wpływ na emisję zanieczyszczeń do atmosfery oraz jakość powietrza.
Przedstawione dane wskazują, że Gmina Moszczenica charakteryzuje się bardzo dobrym poziomem zwodociągowania oraz relatywnie korzystnym poziomem skanalizowania na tle powiatu piotrkowskiego. Jednocześnie dalszych działań rozwojowych wymaga rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej oraz gazowej, które mogą przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, ograniczania niskiej emisji oraz podnoszenia jakości życia mieszkańców. Z punktu widzenia diagnozy rewitalizacyjnej wskaźniki te nie wskazują na występowanie kryzysu środowiskowego w skali całej gminy, jednak mogą stanowić podstawę do identyfikacji lokalnych obszarów wymagających wsparcia infrastrukturalnego w dalszej części analizy.

Tabela 26 Liczba budynków opalanych paliwami stałymi (węgiel i węglopodobne) zgłoszonych do CEEB w gminie Moszczenica na 100 mieszkańców w 2023 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	**22**	Kosów	**23**
Białkowice	**25**	Michałów	15
Daszówka	**23**	Moszczenica	19
Dąbrówka	20	Podolin	**22**
Gajkowice	**22**	Pomyków	**22**
Gazomia Nowa	**25**	Raciborowice	20
Gazomia Stara	**26**	Raków	13
Gościmowice Drugie	12	Raków Duży	10
Gościmowice Pierwsze	**37**	Rękoraj	**23**
Jarosty	18	Sierosław	19
Karlin	**21**	Srock	20
Kiełczówka	**27**	Wola Moszczenicka	**23**
		średnia gminy	20,84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Tabela 26a. Liczba budynków opalanych paliwami stałymi (węgiel i węglopodobne) zgłoszonych do CEEB w miejscowości Moszczenica na 100 mieszkańców w 2023 r.

Ulica	Wskaźnik	Ulica	Wskaźnik
RAZEM:	19	Piotrkowska	**36**
Cegielniana	**25**	Poduchowna	**29**
Cmentarna	**25**	Pogodna	0
Dworcowa	7	Rumiankowa	0
Fabryczna	**24**	Rzemieślnicza	19
Hodowlana	**40**	Spacerowa	4
Jaworowa	**27**	Wesoła	18
Kolejowa	**22**	Wolborska	**21**
Kosowska	**26**	Wrzosowa	**21**
Lipowa	**28**	Wschodnia	**24**
Nowy Świat	**27**	Złota	0
		100-lecia Odzyskania Niepodległości	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Wysoki udział budynków ogrzewanych węglem i paliwami węglopochodnymi może świadczyć o zwiększonym ryzyku występowania zjawiska niskiej emisji, będącej jednym z głównych źródeł zanieczyszczenia powietrza na obszarach wiejskich. W diagnozie na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji wskaźnik ten pozwala identyfikować obszary, na których konieczne mogą być działania związane

z modernizacją źródeł ciepła, poprawą efektywności energetycznej budynków oraz ograniczaniem negatywnego wpływu na środowisko.

W 2023 roku średnia liczba budynków opalanych paliwami stałymi zgłoszonych do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB) wyniosła w Gminie Moszczenica 20,84 budynku na 100 mieszkańców. Oznacza to, że ogrzewanie wykorzystujące węgiel lub paliwa węglopochodne pozostaje nadal powszechnie stosowanym źródłem ciepła na terenie gminy.

Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Gościmowicach Pierwszych (37 budynków na 100 mieszkańców), Kiełczówce (27), Gazomi Starej (26), Białkowicach (25) oraz Gazomi Nowej (25). Wysokie wartości wystąpiły również w Kosowie, Rękoraju, Woli Moszczenickiej, Daszówce, Podolinie oraz Pomykowie, gdzie wskaźnik przekraczał średnią gminną. Może to wskazywać na większą skalę wykorzystania tradycyjnych źródeł ogrzewania i potencjalnie wyższe ryzyko emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Najniższe wartości odnotowano natomiast w Rakowie Dużym (10), Gościmowicach Drugich (12), Rakowie (13) oraz Michałowie (15). Wyniki te mogą świadczyć o większym stopniu modernizacji systemów grzewczych lub wykorzystaniu alternatywnych źródeł energii.

Na tle całej gminy korzystnie prezentuje się miejscowość Moszczenica, gdzie wskaźnik wyniósł 19 budynków na 100 mieszkańców, a więc poziom niższy od średniej gminnej. Jednocześnie ze względu na największą liczbę mieszkańców oraz koncentrację zabudowy konieczna jest bardziej szczegółowa analiza przestrzennego rozmieszczenia zjawiska.

Budynki opalane paliwami stałymi w miejscowości Moszczenica

Analiza na poziomie ulic wskazuje na znaczne zróżnicowanie wykorzystania paliw stałych w obrębie miejscowości Moszczenica. Średnia wartość wskaźnika dla całej miejscowości wyniosła 19 budynków na 100 mieszkańców.

Najwyższe wartości odnotowano przy ulicach Hodowlanej (40), Piotrkowskiej (36), Poduchownej (29), Lipowej (28), Jaworowej (27), Nowy Świat (27), Kosowskiej (26), Cegielnianej (25) oraz Cmentarnej (25). Wysoki udział budynków ogrzewanych paliwami stałymi na tych ulicach może wskazywać na potrzebę podejmowania działań związanych z wymianą źródeł ciepła oraz poprawą efektywności energetycznej budynków.

Relatywnie korzystna sytuacja występuje przy ulicach Spacerowej (4) oraz Dworcowej (7), gdzie udział budynków wykorzystujących paliwa stałe jest wyraźnie niższy od średniej dla miejscowości. Może to świadczyć o większym stopniu modernizacji infrastruktury grzewczej lub zastosowaniu alternatywnych źródeł ogrzewania.

W przypadku ulic Pogodnej, Rumiankowej, Złotej oraz 100-lecia Odzyskania Niepodległości wskaźnik wyniósł 0. Należy jednak pamiętać, że część tych ulic charakteryzuje się niewielką liczbą mieszkańców lub nową zabudową, co może wpływać na uzyskane wyniki.

Z punktu widzenia diagnozy rewitalizacyjnej wysoki udział budynków opalanych paliwami stałymi należy traktować jako potencjalny czynnik środowiskowy mogący wpływać na jakość powietrza i warunki życia mieszkańców. Jednocześnie wskaźnik ten powinien być analizowany łącznie z innymi elementami sfery środowiskowej i technicznej, w szczególności dotyczącymi stanu budynków, dostępności sieci gazowej oraz planowanych działań związanych z poprawą efektywności energetycznej i ograniczaniem niskiej emisji.

Stref Techniczna

Sfera techniczna stanowi jeden z obszarów diagnozy wymaganych ustawą o rewitalizacji i obejmuje ocenę stopnia wyposażenia obszarów w podstawową infrastrukturę techniczną niezbędną do prawidłowego funkcjonowania mieszkańców oraz rozwoju społeczno-gospodarczego. Odpowiedni poziom dostępności sieci technicznych wpływa na jakość życia mieszkańców, atrakcyjność inwestycyjną terenów, możliwości prowadzenia działalności gospodarczej oraz dostęp do nowoczesnych usług publicznych i cyfrowych.

W ramach diagnozy Gminnego Programu Rewitalizacji analizie poddano dostępność trzech podstawowych elementów infrastruktury technicznej: sieci gazowej, sieci elektroenergetycznej oraz sieci telekomunikacyjnej. Są to elementy infrastruktury warunkujące zarówno codzienne funkcjonowanie mieszkańców, jak i możliwości rozwoju gospodarczego, edukacyjnego oraz społecznego poszczególnych miejscowości.

Dostęp do sieci gazowej wpływa na możliwości stosowania bardziej ekologicznych źródeł ogrzewania oraz ograniczania emisji zanieczyszczeń do środowiska. Sieć elektroenergetyczna stanowi podstawowy element infrastruktury technicznej

niezbędny dla funkcjonowania gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz instytucji publicznych. Z kolei dostęp do sieci telekomunikacyjnej i nowoczesnych usług cyfrowych staje się obecnie jednym z kluczowych warunków rozwoju społecznego i gospodarczego, umożliwiając mieszkańcom korzystanie z edukacji, pracy zdalnej, e-usług publicznych oraz nowoczesnych form komunikacji.

Analiza dostępności infrastruktury technicznej pozwala identyfikować obszary, na których mogą występować ograniczenia rozwojowe wynikające z niedostatecznego wyposażenia technicznego. Jednocześnie wskaźniki te umożliwiają rozpoznanie miejsc posiadających potencjał do dalszego rozwoju społecznego i gospodarczego. W przeciwieństwie do wskaźników społecznych, infrastrukturalne czynniki techniczne mają charakter wspomagający i służą potwierdzeniu lub pogłębieniu diagnozy obszarów znajdujących się w stanie kryzysowym.

Tabela 27 Sieci w gminie Moszczenica w 2025 r.

KRYTERIUM TECHNICZNE			
Miejscowość/ulica	**sieć gazociągowa [tak/nie]**	**sieć elektryczna [tak/nie]**	**sieć telekomunikacyjna [tak/nie]**
GMINA			
Baby	**NIE**	TAK	TAK
Białkowice	**NIE**	TAK	TAK
Daszówka	**NIE**	TAK	TAK
Dąbrówka	**NIE**	TAK	TAK
Gajkowice	**NIE**	TAK	TAK
Gazomia Nowa	**NIE**	TAK	TAK
Gazomia Stara	**NIE**	TAK	TAK
Gościmowice Drugie	**NIE**	TAK	TAK
Gościmowice Pierwsze	**NIE**	TAK	TAK
Jarosty	TAK	TAK	TAK
Karlin	**NIE**	TAK	TAK
Kiełczówka	**NIE**	TAK	TAK
Kosów	**NIE**	TAK	TAK

Michałów	TAK	TAK	TAK
Moszczenica	**NIE**	TAK	TAK
Podolin	**NIE**	TAK	TAK
Pomyków	**NIE**	TAK	TAK
Raciborowice	**NIE**	TAK	TAK
Raków	**NIE**	TAK	TAK
Raków Duży	**NIE**	TAK	TAK
Rękoraj	**NIE**	TAK	TAK
Sierosław	**NIE**	TAK	TAK
Srock	**NIE**	TAK	TAK
Wola Moszczenicka	**NIE**	TAK	TAK
Moszczenica			
Cegielniana	**NIE**	TAK	TAK
Cmentarna	**NIE**	TAK	TAK
Dworcowa	**NIE**	TAK	TAK
Fabryczna	**NIE**	TAK	TAK
Hodowlana	**NIE**	TAK	TAK
Jaworowa	**NIE**	TAK	TAK
Kolejowa	**NIE**	TAK	TAK
Kosowska	**NIE**	TAK	TAK
Lipowa	**NIE**	TAK	TAK
Nowy Świat	**NIE**	TAK	TAK
Piotrkowska	**NIE**	TAK	TAK
Poduchowna	**NIE**	TAK	TAK
Pogodna	**NIE**	TAK	TAK
Rumiankowa	**NIE**	TAK	TAK
Rzemieślnicza	**NIE**	TAK	TAK
Spacerowa	**NIE**	TAK	TAK
Wesoła	**NIE**	TAK	TAK
Wolborska	**NIE**	TAK	TAK
Wrzosowa	**NIE**	TAK	TAK
Wschodnia	**NIE**	TAK	TAK

Złota	**NIE**	TAK	TAK
100-lecia Odzyskania Niepodległości	**NIE**	TAK	TAK

Analiza dostępności podstawowej infrastruktury technicznej na terenie Gminy Moszczenica wskazuje na bardzo wysoki poziom wyposażenia miejscowości w sieć elektroenergetyczną oraz telekomunikacyjną. We wszystkich analizowanych miejscowościach gminy oraz na wszystkich ulicach miejscowości Moszczenica odnotowano dostęp zarówno do sieci elektrycznej, jak i telekomunikacyjnej. Oznacza to, że mieszkańcy posiadają możliwość korzystania z podstawowych usług niezbędnych do codziennego funkcjonowania, prowadzenia działalności gospodarczej, edukacji oraz komunikacji elektronicznej.
Odmiennie przedstawia się sytuacja w zakresie dostępu do sieci gazowej. Spośród analizowanych miejscowości jedynie Jarosty oraz Michałów posiadają dostęp do sieci gazociągowej. W pozostałych miejscowościach gminy infrastruktura gazowa nie występuje. Oznacza to, że zdecydowana większość mieszkańców korzysta z alternatywnych źródeł ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej, co znajduje potwierdzenie w analizowanych wcześniej danych dotyczących wysokiego udziału budynków wykorzystujących paliwa stałe.

Szczególnie istotny jest fakt, że dostęp do sieci gazowej nie występuje również w miejscowości Moszczenica, będącej największym ośrodkiem osadniczym oraz centrum administracyjno-usługowym gminy. Analiza przeprowadzona na poziomie ulic wskazuje, że żadna z ulic miejscowości nie posiada dostępu do sieci gazowej. Jednocześnie wszystkie ulice wyposażone są w sieć elektroenergetyczną oraz telekomunikacyjną.

Z punktu widzenia diagnozy rewitalizacyjnej wyniki analizy wskazują, że dostępność infrastruktury elektroenergetycznej i telekomunikacyjnej nie stanowi czynnika problemowego na terenie gminy. Brak jest bowiem obszarów charakteryzujących się ograniczonym dostępem do tych podstawowych usług technicznych.
Potencjalnym wyzwaniem rozwojowym pozostaje natomiast bardzo ograniczony zasięg sieci gazowej. W kontekście wcześniejszych analiz środowiskowych dotyczących liczby budynków opalanych paliwami stałymi może to wpływać na

utrzymywanie się zjawiska niskiej emisji oraz ograniczać możliwości transformacji energetycznej gospodarstw domowych. Należy jednak podkreślić, że brak sieci gazowej jest zjawiskiem charakterystycznym dla wielu gmin wiejskich i sam w sobie nie stanowi przesłanki do uznania obszaru za zdegradowany.

Tabela 27a Sieć kanalizacyjna w gminie Moszczenica w 2025 r.

Miejscowość	Wskaźnik	Miejscowość	Wskaźnik
Baby	TAK	Kosów	NIE
Białkowice	TAK	Michałów	NIE
Daszówka	NIE	Moszczenica	TAK
Dąbrówka	NIE	Podolin	NIE
Gajkowice	TAK	Pomyków	TAK
Gazomia Nowa	NIE	Raciborowice	TAK
Gazomia Stara	TAK	Raków	TAK
Gościmowice Drugie	TAK	Raków Duży	NIE
Gościmowice Pierwsze	TAK	Rękoraj	NIE
Jarosty	NIE	Sierosław	TAK
Karlin	NIE	Srock	TAK
Kiełczówka	TAK	Wola Moszczenicka	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Moszczenicy

Sieć kanalizacyjna dostępna jest w 13 spośród 24 analizowanych miejscowości Gminy Moszczenica. Oznacza to, że ponad połowa miejscowości została objęta systemem kanalizacji zbiorczej, jednak nadal występują obszary pozbawione dostępu do tej infrastruktury.

Do miejscowości posiadających sieć kanalizacyjną należą: Baby, Białkowice, Gajkowice, Moszczenica, Pomyków, Raciborowice, Gazomia Stara, Gościmowice Drugie, Gościmowice Pierwsze, Kiełczówka, Raków, Sierosław oraz Srock. Są to obszary, na których mieszkańcy mają możliwość korzystania z systemu zbiorowego odprowadzania ścieków, co należy ocenić jako czynnik sprzyjający poprawie jakości środowiska i warunków życia.

Brak sieci kanalizacyjnej odnotowano natomiast w Daszówce, Dąbrówce, Gazomi Nowej, Jarostach, Karlinie, Kosowie, Michałowie, Podolinie, Rakowie Dużym, Rękoraju oraz Woli Moszczenickiej. W miejscowościach tych mieszkańcy korzystają z alternatywnych rozwiązań gospodarki ściekowej, takich jak zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że kanalizacja występuje w Moszczenicy – największej miejscowości gminy i jej głównym ośrodku usługowym. Oznacza to,

że znaczna część mieszkańców gminy zamieszkuje obszary wyposażone w podstawową infrastrukturę sanitarną.
Z perspektywy diagnozy rewitalizacyjnej brak sieci kanalizacyjnej może być traktowany jako czynnik ograniczający potencjał rozwojowy niektórych miejscowości, szczególnie w przypadku współwystępowania z innymi problemami społecznymi, przestrzennymi lub technicznymi. Jednocześnie należy zauważyć, że dostępność kanalizacji w gminie jest relatywnie wysoka na tle wielu obszarów wiejskich, co znajduje również potwierdzenie we wcześniejszej analizie wskaźników dotyczących korzystania z infrastruktury technicznej.

Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że sfera techniczna na terenie Gminy Moszczenica nie wykazuje istotnych cech kryzysowych związanych z dostępem do podstawowej infrastruktury technicznej. Jednocześnie dalszy rozwój sieci gazowej może stanowić istotny kierunek działań wspierających poprawę jakości środowiska oraz efektywności energetycznej budynków w przyszłości.

Strefa Funkcjonalno- Przestrzenna

Sfera funkcjonalno-przestrzenna obejmuje ocenę jakości oraz dostępności przestrzeni służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb mieszkańców. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji negatywne zjawiska w tej sferze mogą przejawiać się m.in. niewystarczającym wyposażeniem w infrastrukturę społeczną i techniczną, ograniczonym dostępem do usług publicznych, niedoborem terenów publicznych lub rekreacyjnych, a także niedostosowaniem istniejącej przestrzeni do pełnionych funkcji i potrzeb mieszkańców.

W procesie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji analiza sfery funkcjonalno-przestrzennej pozwala określić, czy mieszkańcy poszczególnych miejscowości mają zapewniony dostęp do podstawowych usług publicznych oraz przestrzeni służących integracji społecznej, rekreacji i aktywności lokalnej. Jednocześnie umożliwia identyfikację obszarów posiadających zasoby i potencjały, które mogą zostać wykorzystane w procesie rewitalizacji.
W ramach diagnozy analizie poddano występowanie terenów z budynkami komunalnymi wymagającymi remontu, obiektów i obszarów ujętych w Gminnej

Ewidencji Zabytków, dostępność usług administracyjnych oraz obecność terenów rekreacyjnych. Poszczególne wskaźniki pozwalają ocenić zarówno skalę występujących problemów przestrzennych, jak i potencjał rozwojowy związany z zasobami dziedzictwa kulturowego, funkcjami publicznymi oraz przestrzeniami służącymi integracji i aktywności mieszkańców.

Należy podkreślić, że część analizowanych wskaźników ma charakter problemowy, wskazujący na występowanie barier lub deficytów funkcjonalno-przestrzennych, natomiast część pełni funkcję wskaźników potencjału.
W szczególności obecność usług administracyjnych, terenów rekreacyjnych czy obiektów zabytkowych może stanowić istotny zasób wspierający proces rewitalizacji oraz rozwój społeczny, gospodarczy i turystyczny poszczególnych obszarów gminy.

Tabela 28 Zestawienie czynników oceny kryterium funkcjonalno-przestrzennego

KRYTERIUM FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE				
Miejscowość/ulica	**Tereny z budynkami komunalnymi do remontu**	**Zabytki/obszary występujące w Gminnej Ewidencji Zabytków w gminie**	**Usługi administracyjne w gminie Moszczenica**	**Tereny rekreacyjne na terenie gminy Moszczenica**
GMINA				
Baby	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Białkowice	**TAK**	TAK	NIE	NIE
Daszówka	NIE	TAK	NIE	NIE
Dąbrówka	NIE	TAK	NIE	NIE
Gajkowice	**TAK**	TAK	NIE	NIE
Gazomia Nowa	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Gazomia Stara	NIE	TAK	NIE	NIE
Gościmowice Drugie	NIE	TAK	NIE	**TAK**

Gościmowice Pierwsze	**TAK**	TAK	NIE	NIE
Jarosty	NIE	TAK	NIE	NIE
Karlin	**TAK**	TAK	NIE	NIE
Kiełczówka	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Kosów	NIE	TAK	NIE	NIE
Michałów	NIE	TAK	NIE	NIE
Moszczenica	NIE	TAK	**TAK**	**TAK**
Podolin	NIE	TAK	NIE	NIE
Pomyków	**TAK**	TAK	NIE	NIE
Raciborowice	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Raków	NIE	TAK	NIE	NIE
Raków Duży	**TAK**	TAK	NIE	NIE
Rękoraj	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Sierosław	NIE	TAK	NIE	NIE
Srock	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Wola Moszczenicka	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Moszczenica				
Cegielniana	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Cmentarna	NIE	TAK	NIE	NIE
Dworcowa	NIE	TAK	NIE	**TAK**
Fabryczna	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Hodowlana	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Jaworowa	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Kolejowa	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Kosowska	NIE	**NIE**	**TAK**	**TAK**
Lipowa	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Nowy Świat	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Piotrkowska	NIE	TAK	**TAK**	NIE
Poduchowna	NIE	TAK	NIE	NIE
Pogodna	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Rumiankowa	NIE	**NIE**	NIE	NIE

Rzemieślnicza	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Spacerowa	NIE	**NIE**	NIE	**TAK**
Wesoła	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Wolborska	NIE	TAK	NIE	NIE
Wrzosowa	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Wschodnia	NIE	**NIE**	NIE	NIE
Złota	NIE	**NIE**	NIE	NIE
100-lecia Odzyskania Niepodległości	NIE	**NIE**	**TAK**	**TAK**

Analiza terenów z budynkami komunalnymi wymagającymi remontu wskazuje, że problem ten występuje jedynie w sześciu miejscowościach: Białkowicach, Gajkowicach, Gościmowicach Pierwszych, Karlinie, Pomykowie oraz Rakowie Dużym. Oznacza to, że na większości obszaru gminy nie zidentyfikowano konieczności prowadzenia działań remontowych dotyczących zasobu komunalnego. Jednocześnie miejscowości, w których takie budynki występują, mogą wymagać dalszej analizy pod kątem potrzeb inwestycyjnych i poprawy jakości przestrzeni publicznej.

Zdjęcie nr. 7. Zabudowania mieszkalne na terenie Moszczenicy

Zdjęcie nr. 8. Zabudowania mieszkalne na terenie Moszczenicy

Istotnym wskaźnikiem dostępności usług publicznych jest obecność usług administracyjnych. Analiza wskazuje, że funkcje administracyjne skoncentrowane są wyłącznie w Moszczenicy, będącej siedzibą władz samorządowych i głównym centrum usług publicznych gminy. Taka koncentracja jest typowa dla gmin wiejskich i wynika z funkcjonalnej roli miejscowości. Nie stanowi ona zjawiska kryzysowego, jednak może wpływać na konieczność dojazdu mieszkańców pozostałych miejscowości do podstawowych usług administracyjnych.
Analiza dostępności terenów rekreacyjnych wskazuje, że występują one w dziewięciu miejscowościach: Babych, Gazomi Nowej, Gościmowicach Drugich, Kiełczówce, Moszczenicy, Raciborowicach, Rękoraju, Srocku oraz Woli Moszczenickiej. Obecność takich przestrzeni należy traktować jako czynnik wzmacniający jakość życia mieszkańców, sprzyjający integracji społecznej

i aktywności fizycznej. Jednocześnie brak terenów rekreacyjnych w części miejscowości może wskazywać na potrzebę dalszego rozwoju infrastruktury służącej spędzaniu czasu wolnego.

Analiza funkcjonalno-przestrzenna miejscowości Moszczenica

Pogłębiona analiza przeprowadzona na poziomie ulic miejscowości Moszczenica wskazuje na koncentrację funkcji publicznych i społecznych w centralnej części miejscowości.

Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków występują przy ulicach Cmentarnej, Dworcowej, Piotrkowskiej, Poduchownej oraz Wolborskiej. Obszary te charakteryzują się szczególnymi walorami historycznymi i kulturowymi, które mogą stanowić istotny potencjał dla działań rewitalizacyjnych.

Usługi administracyjne zlokalizowane są przy ulicach Piotrkowskiej, Kosowskiej oraz 100-lecia Odzyskania Niepodległości. Obszary te pełnią funkcję lokalnego centrum usług publicznych, zapewniając mieszkańcom dostęp do najważniejszych instytucji administracyjnych.

Tereny rekreacyjne występują przy ulicach Dworcowej, Kosowskiej, Spacerowej oraz 100-lecia Odzyskania Niepodległości. Są to miejsca pełniące funkcje integracyjne i rekreacyjne dla mieszkańców, wzmacniające atrakcyjność przestrzeni publicznych oraz jakość życia w miejscowości.

Jednocześnie na terenie Moszczenicy nie zidentyfikowano budynków komunalnych wymagających remontu, co należy ocenić jako korzystny element sytuacji funkcjonalno-przestrzennej miejscowości.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że Moszczenica koncentruje najważniejsze funkcje administracyjne, rekreacyjne i kulturowe gminy. Oznacza to, że posiada istotny potencjał rozwojowy wynikający z dostępności usług publicznych oraz zasobów przestrzennych. W przeciwieństwie do części analizowanych wcześniej wskaźników społecznych, większość wskaźników funkcjonalno-przestrzennych identyfikuje przede wszystkim potencjały rozwojowe, które mogą zostać wykorzystane podczas planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Delimitacja obszaru

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej Gminy Moszczenica stanowi podstawę do wyznaczenia obszaru zdegradowanego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. Zgodnie z art. 9 ustawy obszarem zdegradowanym może zostać objęta część gminy znajdująca się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, którym towarzyszy występowanie co najmniej jednego negatywnego zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej lub technicznej.

Celem procesu delimitacji jest identyfikacja obszarów charakteryzujących się największym nagromadzeniem problemów rozwojowych, których skala i intensywność uzasadniają podjęcie zintegrowanych działań rewitalizacyjnych. Analiza została przeprowadzona na poziomie jednostek analitycznych wyznaczonych na terenie gminy, obejmujących miejscowości oraz – w przypadku miejscowości Moszczenica – również poszczególne ulice, co pozwoliło na szczegółowe rozpoznanie przestrzennego zróżnicowania zjawisk kryzysowych. Podstawę delimitacji stanowią przede wszystkim wskaźniki społeczne, odnoszące się do sytuacji demograficznej, poziomu bezrobocia, skali korzystania z pomocy społecznej, aktywności społecznej, uczestnictwa w kulturze oraz poziomu edukacji. Następnie wyniki te zostały skonfrontowane z analizą pozostałych sfer, pozwalającą zweryfikować występowanie dodatkowych problemów lub deficytów rozwojowych. W procesie delimitacji uwzględniono również wskaźniki potencjału rozwojowego, takie jak dostępność terenów inwestycyjnych, obecność kluczowych inwestycji infrastrukturalnych, terenów rekreacyjnych czy obiektów zabytkowych. Wskaźniki te nie stanowią podstawy do wyznaczania obszaru zdegradowanego, jednak są istotne na etapie późniejszego określania obszaru rewitalizacji oraz planowania kierunków działań rewitalizacyjnych.

			KRYTERIUM SPOŁECZNE																
Liczba czynników zagrożenia degradacją	Liczba Mieszkańców	Powierzchnia w km. Kw, wg obrębów geodezyjnych	Miejscowość/ulica	Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do ogółu ludności	Stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym	Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym	Udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w ogóle mieszkańców	Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Udział bezrobotnych po 50. r. ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych	Udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	Korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 ludności	Korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 ludności gminy	Zwiększone zapotrzebowanie na opiekę dla osób starszych	Średnie wyniki uczniów na egzaminie ósmoklasisty	Dostęp do biblioteki publicznej	Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	Tereny przeznaczone na integrację społeczną	współczynnik zaludnienia
			GMINA	**23%**	**40%**	**131%**	**2%**	**46,4%**	**33%**	**16%**	**8,12**	**3,54**		**62,13**		**2,98**		**125,58**
14	752	3,28	Baby	**24%**	**41%**	**144%**	**2%**	**50,0%**	31%	**19%**	5,32	2,66	**TAK**	62,40	TAK	**2,66**	TAK	229,27
9	150	2,02	Białkowice	**26%**	38%	**217%**	**4%**	16,7%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	TAK	**74,26**
14	56	1,21	Daszówka	**25%**	**41%**	**156%**	**4%**	**50,0%**	0%	**50%**	0,00	0,00	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	**46,28**
9	69	2,32	Dąbrówka	19%	32%	**144%**	0%	0,0%	0%	0%	**14,49**	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	**29,74**
12	694	2,41	Gajkowice	**23%**	39%	**140%**	**2%**	**60,0%**	**33%**	**20%**	4,32	1,44		-	**NIE**	4,32	TAK	287,97
12	383	3,55	Gazomia Nowa	22%	40%	127%	1%	**100,0%**	**100%**	**100%**	**10,44**	2,61		-	**NIE**	**2,61**	TAK	**107,89**
12	205	2,25	Gazomia Stara	**29%**	**42%**	**231%**	**3%**	33,3%	**67%**	**17%**	4,88	0,00	**TAK**	**51,36**	**NIE**	4,88	TAK	**91,11**
7	342	3,28	Gościmowice Drugie	20%	37%	119%	1%	**50,0%**	**75%**	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**2,92**	TAK	**104,27**
13	234	5,85	Gościmowice Pierwsz	**24%**	**45%**	114%	**3%**	42,9%	14%	**43%**	**17,09**	**21,37**		-	**NIE**	**0,00**	TAK	**40,00**
6	524	5,58	Jarosty	21%	40%	110%	**2%**	41,7%	**42%**	8%	3,82	0,00		72,22	**NIE**	3,82	TAK	**93,91**
11	319	2,83	Karlin	19%	37%	113%	**3%**	33,3%	**44%**	11%	**12,54**	0,00		-	**NIE**	**0,00**	TAK	112,72
13	436	3,66	Kiełczówka	**27%**	**42%**	**179%**	1%	**50,0%**	**50%**	0%	0,00	0,00	**TAK**	-	**NIE**	**2,29**	TAK	**119,13**
11	613	4,81	Kosów	**25%**	**44%**	130%	**2%**	**61,5%**	23%	15%	**9,79**	**9,79**		-	**NIE**	**1,63**	TAK	127,44
7	364	2,02	Michałów	16%	38%	76%	**3%**	30,0%	30%	**20%**	5,49	2,75		-	**NIE**	**0,00**	TAK	180,20
15	2173	6,27	Moszczenica	**27%**	**41%**	**185%**	**2%**	**48,0%**	32%	14%	**13,81**	**6,44**	**TAK**	**60,15**	TAK	5,98	TAK	346,57
8	382	8,46	Podolin	21%	**41%**	105%	1%	20,0%	0%	0%	5,24	0,00		-	**NIE**	**2,62**	TAK	**45,15**
12	178	2,85	Pomyków	**25%**	**41%**	**152%**	1%	**50,0%**	0%	0%	0,00	0,00	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	TAK	**62,46**
11	310	6,99	Raciborowice	**27%**	**46%**	**142%**	1%	33,3%	0%	**33%**	3,23	0,00	**TAK**	-	**NIE**	3,23	TAK	**44,35**
8	280	1,25	Raków	16%	32%	96%	**2%**	33,3%	**50%**	0%	3,57	0,00		-	**NIE**	7,14	**NIE**	224,00
10	509	2,01	Raków Duży	14%	**43%**	49%	**2%**	**63,6%**	27%	**18%**	1,96	1,96		-	**NIE**	**0,00**	TAK	253,23
10	534	10,03	Rękoraj	**23%**	**43%**	117%	2%	**72,7%**	18%	9%	1,87	1,87		77,58	**NIE**	7,49	TAK	**53,24**
7	413	9,84	Sierosław	23%	40%	131%	2%	42,9%	14%	14%	4,84	0,00		-	**NIE**	**2,42**	TAK	**41,97**
6	591	5,31	Srock	21%	40%	107%	**2%**	42,9%	29%	14%	1,69	0,00		**49,06**	TAK	5,08	TAK	**111,30**
14	1920	10,24	Wola Moszczenicka	22%	39%	**135%**	**2%**	41,3%	**41%**	**22%**	**16,15**	**6,25**		-	**NIE**	**0,00**	TAK	187,50
11	28		Cegielniana	**25%**	**64%**	64%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	**35,71**		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
11	198		Cmentarna	**29%**	**44%**	**184%**	1%	0,0%	0%	0%	**10,10**	0,00	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
15	355		Dworcowa	**28%**	**41%**	**211%**	**3%**	**66,7%**	**33%**	**22%**	**33,80**	**14,08**	**TAK**	-	**NIE**	8,45	TAK	0,00
14	144		Fabryczna	**34%**	**46%**	**288%**	**4%**	**50,0%**	0%	0%	**13,89**	**13,89**	**TAK**	-	**NIE**	6,94	**NIE**	0,00
5	5		Hodowlana	0%	20%	0%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	200,00	**NIE**	0,00
8	33		Jaworowa	9%	30%	43%	**3%**	**100,0%**	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
9	65		Kolejowa	**25%**	35%	0%	0%	0,0%	0%	0%	**30,77**	**15,38**		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
16	139		Kosowska	**32%**	**42%**	**314%**	**4%**	33,3%	17%	**17%**	**14,39**	**7,19**	**TAK**	-	**NIE**	7,19	TAK	0,00
12	65		Lipowa	**28%**	**42%**	**200%**	2%	0,0%	**100%**	0%	**30,77**	0,00	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
12	139		Nowy Świat	**27%**	**47%**	**141%**	1%	**50,0%**	0%	0%	0,00	0,00	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
10	90		Piotrkowska	**32%**	**43%**	**290%**	1%	**100,0%**	0%	0%	0,00	0,00	**TAK**	-	TAK	55,56	**NIE**	0,00
12	63		Poduchowna	**25%**	40%	**178%**	**5%**	**66,7%**	0%	**33%**	0,00	**15,87**		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
9	16		Pogodna	6%	19%	50%	**6%**	**100,0%**	0%	**100%**	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
6	7		Rumiankowa	0%	**43%**	0%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
6	27		Rzemieślnicza	11%	37%	43%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
16	276		Spacerowa	**31%**	**42%**	**266%**	**3%**	**50,0%**	**38%**	13%	7,25	**7,25**	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
5	22		Wesoła	0%	0%	0%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
9	334		Wolborska	**23%**	39%	**145%**	2%	28,6%	**57%**	14%	**11,98**	0,00		-	**NIE**	**0,00**	TAK	0,00
10	38		Wrzosowa	11%	34%	44%	**5%**	0,0%	**50%**	0%	**26,32**	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
14	127		Wschodnia	**31%**	**46%**	**205%**	2%	**50,0%**	**50%**	0%	7,87	**7,87**	**TAK**	-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
7	2		Złota	0%	**50%**	0%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00
	0		100-lecia Odzyskania	0%	0%	0%	0%	0,0%	0%	0%	0,00	0,00		-	**NIE**	**0,00**	**NIE**	0,00

			KRYTERIUM GOSPODARCZE				KRYTERIUM ŚRODOWISKOWE			KRYTERIUM TECHNICZNE			KRYTERIUM FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE			
Liczba czynników zagrożenia degradacją	Liczba Mieszkańców	Powierzchnia w km. Kw, wg obrębów geodezyjnych	Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców	Tereny handlu detalicznego rolniczego	Tereny przeznaczone na rozwój przemysłu na terenie gminy	Kluczowe dla Gminy Moszczenica inwestycje infrastrukturalne	sieć wodociągowa [tak/nie]	Sieć kanalizacyjna [tak/nie]	Budynki w CEEB, w których wykazano użytkowanie źródła ciepła na paliwa stałe na 100 mieszkańcó	sieć gazociągowa [tak/nie]	sieć elektryczna [tak/nie]	sieć telekomunikacyjna [tak/nie]	Tereny z budynkami komunalnymi do remontu	Zabytki/obszary występujące w Gminej Ewidencji Zabytków w gminie	Usługi administracyjne w gminie Moszczenica	Tereny rekreacyjne na terenie gminy Moszczenica
			91,38						**20,84**							
14	752	3,28	**86,44**	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	TAK	**22,21**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
9	150	2,02	**66,67**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**25,33**	**NIE**	TAK	TAK	**TAK**	TAK	NIE	NIE
14	56	1,21	107,14	NIE	**TAK**	NIE	TAK	**NIE**	**23,21**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
9	69	2,32	**86,96**	NIE	NIE	**TAK**	TAK	**NIE**	20,29	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
12	694	2,41	**60,52**	NIE	**TAK**	NIE	TAK	TAK	**21,90**	**NIE**	TAK	TAK	**TAK**	TAK	NIE	NIE
12	383	3,55	**44,39**	NIE	NIE	**TAK**	TAK	**NIE**	**24,54**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
12	205	2,25	**82,93**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**26,34**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
7	342	3,28	114,04	NIE	NIE	**TAK**	TAK	TAK	11,99	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
13	234	5,85	**59,83**	NIE	**TAK**	NIE	TAK	TAK	**36,75**	**NIE**	TAK	TAK	**TAK**	TAK	NIE	NIE
6	524	5,58	127,86	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	**NIE**	17,56	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
11	319	2,83	131,66	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	**NIE**	**21,00**	**NIE**	TAK	TAK	**TAK**	TAK	NIE	NIE
13	436	3,66	**66,51**	NIE	**TAK**	NIE	TAK	TAK	**27,06**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
11	613	4,81	**79,93**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**23,49**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
7	364	2,02	104,40	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	**NIE**	15,38	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
15	2173	6,27	104,00	**TAK**	**TAK**	**TAK**	TAK	TAK	18,91	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	**TAK**	**TAK**
8	382	8,46	**68,06**	NIE	**TAK**	NIE	TAK	**NIE**	**21,99**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
12	178	2,85	**28,09**	NIE	NIE	**TAK**	TAK	TAK	**21,91**	**NIE**	TAK	TAK	**TAK**	TAK	NIE	NIE
11	310	6,99	**41,94**	NIE	**TAK**	NIE	TAK	**NIE**	20,32	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
8	280	1,25	142,86	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	**NIE**	12,50	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
10	509	2,01	111,98	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	TAK	9,63	**NIE**	TAK	TAK	**TAK**	TAK	NIE	NIE
10	534	10,03	108,61	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	**NIE**	**23,22**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
7	413	9,84	**67,80**	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	**NIE**	18,89	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
6	591	5,31	142,13	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	TAK	20,47	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
14	1920	10,24	**82,29**	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	TAK	**23,49**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
11	28		**0,00**	NIE	**TAK**	NIE	TAK	TAK	**25,00**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
11	198		141,41	NIE	**TAK**	NIE	TAK	TAK	**25,25**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
15	355		95,77	**TAK**	NIE	**TAK**	TAK	TAK	7,32	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	**TAK**
14	144		**83,33**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**23,61**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
5	5		400,00	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**40,00**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
8	33		151,52	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**27,27**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
9	65		138,46	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**21,54**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
16	139		187,05	NIE	**TAK**	**TAK**	TAK	TAK	**25,90**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	**TAK**	**TAK**
12	65		123,08	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**27,69**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
12	139		**71,94**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**26,62**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
10	90		455,56	NIE	NIE	**TAK**	TAK	TAK	**35,56**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	**TAK**	NIE
12	63		**63,49**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**28,57**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
9	16		**0,00**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	0,00	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
6	7		285,71	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	0,00	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
6	27		**37,04**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	18,52	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
16	276		**21,74**	NIE	NIE	**TAK**	TAK	TAK	3,62	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	**TAK**
5	22		227,27	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	18,18	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
9	334		**62,87**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**21,26**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
10	38		**78,95**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**21,05**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
14	127		**70,87**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	**23,62**	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
7	2		**0,00**	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	0,00	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	NIE	NIE
	0		**0,00**	NIE	NIE	**TAK**	TAK	TAK	0,00	**NIE**	TAK	TAK	NIE	**NIE**	**TAK**	**TAK**

Na potrzeby delimitacji przyjęto, że obszar zdegradowany obejmuje jednostki analityczne, w których stwierdzono występowanie co najmniej 14 czynników degradacji. Zastosowanie tego progu pozwoliło wskazać obszary o najwyższej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępujących z nimi problemów w pozostałych sferach.

Na tej podstawie jako obszar zdegradowany wyznaczono miejscowości: **Moszczenica, Baby, Daszówka oraz Wola Moszczenicka.** Są to jednostki, w których liczba zidentyfikowanych czynników degradacji osiągnęła poziom 14 lub więcej, co potwierdza występowanie stanu kryzysowego w rozumieniu ustawy o rewitalizacji.

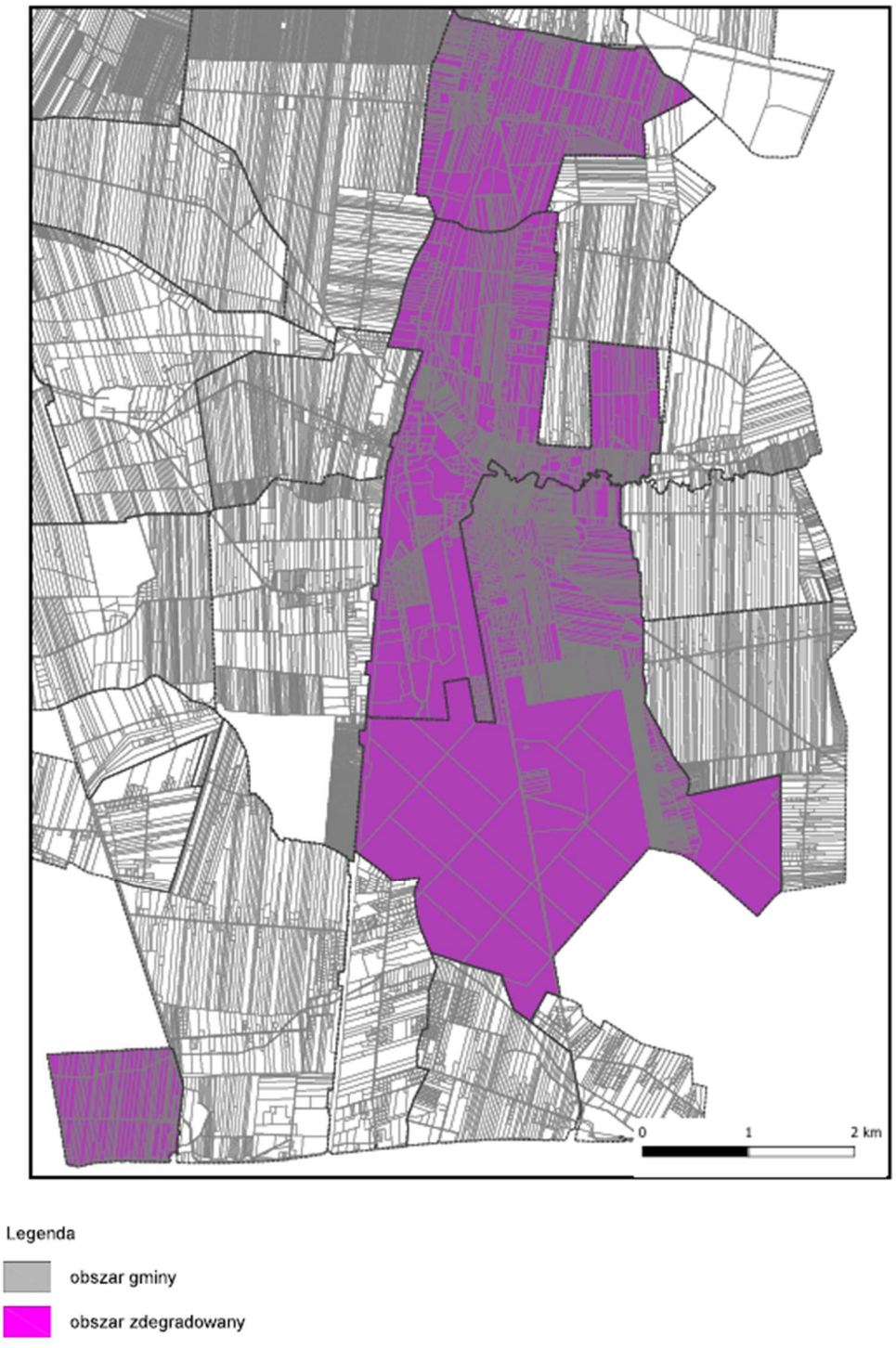
Następnie, w celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji, dokonano zawężenia analizy do jednostek o najwyższej koncentracji problemów, tj. takich, w których liczba czynników degradacji wyniosła 15 lub 16. **W wyniku tej selekcji jako obszar rewitalizacji wskazano część miejscowości Moszczenica w szczególności obejmującą ulice: Dworcową, Fabryczną, Kosowską, Spacerową oraz Wschodnią.**

Wyznaczony obszar rewitalizacji spełnia ustawowe ograniczenia dotyczące maksymalnej liczby ludności oraz powierzchni. Zgodnie z ustawą obszar rewitalizacji nie może obejmować więcej niż 30% mieszkańców gminy oraz więcej niż 20% jej powierzchni. Dla Gminy Moszczenica, liczącej 12 431 mieszkańców, limit ludności wynosi 3 729 osób, natomiast przy powierzchni gminy wynoszącej 108,32 km^2 limit powierzchni obszaru rewitalizacji wynosi około 21,66 km^2.

Identyfikacja obszaru zdegradowanego

Za obszary znajdujące się w stanie kryzysowym przyjęto jednostki, w których wystąpiło co najmniej 14 czynników degradacji. Przyjęty próg pozwolił na wyodrębnienie obszarów charakteryzujących się najwyższą koncentracją problemów społecznych oraz współwystępujących negatywnych zjawisk w pozostałych sferach.

Załącznik: obszar zdegradowany w Gminie Moszczenica

W wyniku przeprowadzonej analizy jako obszar zdegradowany wskazano cztery miejscowości:

- Moszczenica – 15 czynników degradacji,
- Baby – 14 czynników degradacji,
- Daszówka – 14 czynników degradacji,
- Wola Moszczenicka – 14 czynników degradacji.

Łącznie obszar zdegradowany zamieszkuje 4 901 mieszkańców, co stanowi około 39,4% ludności gminy. Powierzchnia obszaru wynosi 20,97 km^2.
Największą koncentrację problemów zidentyfikowano w miejscowości Moszczenica. Występują tam niekorzystne zjawiska demograficzne związane z procesem starzenia się społeczeństwa, wysoki poziom korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i bezrobocia, ponadprzeciętny udział osób długotrwale bezrobotnych oraz ograniczony dostęp do infrastruktury gazowej. Jednocześnie miejscowość pełni funkcję centrum administracyjnego i usługowego gminy, co powoduje koncentrację zarówno problemów społecznych, jak i potencjałów rozwojowych.
W przypadku miejscowości Baby o zakwalifikowaniu do obszaru zdegradowanego zdecydowało przede wszystkim występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych, wysoki udział osób starszych, ponadprzeciętne wartości wskaźników bezrobocia oraz ograniczony poziom przedsiębiorczości. Dodatkowo miejscowość charakteryzuje się występowaniem budynków wykorzystujących paliwa stałe oraz brakiem części elementów infrastruktury technicznej.
Daszówka jest najmniejszą jednostką analityczną objętą obszarem zdegradowanym, jednak analiza wykazała występowanie wielu negatywnych zjawisk społecznych, w tym wysokiego udziału osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym, niekorzystnych procesów demograficznych oraz ograniczonego dostępu do infrastruktury społecznej i przestrzeni publicznych. Miejscowość nie posiada również dostępu do sieci kanalizacyjnej i gazowej.
Wola Moszczenicka została zakwalifikowana do obszaru zdegradowanego przede wszystkim ze względu na wysokie wartości wskaźników pomocy społecznej związanej z niepełnosprawnością, niekorzystną strukturę demograficzną, wysoki udział osób bezrobotnych po 50. roku życia oraz występowanie ograniczeń w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej.

Analiza przestrzenna wykazała, że spośród wszystkich jednostek objętych obszarem zdegradowanym szczególną koncentracją problemów społecznych charakteryzuje się miejscowość Moszczenica. Z tego względu przeprowadzono dodatkową analizę na poziomie ulic, która pozwoliła zidentyfikować obszary o największym nasileniu negatywnych zjawisk.
W granicach miejscowości Moszczenica najwyższą liczbę czynników degradacji odnotowano na ulicach:

- Kosowskiej – 16 czynników,
- Spacerowej – 16 czynników,
- Dworcowej – 15 czynników,
- Fabrycznej – 14 czynników,
- Wschodniej – 14 czynników.

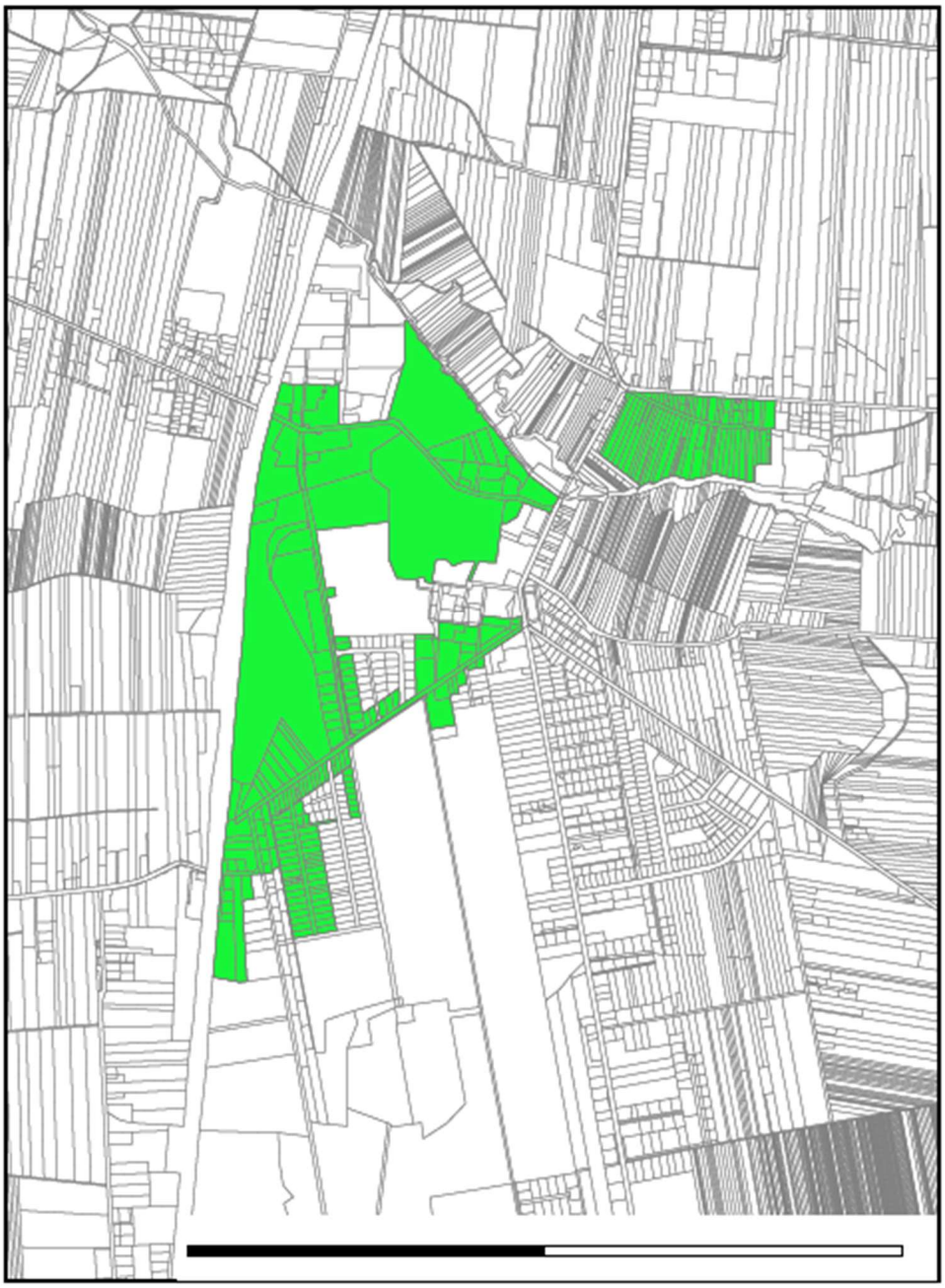
Obszary te charakteryzują się kumulacją problemów społecznych związanych ze starzeniem się mieszkańców, bezrobociem, korzystaniem z pomocy społecznej,

a także współwystępowaniem niekorzystnych zjawisk w sferze środowiskowej, technicznej i funkcjonalno-przestrzennej. Jednocześnie są to tereny posiadające potencjały rozwojowe związane z koncentracją usług, infrastruktury publicznej oraz funkcji gospodarczych.
Przeprowadzona delimitacja pozwoliła na jednoznaczne wskazanie obszarów znajdujących się w stanie kryzysowym, które wymagają podjęcia zintegrowanych działań rewitalizacyjnych. Wyznaczony obszar zdegradowany stanowi podstawę do dalszego etapu prac polegającego na wyznaczeniu obszaru rewitalizacji, obejmującego część obszaru zdegradowanego o szczególnym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Identyfikacja obszaru do rewitalizacji

Zgodnie z art. 10 ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji stanowi całość lub część obszaru zdegradowanego, charakteryzującą się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na której z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Załącznik: obszar rewitalizacji w Gminie Moszczenica

Legenda

obszar gminy

obszar rewitalizacji

Spośród jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego szczegółowej analizie poddano miejscowość Moszczenica, w której stwierdzono najwyższą koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępujących problemów w pozostałych sferach. Dodatkowo miejscowość ta pełni funkcję centrum administracyjnego, społecznego i usługowego gminy, skupiając najważniejsze instytucje publiczne, usługi społeczne, przestrzenie integracji mieszkańców oraz znaczną część aktywności gospodarczej.
W celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji przeprowadzono pogłębioną analizę wewnętrzną miejscowości Moszczenica na poziomie ulic. Przyjęto, że obszar rewitalizacji powinien obejmować jednostki charakteryzujące się najwyższą koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i przestrzennych oraz jednocześnie posiadające potencjały umożliwiające skuteczną realizację działań rewitalizacyjnych.
W wyniku przeprowadzonej analizy do obszaru rewitalizacji zakwalifikowano ulice:

- Dworcową,
- Fabryczną,
- Kosowską,
- Spacerową,
- Wschodnią.

Ulice te charakteryzują się najwyższą liczbą zidentyfikowanych czynników degradacji na terenie gminy, osiągając od 14 do 16 negatywnych wskaźników. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje na ulicach Kosowskiej i Spacerowej, gdzie zidentyfikowano po 16 czynników degradacji, oraz na ulicy Dworcowej, gdzie odnotowano 15 czynników. Łącznie obszar do rewitalizacji zamieszkuje 2173 mieszkańców, co stanowi około 17,48 % ludności gminy. Powierzchnia obszaru wynosi 6,26 km^2.

Obszar rewitalizacji cechuje się koncentracją problemów społecznych związanych przede wszystkim z niekorzystnymi procesami demograficznymi, wysokim udziałem osób starszych, znacznym poziomem bezrobocia długotrwałego, korzystaniem z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i bezrobocia oraz występowaniem zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i wsparcie społeczne. Dodatkowo na analizowanym obszarze występują niekorzystne zjawiska

środowiskowe związane z wykorzystaniem indywidualnych źródeł ogrzewania opartych na paliwach stałych oraz ograniczeniami infrastrukturalnymi wynikającymi z braku sieci gazowej.
Jednocześnie obszar rewitalizacji posiada istotne potencjały rozwojowe. Koncentrują się tu funkcje usługowe i administracyjne gminy, tereny rekreacyjne, obiekty służące integracji społecznej oraz aktywność gospodarcza. Szczególne znaczenie posiada ulica Kosowska, przy której występują zarówno usługi administracyjne, tereny rekreacyjne, jak i wysoki poziom przedsiębiorczości. Istotną rolę odgrywa również ulica Dworcowa, będąca jedną z głównych osi komunikacyjnych miejscowości oraz obszarem koncentracji usług i aktywności społecznej.
Wyznaczony obszar rewitalizacji stanowi zwarty funkcjonalnie fragment miejscowości Moszczenica, na którym kumulują się problemy społeczne i przestrzenne, a jednocześnie występują zasoby umożliwiające skuteczne prowadzenie działań rewitalizacyjnych. Koncentracja interwencji na tym obszarze pozwoli na osiągnięcie największych efektów społecznych i przestrzennych przy racjonalnym wykorzystaniu środków finansowych oraz potencjału lokalnego. Obszar rewitalizacji spełnia wymogi określone w ustawie o rewitalizacji dotyczące maksymalnej powierzchni i liczby mieszkańców. Jego wyznaczenie umożliwia skoncentrowanie działań rewitalizacyjnych na obszarze o największym znaczeniu dla rozwoju społecznego i gospodarczego Gminy Moszczenica, przy jednoczesnym zachowaniu potencjału do generowania pozytywnych zmian na obszarach sąsiednich.

*Potencjał rozwojowy Gminy Moszczenica w procesie rewitalizacji

Przeprowadzona diagnoza wykazała, że na wyznaczonym obszarze rewitalizacji koncentrują się negatywne zjawiska społeczne związane przede wszystkim ze starzeniem się mieszkańców, wzrostem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, występowaniem bezrobocia długotrwałego, korzystaniem z pomocy społecznej oraz ograniczoną aktywnością społeczną części mieszkańców. Jednocześnie obszar ten

dysponuje ponadprzeciętnymi zasobami i potencjałami, które mogą stanowić podstawę skutecznej rewitalizacji.

Najważniejszym potencjałem jest centralna funkcja miejscowości Moszczenica w strukturze gminy. To tutaj zlokalizowane są instytucje administracyjne, usługi publiczne, infrastruktura społeczna, tereny rekreacyjne oraz znacząca część działalności gospodarczej. Dzięki temu działania rewitalizacyjne realizowane na obszarze rewitalizacji będą oddziaływały nie tylko na jego mieszkańców, ale również na mieszkańców całej gminy.

Szczególnym atutem jest rozwijany od wielu lat potencjał innowacyjny i cyfrowy gminy. Funkcjonowanie Lokalnego Centrum Kompetencji, rozwinięta infrastruktura światłowodowa oraz doświadczenie samorządu w realizacji projektów innowacyjnych stwarzają możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, aktywizacji mieszkańców oraz rozwoju usług publicznych. W procesie rewitalizacji potencjał ten może zostać wykorzystany do tworzenia lokalnych centrów aktywności społecznej, programów edukacji cyfrowej dla seniorów, usług teleopieki, cyfrowych usług społecznych oraz wsparcia mieszkańców w korzystaniu z e-administracji.

Drugim kluczowym potencjałem są Moszczenickie Tereny Inwestycyjne oraz rozwijająca się przedsiębiorczość. Diagnoza wskazuje, że część obszaru rewitalizacji charakteryzuje się stosunkowo wysoką aktywnością gospodarczą. Pozwala to na realizację działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na aktywizację zawodową mieszkańców zagrożonych wykluczeniem, tworzenie lokalnych miejsc pracy, rozwój ekonomii społecznej oraz wspieranie przedsiębiorczości osób młodych i osób po 50. roku życia.

Ważnym potencjałem jest również rozwój projektów związanych z geotermią, modernizacją infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz poprawą efektywności energetycznej. Działania rewitalizacyjne mogą zostać powiązane z inwestycjami ograniczającymi zjawisko ubóstwa energetycznego, poprawiającymi jakość

powietrza oraz zmniejszającymi koszty utrzymania budynków i gospodarstw domowych.

Istotnym zasobem obszaru rewitalizacji są również istniejące tereny rekreacyjne oraz przestrzenie publiczne. Mogą one zostać wykorzystane do tworzenia miejsc integracji mieszkańców, organizacji wydarzeń społecznych, międzypokoleniowych programów aktywizacyjnych oraz działań wzmacniających lokalną tożsamość i kapitał społeczny.

Przykładowe działania rewitalizacyjne łączące problemy i potencjały rozwojowe

Największą skuteczność mogą osiągnąć przedsięwzięcia wykorzystujące jednocześnie lokalne zasoby i odpowiadające na zdiagnozowane problemy społeczne.

1. Centrum Aktywności Międzypokoleniowej i Cyfrowej

- odpowiedź na starzenie się mieszkańców oraz niski poziom aktywności społecznej,
- wykorzystanie potencjału Lokalnego Centrum Kompetencji,
- szkolenia cyfrowe dla seniorów,
- programy mentoringowe senior–młodzież,
- rozwój usług teleopieki i wsparcia sąsiedzkiego.

2. Program „Praca blisko domu"

- odpowiedź na bezrobocie i bezrobocie długotrwałe,
- wykorzystanie Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych,
- współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami,
- tworzenie miejsc pracy dla osób po 50 roku życia,
- szkolenia zawodowe i cyfrowe.

3. Zielona i Energetyczna Moszczenica

- odpowiedź na wykorzystanie paliw stałych i problemy środowiskowe,
- wykorzystanie potencjału projektów geotermalnych i infrastrukturalnych,
- program wymiany źródeł ciepła,
- lokalne wspólnoty energetyczne,
- edukacja ekologiczna mieszkańców.

4. Centrum Usług Społecznych dla Seniorów

- odpowiedź na wysokie wskaźniki starości i niepełnosprawności,
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury publicznej,
- rozwój usług opiekuńczych i zdrowotnych,
- kluby seniora,
- wolontariat sąsiedzki i międzypokoleniowy.

5. Ożywienie przestrzeni publicznych ulic Dworcowej, Kosowskiej i Spacerowej

- odpowiedź na koncentrację problemów społecznych,
- wykorzystanie istniejących terenów rekreacyjnych i usługowych,
- tworzenie miejsc spotkań mieszkańców,
- organizacja wydarzeń lokalnych,
- poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.

6. Program wspierania organizacji społecznych i liderów lokalnych

- odpowiedź na niewystarczający poziom aktywności obywatelskiej części mieszkańców,
- wykorzystanie istniejącego potencjału organizacji społecznych,
- mikrogranty dla inicjatyw mieszkańców,
- budżet obywatelski,
- lokalne partnerstwa społeczne.

Jednym z najważniejszych potencjałów rozwojowych Gminy Moszczenica jest również możliwość wykorzystania zasobów środowiskowych i naturalnych do rozwoju funkcji rekreacyjnych, turystycznych oraz prozdrowotnych. Szczególne znaczenie posiada realizowany przez gminę projekt związany z rozpoznaniem i wykorzystaniem zasobów geotermalnych. W przypadku potwierdzenia zakładanych parametrów wód termalnych mogą one stać się podstawą budowy nowego kierunku rozwoju lokalnego, obejmującego funkcje rekreacyjne, uzdrowiskowe, sportowe oraz edukacyjne.

Potencjał ten należy rozpatrywać nie tylko w kontekście rozwoju gospodarczego gminy, ale również jako narzędzie przeciwdziałania zdiagnozowanym problemom społecznym. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej może przyczyniać się do tworzenia nowych miejsc pracy, aktywizacji mieszkańców, zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej gminy oraz budowania lokalnej tożsamości i dumy mieszkańców.

W procesie rewitalizacji szczególne znaczenie mogą mieć przedsięwzięcia związane z tworzeniem ogólnodostępnych przestrzeni rekreacyjnych, terenów zielonych, ścieżek spacerowych i rowerowych oraz miejsc integracji społecznej wykorzystujących walory przyrodnicze gminy. Działania te mogą odpowiadać na zidentyfikowane problemy związane z procesem starzenia się społeczeństwa, ograniczoną aktywnością części mieszkańców oraz potrzebą rozwoju oferty spędzania czasu wolnego.

W perspektywie długoterminowej potencjał geotermalny może stanowić podstawę rozwoju kompleksu rekreacyjno-sportowego lub zdrowotnego o znaczeniu ponadlokalnym. Tego rodzaju inwestycje mogłyby przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, rozwoju usług, gastronomii, handlu oraz przedsiębiorczości lokalnej, tworząc jednocześnie nowe miejsca pracy dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Przykładowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne wykorzystujące potencjał naturalny gminy

1. Utworzenie „Parku Aktywności Międzypokoleniowej" w Moszczenicy obejmującego tereny spacerowe, miejsca odpoczynku, siłownie plenerowe oraz przestrzenie integracyjne dla mieszkańców.
2. Budowa sieci ścieżek pieszo-rowerowych łączących obszar rewitalizacji z terenami rekreacyjnymi oraz najważniejszymi obiektami publicznymi gminy.
3. Zagospodarowanie terenów zielonych i przestrzeni publicznych w centrum Moszczenicy jako miejsc spotkań, wydarzeń społecznych i aktywności mieszkańców.
4. Wykorzystanie potencjału geotermii do rozwoju funkcji rekreacyjnych, zdrowotnych i edukacyjnych, w tym stworzenia infrastruktury służącej aktywnemu wypoczynkowi mieszkańców i odwiedzających.
5. Rozwój lokalnej oferty turystyki weekendowej opartej na walorach przyrodniczych, kulturowych i rekreacyjnych gminy.

Takie działania pozwolą połączyć rewitalizację społeczną z rozwojem gospodarczym i przestrzennym, tworząc nowe funkcje obszaru rewitalizacji oraz zwiększając jego atrakcyjność dla mieszkańców, przedsiębiorców i odwiedzających.

Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że największą szansą rozwojową Gminy Moszczenica jest połączenie potencjału innowacyjnego, gospodarczego i infrastrukturalnego z działaniami ukierunkowanymi na rozwiązywanie problemów społecznych. Takie podejście jest zgodne z ideą rewitalizacji, która nie ogranicza się do inwestycji infrastrukturalnych, lecz prowadzi do trwałej poprawy jakości życia mieszkańców i wzmacniania lokalnych wspólnot.

Załączniki

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych jednostkach analitycznych – miejscowościach w 2025 r.

Tabela 2 Liczba mieszkańców w poszczególnych jednostkach analitycznych dla Moszczenica (ulice) w 2025 r.

Tabela 3 Współczynnik struktury demograficznej w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 3a. Współczynnik struktury demograficznej w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Moszczenica w 2025 r. [%]

Tabela 4a. Wskaźnik obciążenia demograficznego w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%]

Tabela 5 Wskaźnik indeksu starości w gminie Moszczenica w 2025 r. [%]

Tabela 5a Wskaźnik indeksu starości w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%]

Tabela 6 Mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 ludności gminy Moszczenica w 2025 r.

Tabela 6a Mieszkańcy korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 ludności w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Tabela 7 Korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenica w 2025 r.

Tabela 7a. Korzystający z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1000 mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Tabela 8 Bezrobotni zarejestrowani (z uwzględnieniem bezrobotnych w szczególnej sytuacji) w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrowskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2025.

Tabela 9 Udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców w gminie Moszczenica w 2025 r. (%)

Tabela 9a. Udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r. (%)

Tabela 10 Udział osób bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 10a. Udział osób bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 11 Udział osób bezrobotnych po 50. r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 11a. Udział osób bezrobotnych po 50. r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 12 Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 12a. Udział osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych w miejscowości Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 13 Wskaźniki dotyczące przestępczości w latach 2019-2024 w powiecie piotrkowskim
i województwie łódzkim.

Tabela 14 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2021-2025 w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego
i województwa łódzkiego [%].

Tabela 15 Wyniki egzaminu ósmoklasisty osiągnięte przez uczniów z poszczególnych miejscowości w gminie Moszczenica w 2025 r. [%].

Tabela 16 Czytelnictwo w gminie Moszczenica w latach 2019-2024 na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

Tabela 17 Dostęp do biblioteki publicznej w gminie Moszczenica 2025

Tabela 17a. Dostęp do biblioteki publicznej w miejscowości Moszczenica 2025

Tabela 18 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenica w latach 2019-2024 r. na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

Tabela 19 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenica w 2025 r.

Tabela 19a. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Tabela 20 Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców w latach 2019-2024 w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

Tabela 21 Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców w gminie Moszczenicy w 2025 r.

Tabela 21a. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w REGON na 1000 mieszkańców w miejscowości Moszczenica w 2025 r.

Tabela 22 Tereny handlu detalicznego rolniczego w gminie Moszczenica w 2025 r.

Tabela 23 Kluczowe dla Gminy Moszczenica inwestycje infrastrukturalne - wskaźnik potencjału

Tabela 23a. Kluczowe dla Gminy Moszczenica inwestycje infrastrukturalne - wskaźnik potencjału

Tabela 24 Tereny przeznaczone na rozwój przemysłu na terenie gminy - wskaźnik potencjału

Tabela 24a. Tereny przeznaczone na rozwój przemysłu na terenie miejscowości Moszczenica- wskaźnik potencjału

Tabela 25 Korzystający z instalacji technicznych w % ludności w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2024

Tabela 26 Liczba budynków opalanych paliwami stałymi (węgiel i węglopodobne) zgłoszonych do CEEB w gminie Moszczenica na 100 mieszkańców w 2025 r.

Tabela 26a. Liczba budynków opalanych paliwami stałymi (węgiel i węglopodobne) zgłoszonych do CEEB w miejscowości Moszczenica na 100 mieszkańców w 2025 r.

Tabela 27 Sieci w gminie Moszczenica w 2025 r.

Tabela 27a Sieć kanalizacyjna w gminie Moszczenica w 2025 r.

Tabela 28 Zestawienie czynników oceny kryterium funkcjonalno - przestrzennego

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie gminy Moszczenica

Rysunek 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w ogóle ludności [%] w latach 2019-2024

Rysunek 3 Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w latach 2019-2024 w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego.

Mapy

Załącznik 1 - Kierunki zmian funkcjonalno - przestrzennych na obszarze rewitalizacji w Gminie Moszczenica

